

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

KU LEUVEN

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Het wegvallen van de quasi-immuniteit, alternatieve beschermingsmechanismes tegen aansprakelijkheid nodig voor vennootschapsrechtelijke bestuurders?

Beau Gijbels

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Ilse SAMOY

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be

Universiteit Hasselt

Campus Hasselt:

Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt

Campus Diepenbeek:

Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2023
2024

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Het wegvallen van de quasi-immuniteit, alternatieve beschermingsmechanismes tegen aansprakelijkheid nodig voor vennootschapsrechtelijke bestuurders?

Beau Gijbels

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Ilse SAMOY

SAMENVATTING

Deze masterscriptie onderzoekt of het wegvallen van de quasi-immuniteit in het Belgisch Burgerlijk Wetboek alternatieve beschermingsmechanismen voor bestuurders noodzakelijk maakt. Verschillende subonderzoeksvragen worden opgesteld en chronologisch behandeld om de centrale vraag te beantwoorden: "Vereist het wegvallen van de quasi-immuniteit in boek 6 BW alternatieve beschermingsmechanismen voor bestuurders?".

Allereerst wordt de bestuurdersaansprakelijkheid in België uitgebreid uiteengezet. Dit omvat zowel de gemeenrechtelijke bestuurdersaansprakelijkheid als aansprakelijkheid op basis van schending van het WVV en/of de statuten. Het onderzoek toont aan dat bestuurders zowel tegenover de vennootschap als ten opzichte van derden aansprakelijk kunnen worden gesteld. Het opmerkelijke verschil is dat de quasi-immuniteit alleen van toepassing is ten opzichte van derden.

Daarnaast wordt de vergelijking tussen het Belgische en Nederlandse rechtssysteem met betrekking tot bestuurdersaansprakelijkheid besproken. Beide landen toetsen interne bestuurdersaansprakelijkheid aan de algemene zorgvuldigheidsnorm. Het onderzoek identificeert verschillen, zoals automatische aansprakelijkheid bij overtreding van het WVV en/of de statuten in België, en overeenkomsten, zoals de hoge drempel voor aansprakelijkheid in beide landen.

Verder wordt geanalyseerd of er een ongerechtvaardigd onderscheid bestaat tussen de positie van bestuurders en managers, zoals gesteld in de Memorie van Toelichting bij het WVV. Het onderzoek concludeert dat er geen ongerechtvaardigd onderscheid is, omdat bestuurders een aanzienlijke onderhandelingsmarge hebben met de vennootschap over het gewenste aansprakelijkheidsregime.

Deze masterscriptie gaat ook in op de veranderingen in de wettelijke benadering van bestuurdersaansprakelijkheid met de invoering van boek 6 BW. De afschaffing van de quasi-immuniteit betekent een significante verschuiving in de aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten, met als doel de rechtszekerheid te vergroten en hoofdschuldeisers beter te beschermen.

Ten slotte wordt onderzocht of bestaande alternatieve beschermingsmechanismen voldoende bescherming bieden aan bestuurders na het wegvallen van de quasi-immuniteit. Mechanismen zoals verjaringstermijnen, verzekeringen voor bestuurdersaansprakelijkheid en wettelijke caps op aansprakelijkheid worden behandeld als juridische instrumenten om bestuurders te beschermen tijdens de uitoefening van hun functie.

Ter conclusie van deze masterscriptie kan gesteld worden dat er geen noodzaak is voor aanvullende beschermingsmaatregelen voor bestuurders. De nieuwe regels van boek 6 BW bieden reeds een dubbele bescherming voor bestuurders, en daarnaast worden bestuurders voldoende beschermd door de reeds bestaande alternatieve beschermingsmechanismen.

DANKWOORD

Geachte Lezer,

Deze masterthesis met centrale onderzoeksvraag "*vereist het wegvallen van de quasi-immuniteit in boek 6 BW alternatieve beschermingsmechanismes tegen aansprakelijkheid voor bestuurders?*", zou niet tot stand zijn gekomen zonder de ondersteuning van Prof. Dr. I. Samoy en Mevr. F. Vanswijgenhoven.

Daarnaast wil ik graag de steun van mijn vriend, Sander Claus, benadrukken bij het tot stand brengen van dit werk. Mede door zijn steun en motivatie was het voor mij mogelijk om deze op masterproef op tijd af te ronden. Ik ben hem ook zeer dankbaar dat hij mijn masterproef meerdere keren heeft nagelezen.

Tot slot wil ik graag van de gelegenheid gebruikmaken om enkele anderen te bedanken voor hun steun tijdens mijn gehele rechtenopleiding. Om te beginnen zou ik graag mijn mama willen bedanken voor haar enorme steun tijdens mijn studie. Verder wil ik Sara Demir, Esmee Wouters en Ruben Vandenrijn bedanken, omdat zij altijd klaarstonden om mij te helpen waar nodig.

Alvast veel leesplezier gewenst.

Beau Gijbels

UHasselt, 15 mei 2024

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	3
DANKWOORD	5
INHOUDSOPGAVE	7
DEEL 1. INLEIDING	11
1. <i>Onderzoekscontext en onderzoeksvragen</i>	<i>11</i>
1.1. Onderwerp van het onderzoek	11
1.2. Stand van zaken	11
1.3. Probleemstelling en relevantie	12
1.4. Onderzoeksvragen	13
1.5. Afbakening	13
2. <i>Structuur van het onderzoek en methodologie</i>	<i>14</i>
DEEL 2. DE BESTUURDERSAANSPRAKELIJKHEID	17
1. <i>De gemeenrechtelijke bestuurdersaansprakelijkheid</i>	<i>17</i>
1.1. Externe bestuurdersaansprakelijkheid	17
1.2. Interne bestuurdersaansprakelijkheid	20
1.3. Tussenconclusie	22
2. <i>Bestuurdersaansprakelijkheid wegens schending WVV en/of statuten</i>	<i>23</i>
2.1. Externe bestuurdersaansprakelijkheid	23
2.2. Interne bestuurdersaansprakelijkheid	25
2.3. Tussenconclusie	26
3. <i>Bestuurdersaansprakelijkheid in Nederland</i>	<i>29</i>
3.1. Interne bestuurdersaansprakelijkheid	29
3.2. Externe bestuurdersaansprakelijkheid	31
4. <i>De positie van de manager</i>	<i>35</i>
4.1. De manager (werknemer) erkend als uitvoeringsagent	35
4.2. De manager (werknemer) geniet van gedeeltelijke immuniteit	35
4.3. De bestuurder en artikel 18 WAO	37
4.4. Ongerechtvaardigd onderscheid?	39
4.5. Tussenconclusie	41
5. <i>Rechtseconomische analyse van de bestuurdersaansprakelijkheid</i>	<i>43</i>
5.1. Ratio van de onrechtmatige daad	43
5.2. Rules vs. Standard	43

5.3.	Taak van het bestuur	45
5.4.	Tussenconclusie	46
DEEL 3.	DE QUASI-IMMUNITEIT	49
1.	<i>Huidige positie van de bestuurder</i>	<i>49</i>
1.1.	De orgaantheorie	49
1.2.	De quasi-immuniteit	51
1.3.	Tussenconclusie	58
2.	<i>Actuele ontwikkeling: boek 6 BW schaft de quasi-immuniteit af.....</i>	<i>59</i>
2.1.	Kritiek op de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent.....	59
2.2.	Reeds bestaande beschermingsmechanismes	61
2.3.	De positie van de uitvoeringsagent in Nederland.....	63
2.4.	De toekomstige positie van de hulppersoon	66
2.5.	Tussenconclusie	70
3.	<i>Rechtseconomische analyse: regulering vs. aansprakelijkheid</i>	<i>71</i>
3.1.	Ratio van de onrechtmatige daad.....	71
3.2.	Shavell's criteria om te reguleren	71
3.3.	Tussenconclusie	75
3.4.	Aanbeveling	76
DEEL 4.	ALTERNATIEVE BESCHERMINGSMECHANISMEN VOOR BESTUURDERS	79
1.	<i>Verjaring</i>	<i>79</i>
1.1.	Berekening van de aanvang van de verjaringstermijn.....	79
1.2.	Stuiting van de verjaring	81
1.3.	Burgerlijke vordering kan niet verjaren voor strafvordering	81
1.4.	Impact van de verjaringstermijn (eigen mening auteur)	81
2.	<i>Verzekering bestuurdersaansprakelijkheid</i>	<i>83</i>
2.1.	Dekking in de tijd van de verzekering	83
2.2.	Impact bestuurdersverzekering (eigen mening auteur)	84
3.	<i>Wettelijke cap</i>	<i>85</i>
3.1.	Toepassingsgebied	85
3.2.	Ratio legis.....	87
3.3.	Tussenconclusie	89
4.	<i>Conventionele beperking van de aansprakelijkheid</i>	<i>91</i>
4.1.	Grondslag en begripsomschrijving.....	91
4.2.	Toepassingsgebied van bevrijding- en vrijwaringsverbod	92

4.3.	Impact van conventionele beperkingen (eigen mening auteur).....	92
5.	<i>Tussenconclusie</i>	95
DEEL 5.	CONCLUSIE	97
BIBLIOGRAFIE	101	
1.	<i>Wetgeving</i>	101
1.1.	België	101
1.2.	Nederland	101
2.	<i>Rechtspraak</i>	102
2.1.	België	102
2.2.	Nederland	102
3.	<i>Rechtsleer</i>	103
3.1.	Boeken	103
3.2.	Tijdschriften	104
3.3.	Verzamelwerken en reeksen	105
3.4.	Masterproeven	105
3.5.	Internetbronnen	105

DEEL 1. INLEIDING

1. Onderzoekscontext en onderzoeksvragen

1.1. Onderwerp van het onderzoek

1. Dit onderzoek richt zich op bestuurdersaansprakelijkheid, met speciale aandacht voor de gevolgen van het wegvallen van de quasi-immuniteit door de invoering van boek 6 van het Burgerlijk Wetboek (hierna: "**BW**"). Het onderzoek is opgedeeld in drie delen die verschillende aspecten van dit onderwerp behandelen.

2. Het eerste deel onderzoekt uitvoerig verschillende aspecten van bestuurdersaansprakelijkheid, waaronder het toepassingsgebied van externe en interne aansprakelijkheid, alsook de voorlopige bescherming van de quasi-immuniteit tegen persoonlijke aansprakelijkheid. Er wordt een vergelijking gemaakt met de bestuurdersaansprakelijkheid in Nederland, waarbij de maatstaf "ernstig verwijt" en de rol van de rechter bij het beoordelen van bestuurshandelingen centraal staan. Ten slotte wordt de complexiteit van het vinden van een balans tussen efficiëntie en rechtszekerheid in bestuurdersverantwoordelijkheid besproken via een rechtseconomische analyse, waarbij ook het verschil in positie tussen de bestuurder en de manager wordt belicht.

3. Het tweede deel richt zich op de complexe positie van bestuurders, waarbij juridische doctrines zoals de orgaantheorie en de leer van de quasi-immuniteit de huidige positie van bestuurders beïnvloeden. Dit deel bespreekt tevens de impact van de afschaffing van de quasi-immuniteit, wat een verschuiving in de benadering van aansprakelijkheid markeert. Het tweede deel eindigt met een rechtseconomische analyse die onderzoekt wat het meest efficiënt is; bestuurdersaansprakelijkheid of het blijven handhaven van de quasi-immuniteit.

4. Het laatste deel benadrukt dat ondanks de afschaffing van de quasi-immuniteit, bestuurders nog steeds toegang hebben tot verschillende alternatieve beschermingsmechanismen om overmatige persoonlijke aansprakelijkheid tijdens hun mandaat te voorkomen. Dit omvat onder andere afwijkende verjaringstermijnen, verzekeringen voor bestuurdersaansprakelijkheid, wettelijke beperkingen (cap) en conventionele bedingen.

5. Samengevat belicht dit onderzoek de complexiteit van bestuurdersaansprakelijkheid in relatie tot de afschaffing van de quasi-immuniteit.

1.2. Stand van zaken

6. De aansprakelijkheid van bestuursorganen en de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent zijn belangrijke onderwerpen binnen het rechtssysteem, met implicaties voor de persoonlijke aansprakelijkheid van bestuurders.

7. Hoewel handelingen van bestuursorganen worden toegerekend aan de rechtspersoon, betekent dit niet dat de organen zelf volledig vrijgesteld zijn van aansprakelijkheid jegens derden. De absorptieleer, waarbij de aansprakelijkheid van de rechtspersoon die van zijn organen opsloopt, is overwegend verworpen in de rechtspraak en literatuur. Hierdoor kan een bestuurder persoonlijk aansprakelijk worden gesteld voor handelingen binnen zijn mandaat.

8. De leer van de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent stelt wel grenzen aan de persoonlijke aansprakelijkheid van bestuurders. Het Hof van Cassatie erkende op 7 december 1973 voor het eerst de bijzondere positie van de uitvoeringsagent met het Stuwadoorsarrest. Dit arrest maakte een einde aan de opvatting dat de hoofdschuldeiser principieel de mogelijkheid heeft om een uitvoeringsagent buitencontractueel aansprakelijk te stellen. Volgens dit arrest kan een uitvoeringsagent slechts buitencontractuele aansprakelijk worden gesteld als zijn fout niet alleen een contractuele tekortkoming betreft, maar ook de algemene zorgvuldigheidsplicht schendt en schade veroorzaakt die niet alleen voortvloeit uit de slechte uitvoering van de overeenkomst.

9. Er is echter kritiek op de beperkte aansprakelijkheid vanuit technisch-juridisch en beleidsmatig perspectief. Technisch-juridisch wordt de beperkte aansprakelijkheid betwist vanwege de interpretatie van het Stuwadoorsarrest en de veranderende rol van de uitvoeringsagent tijdens contractuitvoering. Beleidsmatig wordt de beperkte aansprakelijkheid gerechtvaardigd om samenloop te voorkomen, maar dit kan de hoofdschuldeiser soms de bescherming ontnemen die de wet biedt, vooral bij faillissement van de hoofdschuldenaar. Dit kan ongunstig zijn voor de hoofdschuldeiser, die beperkte mogelijkheden heeft om de uitvoeringsagent aan te spreken in dergelijke situaties.

10. Recentelijk heeft het wetsontwerp van boek 6 BW vooruitgang geboekt om de quasi-immuniteit van uitvoeringsagenten af te schaffen. Op 1 februari 2024 heeft de plenaire commissie van de Kamer het wetsvoorstel¹ aangenomen, dat naar verwachting op 1 januari 2025 van kracht zal gaan.

1.3. Probleemstelling en relevantie

11. De voorgestelde ontwikkeling om de quasi-immuniteit van uitvoeringsagenten af te schaffen in het Belgische rechtssysteem roept belangrijke vragen op over de aansprakelijkheid van bestuurders. De afschaffing van de quasi-immuniteit kan namelijk een verschuiving betekenen in de verdeling van aansprakelijkheid en de bescherming van partijen binnen contractuele relaties. Een centrale probleemstelling die hieruit voortkomt is welke impact het wegvallen van de quasi-immuniteit zal hebben op de positie van bestuurders en hun verhouding tot hoofdschuldeisers.

12. Het beantwoorden van deze vraag is van belang voor verschillende partijen, waaronder bestuurders, hoofdschuldeisers en andere contractpartijen. Deze ontwikkelingen vergen overwegingen over hoe de aansprakelijkheid van bestuurders effectief gereguleerd kan worden, met inachtneming van alle betrokken belangen. Bovendien is het noodzakelijk om te onderzoeken hoe de

¹ Wetsontwerp houdende boek 6 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer* 2022-23, nr. 55-3213/001.

nieuwe wetgeving omtrent de uitvoeringsagent geïnterpreteerd en toegepast zal worden. Tot slot is het van belang te evalueren of de afschaffing van de quasi-immuniteit zal leiden tot een evenwichtige verdeling van verantwoordelijkheden en rechten tussen alle betrokken partijen.

1.4. Onderzoeksvragen

13. De centrale onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt als volgt: *“Vereist het wegvallen van de quasi-immuniteit in boek 6 BW alternatieve beschermingsmechanismes tegen aansprakelijkheid voor bestuurders?”*.

14. Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden, zijn zes subonderzoeksvragen geformuleerd:

1. *“Hoe wordt bestuurdersaansprakelijkheid gedefinieerd en toegepast in het Belgische rechtstelsel?”*
2. *“Wat zijn de belangrijkste verschillen en gelijkenissen tussen de Belgische en Nederlandse benaderingen van bestuurdersaansprakelijkheid?”*
3. *“Is er sprake van een ongerechtvaardigd onderscheid tussen de positie van de bestuurder en die van de manager?”*
4. *“Wat is de huidige positie en toekomstige positie van de bestuurder betreffende de bestuurdersaansprakelijkheid?”*
5. *“Wat zijn de belangrijkste verschillen en gelijkenissen tussen de Belgische en Nederlandse benadering van de uitvoeringsagent?”*
6. *“Welke alternatieve beschermingsmechanismen bestaan er al om bestuurders te beschermen?”*

1.5. Afbakening

15. Het tweede deel van dit onderzoek belicht verschillende aspecten van bestuurdersaansprakelijkheid, met nadruk op de gemeenrechtelijke bestuurdersaansprakelijkheid en aansprakelijkheid wegens schending van het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (hierna: “WVV”) en/of statuten. Er zal niet worden ingegaan op bestuurdersaansprakelijkheid wegens faillissement, aangezien dit vergelijkbaar is met aansprakelijkheid wegens schending van het WVV en/of statuten. Bij een inspanningsverbintenis zal de rechter concreet moeten beoordelen of er sprake is van onrechtmatig gedrag van de bestuurder. Bij een resultaatsverbintenis die opgenomen in de wet is er sprake van automatische aansprakelijkheid, zonder verdere beoordeling van het handelen van de bestuurder. Ook zal de bestuurdersaansprakelijkheid in Nederland worden besproken, met de focus op het identificeren van overeenkomsten en verschillen. Verder wordt kort een vergelijking gemaakt tussen de posities van managers en bestuurders om aan te tonen dat er geen ongerechtvaardigd verschil in bescherming tussen beide posities is. Tot slot zal een rechtseconomische analyse van bestuurdersaansprakelijkheid in België worden aangehaald, louter om te illustreren of een volledige ex ante aanpak al dan niet haalbaar is.

16. Het derde deel van het onderzoek richt zich op het concept van quasi-immuniteit, met speciale aandacht voor de juridische gevolgen ervan binnen het huidige rechtssysteem en de mogelijke

gevolgen van afschaffing. Tevens wordt een rechtsvergelijking met Nederland gemaakt om aan te tonen dat quasi-immuniteit een unicum is binnen het Belgische rechtssysteem. Het onderzoek naar quasi-immuniteit wordt beperkt tot de relevante aspecten die van toepassing zijn op bestuurders, om te onderzoeken of er behoefte is aan extra beschermingsmaatregelen. Tot slot wordt in dit deel een rechtseconomisch onderzoek uitgevoerd om te onderzoeken of de wetgever economisch gezien de juiste keuze heeft gemaakt met de afschaffing van quasi-immuniteit.

17. In het vierde deel van dit onderzoek wordt de focus gelegd op de reeds bestaande alternatieve beschermingsmaatregelen. Deze beschermingsmechanismen worden uiteengezet om te bepalen of deze voldoende zijn en of er behoefte is aan aanvullende bescherming voor bestuurders tegen persoonlijke aansprakelijkheid.

2. Structuur van het onderzoek en methodologie

18. De centrale onderzoeksvraag luidt als volgt: "Vereist het wegvallen van de quasi-immuniteit in boek 6 van het Burgerlijk Wetboek alternatieve beschermingsmechanismes?". Om deze evaluerende onderzoeksvraag in de conclusie te beantwoorden zijn er 6 subonderzoeksvragen geformuleerd.

19. De eerste subonderzoeksvraag "Hoe wordt bestuurdersaansprakelijkheid gedefinieerd en toegepast in het Belgische rechtstelsel?" wordt beantwoord in deel 2 'bestuurdersaansprakelijkheid' van dit onderzoek.

Om deze definiërende onderzoeksvraag te beantwoorden, wordt een diepgaande analyse uitgevoerd van zowel de gemeenrechtelijke bestuurdersaansprakelijkheid als de bestuurdersaansprakelijkheid wegens schending van het WVV en de statuten.

Bij de bespreking van bestuurdersaansprakelijkheid wordt consequent een onderscheid gemaakt tussen interne aansprakelijkheid jegens de vennootschap zelf en externe aansprakelijkheid jegens derden. Dit onderscheid is van cruciaal belang, gezien de bescherming van de quasi-immuniteit die alleen van toepassing is op externe aansprakelijkheid.

Daarnaast omvat dit onderdeel een rechtseconomische analyse van bestuurdersaansprakelijkheid, waarbij wordt onderzocht of een volledig ex ante benadering van bestuurdersaansprakelijkheid praktisch uitvoerbaar is.

20. De tweede subonderzoeksvraag, "Wat zijn de belangrijkste verschillen en gelijkenissen tussen de Belgische en Nederlandse benaderingen van bestuurdersaansprakelijkheid?" wordt ook behandeld in deel 2 "bestuurdersaansprakelijkheid". Meer concreet wordt deze rechtsvergelijkend (externe) onderzoeksvraag uitgewerkt onder de titel '3. Bestuurdersaansprakelijkheid in Nederland'.

Om deze subonderzoeksvraag te beantwoorden, wordt zowel de interne als externe bestuurdersaansprakelijkheid in Nederland behandeld. Dit vergelijkend juridische onderzoek is relevant vanwege de sterke gelijkenissen tussen beide rechtstelsels. Voor interne

bestuurdersaansprakelijkheid wordt specifiek de maatman-toets en de maatstaf “ernstig verwijt” toegelicht. Bij externe bestuurdersaansprakelijkheid in Nederland wordt de focus gelegd op de wettelijke gronden van aansprakelijkheid en de aansprakelijkheid op basis van de onrechtmatige daad.

21. De derde subonderzoeksvraag, “Is er sprake van een ongerechtvaardigd onderscheid tussen de positie van de bestuurder en die van de manager?” wordt ook behandeld in deel 2 “bestuurdersaansprakelijkheid”. Meer concreet wordt deze rechtsvergelijkend (interne) onderzoeksvraag uitgewerkt onder de titel ‘4. De positie van de manager’.

Titel ‘4. De positie van de manager’ behandelt de aansprakelijkheid van managers binnen vennootschappen en benadrukt een belangrijk verschil in aansprakelijkheid tussen bestuurders en managers, ondanks de vaak grotere invloed van managers op bedrijfsbeslissingen. Dit verschil ontstaat omdat een manager zich in principe kan beroepen op artikel 18 van de Wet Arbeidsovereenkomsten, terwijl dit niet geldt voor bestuurders. Deze titel richt zich concreet op de *ratio legis* van dit artikel, de reikwijdte ervan en de vraag of bestuurders binnen dit toepassingsgebied kunnen vallen om uiteindelijk de subonderzoeksvraag te beantwoorden.

22. Vervolgens wordt er in het derde deel van dit onderzoek “de quasi-immuniteit” de vierde subonderzoeksvraag “Wat is de huidige positie en toekomstige positie van de bestuurder betreffende de bestuurdersaansprakelijkheid?” beantwoord.

Deze vergelijkende (historische) onderzoeksvraag wordt behandeld in drie delen. Het eerste deel verkent de huidige positie van bestuurders, gekenmerkt door een complex samenspel van de orgaantheorie en de leer van de quasi-immuniteit. Het tweede deel richt zich op de afschaffing van de quasi-immuniteit met de invoering van boek 6 BW, waarbij kritiek op de immuniteit van uitvoeringsagenten wordt besproken, samen met bestaande beschermingsmechanismen zoals gedeeltelijke immuniteit en de tegenwerpelijkheid van bevrijdingsbedingen. Verder wordt er een overzicht gegeven van de nieuwe regelgeving met betrekking tot uitvoeringsagenten. Tot slot voert het derde deel een rechtseconomische analyse uit over de keuze tussen het behouden van de quasi-immuniteit en het toepassen van bestuurdersaansprakelijkheid.

23. De vijfde subonderzoeksvraag, “Wat zijn de belangrijkste verschillen en gelijkenissen tussen de Belgische en Nederlandse benadering van de uitvoeringsagent?”, wordt ook behandeld in deel 3 “de quasi-immuniteit”. Meer concreet wordt deze rechtsvergelijkende (externe) onderzoeksvraag uitgewerkt in titel ‘2.3. De Positie van de uitvoeringsagent in Nederland’.

Om deze subonderzoeksvraag te beantwoorden, wordt het beginsel van samenloop en het beginsel van relativiteit in Nederland behandeld. Deze vergelijking is belangrijk vanwege de sterke overeenkomsten tussen beide rechtstelsels. Bovendien wordt in het Wetsvoorstel van boek 6 BW uitvoerig verwezen naar het Nederlandse rechtssysteem.

24. Tot slot wordt de laatste subonderzoeksvraag ""Welke alternatieve beschermingsmechanismen bestaan er al om bestuurders te beschermen?"" beantwoordt in het vierde deel van dit onderzoek genaamd "alternatieve beschermingsmechanismen voor bestuurders".

Deze evaluerende onderzoeksvraag wordt beantwoord door een uitgebreide analyse van de bestaande beschermingsmechanismen waarop een bestuurder kan vertrouwen. Allereerst wordt de impact van de verjaringstermijn op aansprakelijkheidsvorderingen tegen bestuurders besproken, waarbij wordt benadrukt dat deze termijn korter is dan de algemene verjaringstermijn. Daarnaast wordt de rol van verzekeringen voor bestuurdersaansprakelijkheid belicht, met aandacht voor hoe deze verzekeringen de persoonlijke aansprakelijkheid van bestuurders kunnen verminderen en bedrijven aantrekkelijker kunnen maken op de bestuurdersmarkt. Vervolgens wordt de wettelijke aansprakelijkheidsbeperking, de "cap", geïntroduceerd en worden de implicaties van deze maatregel voor de verantwoordelijkheid van bestuurders besproken. Tot slot wordt de impact van conventionele beperkingen van aansprakelijkheid behandeld, met een focus op het verbod op bevrijdings- en vrijwaringsbedingen.

DEEL 2. DE BESTUURDERSAANSPRAKELIJKHEID

25. Dit hoofdstuk biedt een uitgebreid overzicht van diverse aspecten van bestuurdersaansprakelijkheid. Hierbij komen zowel de gemeenrechtelijke bestuurdersaansprakelijkheid als de aansprakelijkheid wegens schending van het WVV en/of de statuten aan bod. Daarnaast wordt een rechtsvergelijking met Nederland gemaakt om de verschillen en overeenkomsten in bestuurdersaansprakelijkheid te belichten. Verder wordt de positie van de manager vergeleken met die van de bestuurder. Tot slot wordt een rechtseconomische vergelijking gemaakt om te onderzoeken of een volledige ex ante benadering van bestuurdersaansprakelijkheid haalbaar is. Deze analyse biedt een breed en diepgaand begrip van de complexe vraagstukken omtrent bestuurdersaansprakelijkheid binnen de juridische context.

1. De gemeenrechtelijke bestuurdersaansprakelijkheid

26. Artikel 2:56 lid 1 WVV beschrijft de aansprakelijkheid van een bestuurder jegens de rechtspersoon voor fouten begaan tijdens de uitoefening van zijn opdracht. Deze aansprakelijkheid strekt zich tevens uit tot derden voor zover de fout een buitencontractuele aard heeft. Deze vorm van aansprakelijkheid staat bekend als de gemeenrechtelijke bestuurdersaansprakelijkheid, waarvan de grondslag tevens terug te vinden is in artikel 1382 en 1383 oud Burgerlijk Wetboek (hierna: “OBW”).²

Binnen dit onderzoek van de gemeenrechtelijke bestuurdersaansprakelijkheid worden drie gronden van aansprakelijkheid nader bekeken, namelijk; (1) de externe bestuurdersaansprakelijkheid op grond van artikel 1382-1383 OBW en artikel 2:56 lid 1 WVV, (2) de interne contractuele bestuurdersaansprakelijkheid op grond van artikel 2:56 lid 1 WVV, en (3) de interne buitencontractuele bestuurdersaansprakelijkheid op grond van artikel 1382 en 1383 OBW. Om de verschillen tussen interne en externe bestuurdersaansprakelijkheid duidelijk weer te kunnen geven, wordt uitgebreid ingegaan op zowel het personeel toepassingsgebied als het materieel toepassingsgebied van elk van deze aansprakelijkheidsvormen.

1.1. Externe bestuurdersaansprakelijkheid

27. De externe bestuurdersaansprakelijkheid betreft de aansprakelijkheid die een bestuurder oploopt ten opzichte van derden als gevolg van onrechtmatige daden die hij begaat in zijn hoedanigheid als bestuurder. Volgens artikel 2:56 lid 1 WVV is een bestuurder, met werkelijke bestuursbevoegdheid, aansprakelijk jegens derden voor fouten begaan in de uitoefening van zijn opdracht. De memorie van toelichting van het WVV verduidelijkt dat deze aansprakelijkheid uitsluitend betrekking heeft op buitencontractuele fouten.³

² R. Diliberto, L. Wetsels, N. Hallemeesch, Bestuur, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, losbl. 9 dln., 2023, 628.

³ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 340; MEMORIE VAN TOELICHTING WVV, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/001, 57.

28. In beginsel kan de hoofdschuldenaar de bestuurder niet rechtstreeks contractueel aansprakelijk stellen, omdat er geen directe contractuele relatie tussen hen bestaat. Desalniettemin zijn er uitzonderingen op deze regel die niet in dit onderzoek worden behandeld. Zo is het bijvoorbeeld toch mogelijk om de bestuurder contractueel aansprakelijk te stellen, indien in het contract tussen de hoofdschuldenaar en de bestuurder een derdenbeding is opgenomen ten gunste van de hoofdschuldeiser. Daarnaast kan de hoofdschuldenaar een overeenkomst aangaan met de bestuurder op basis van diens vertegenwoordigingsbevoegdheid.⁴⁵

1.1.1. Personeel toepassingsgebied

1.1.1.1. RATIONE SOCIETATIS

29. De gemeenrechtelijke aansprakelijkheid van een bestuurder voor schade veroorzaakt door zijn handelen is van toepassing op alle vennootschappen, ongeacht of zij rechtspersoonlijkheid bezitten.⁶

1.1.1.2. RATIONE PERSONAE

30. Artikel 1382 en 1383 van het OBW legt de verplichting op aan degene wiens schuld schade heeft veroorzaakt deze te vergoeden. Hierdoor is de gemeenrechtelijke externe bestuurdersaansprakelijkheid van toepassing op alle bestuurders *sensu lato*.⁷

1.1.2. Materieel toepassingsgebied

31. Om een bestuurder extern aansprakelijk te stellen voor het plegen van een onrechtmatige daad in de uitoefening van zijn mandaat moeten aan bepaalde vereisten worden voldaan. Ten eerste moet de bestuurder niet alleen de contractuele verbintenis hebben geschonden, maar ook de algemene zorgvuldigheidsplicht. Daarnaast moet de fout van de bestuurder hebben geleid tot schade die verschilt van de schade die voortkomt uit een gebrekkige uitvoering van de hoofdovereenkomst. Deze twee voorwaarden zijn cruciaal omdat de bestuurder anders wordt beschermd door de quasi-immuniteit.⁸

Verder is het noodzakelijk dat de constitutieve elementen van een onrechtmatige daad voorhanden zijn. Er moet sprake zijn van een fout, een oorzakelijk verband tussen de fout en de schade, en daadwerkelijke schade die is geleden door de hoofdschuldeiser.⁹

⁴ N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 209-210; I. CLAES en T. TANGHE, *Nieuw algemeen contractenrecht*, Morsel, Intersentia, 2023, 654.

⁵ S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1*, Brugge, Die Keure, 2015, 156-157; N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 209-210.

⁶ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 741.

⁷ R. Diliberto, L. Wetsels, N. Hallemeesch, *Bestuur*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, losbl. 9 dln., 2023, 628.

⁸ Wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl. St. Kamer* 2017-18, nr. 54-3119/001, 30-32; N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 209-210; C. CLOTTENS, *et al.*, "Aansprakelijkheid van bestuurders", *TPR* 2022, 1660-1734.

⁹ C. CLOTTENS, *et al.*, "Aansprakelijkheid van bestuurders", *TPR* 2022, 1660-1734; R. Diliberto, L. Wetsels, N. Hallemeesch, *Bestuur*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, losbl. 9 dln., 2023, 291.

1.1.2.1. FOUT

32. Indien een bestuurder niet door een wettelijke bepaling tot een welbepaald gedrag is gehouden, dient zijn aansprakelijkheid te worden beoordeeld aan de hand van de algemene zorgvuldigheidsnorm. Dit houdt in dat de beleidsbeslissingen van de bestuurder worden getoetst aan het gedrag van een voorzichtig en redelijke bestuurder die zich in dezelfde feitelijke omstandigheden bevindt.¹⁰

33. Conform artikel 2:56 lid 1 WVV zijn bestuurders evenwel *“slechts aansprakelijk voor beslissingen, daden of gedragingen die zich kennelijk buiten de marge bevinden waarbinnen normaal voorzichtige en zorgvuldige bestuurders, geplaatst in dezelfde omstandigheden, redelijkerwijze van mening kunnen verschillen.”* Hiermee erkent het artikel *in fine* het principe van de marginale toetsing voor externe bestuurdersaansprakelijkheid. Met andere woorden moet de rechter terughoudend zijn bij het beoordelen van de beleidsbeslissingen. Hij mag niet in de plaats van de bestuurder treden door een oordeel te vellen over de opportuniteit van de genomen beslissing. De bestuurder kan alleen aansprakelijk worden gesteld als er geen twijfel bestaat over het onjuiste gedrag.¹¹

34. In de memorie van toelichting van het WVV wordt de marginale toetsingsbevoegdheid gerechtvaardigd vanwege het discretionaire karakter van beleidsbeslissingen. Het is essentieel dat bestuurders een ruime vrijheid hebben om beleidsbeslissingen te nemen, anders zullen zij uit vrees voor aansprakelijkheid alleen risicoloze beslissingen nemen, wat waardevolle projecten kan schaden. Daarom is de rechter verplicht om deze beleidsvrijheid te respecteren door middel van de marginale toetsing.¹²

Bovendien wordt in de memorie van toelichting benadrukt dat dit nodig is om de *hindsight bias* te vermijden. *Hindsight bias* verwijst naar het fenomeen waarbij men, na het nemen van een beslissing, de negatieve gevolgen ziet en daardoor de beslissing als onzorgvuldig beschouwt. Om dit te voorkomen, moet de rechter de beleidsbeslissing beoordelen op basis van de informatie die de bestuurder had op het moment van zijn beslissing.¹³

35. Het principe van de marginale toetsing is uitsluitend van toepassing op beslissingen, handelingen of gedragingen van de bestuurder. In geval van nalatigheid of verzuim wordt het gemeen recht toegepast om de onrechtmatigheid van het verzuim of de nalatigheid vast te stellen. In tegenstelling tot de beoordeling bij marginale toetsing vereist dit een meer diepgaande analyse om te bepalen of

¹⁰ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 747; R. Diliberto, L. Wetsels, N. Hallemeesch, *Bestuur*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, losbl. 9 dln., 2023, 627.

¹¹ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 747-748; D. VAN GERVEN, *Handboek vennootschappen. Algemeen deel*, Gent, Larcier, 2016, 764-765; C. CLOTTENS, *et al.*, “Aansprakelijkheid van bestuurders”, *TPR* 2022, 1660-1734.

¹² B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 748; R. Diliberto, L. Wetsels, N. Hallemeesch, *Bestuur*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, losbl. 9 dln., 2023, 629-630.

¹³ Memorie van toelichting WVV, *Parl.St. Kamer* 2017-18, nr. 54-3119/001, 57 en 59.; D. VAN GERVEN, *Handboek vennootschappen. Algemeen deel*, Gent, Larcier, 2016, 764-765.

de bestuurder zijn verplichtingen niet is nagekomen. Bij deze beoordeling kan de rechter rekening houden met de bekwaamheden, kennis en andere eigenschappen van de bestuurder.¹⁴

1.1.2.2. SCHADE

36. Indien de schuldeiser een vennootschap met rechtspersoonlijkheid is, heeft deze op grond van artikel 2:56 lid 1 WVV het recht om op te komen voor alle schade die voortvloeit uit een buitencontractuele fout van de bestuurder. Vennootschappen zonder rechtspersoonlijkheid of natuurlijke personen dienen zich te beroepen op artikel 1382 en 1383 OBW voor alle schade als gevolg van een buitencontractuele fout van de bestuurder.¹⁵

1.1.2.3. OORZAKELIJK VERBAND

37. De equivalententieleer stelt dat er een oorzakelijk verband bestaat tussen een fout en schade wanneer de schade zich niet of niet op dezelfde manier zou hebben voorgedaan als de fout niet had plaatsgevonden. Met andere woorden, er moet een duidelijk causaal verband zijn tussen de foutieve handeling en de geleden schade. Dit betekent dat de fout een noodzakelijke voorwaarde is geweest voor het ontstaan van de schade zoals die zich heeft voorgedaan.¹⁶

1.2. Interne bestuurdersaansprakelijkheid

38. De interne bestuurdersaansprakelijkheid verwijst naar de aansprakelijkheid die een bestuurder oploopt ten aanzien van de vennootschap voor fouten begaan in de uitoefening van zijn mandaat. Volgens artikel 2:56 lid 1 WVV is een bestuurder, met werkelijke bestuursbevoegdheid, aansprakelijk jegens de rechtspersoon voor fouten begaan tijdens de uitoefening van zijn opdracht. De memorie van toelichting van het WVV voegt hieraan toe dat deze fout uitsluitend kan bestaan uit een contractuele fout.¹⁷

Daarnaast kan de rechtspersoon de bestuurder ook buitencontractueel aansprakelijk stellen op basis van artikel 1382 en 1383 OBW, mits de voorwaarden van samenloop zijn vervuld. De vereisten voor samenloop zijn gelijk aan die van de quasi-immuniteit; de fout moet niet alleen een inbreuk vormen op de contractuele verplichting van de bestuurdersovereenkomst, maar ook op de algemene zorgvuldigheidsnorm, en deze fout moet andere schade hebben veroorzaakt dan die welke voortvloeit uit een gebrekkige uitvoering van de overeenkomst.¹⁸

¹⁴ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 340 en 346-347; D. VAN GERVEN, *Handboek vennootschappen. Algemeen deel*, Gent, Larcier, 2016, 764-765.

¹⁵ B. TILLEMANN, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 759.

¹⁶ B. TILLEMANN, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 764; R. Diliberto, L. Wetsels, N. Hallemeesch, *Bestuur*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, losbl. 9 dln., 2023, 291.

¹⁷ MEMORIE VAN TOELICHTING WVV, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/001, 57; H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 340; R. Diliberto, L. Wetsels, N. Hallemeesch, *Bestuur*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, losbl. 9 dln., 2023, 629.

¹⁸ Art. 2.51 WVV; B. TILLEMANN, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 707-708; S. COOLS (ed.), *Lessen na twee jaar WVV*, Roeselare, Roularta Media Group, 2022, 412-413; N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 209-210.

39. In België wordt de interne bestuurdersaansprakelijkheid in de praktijk relatief weinig toegepast, mede vanwege de prevalentie van familiebedrijven waarbij de aandeelhouders tevens de bestuurders zijn. In dergelijke structuren zijn de belangen van aandeelhouders nauw verweven met die van het bestuur, waardoor er minder snel geneigdheid is om bestuurders aansprakelijk te stellen voor fouten die zij in hun functie maken. Dit resulteert in een lage frequentie van gerechtelijke procedures met betrekking tot interne bestuurdersaansprakelijkheid binnen familiebedrijven in vergelijking met andere bedrijfsstructuren.

1.2.1. Personeel toepassingsgebied

1.2.1.1. RATIONE SOCIETATIS

40. Het toepassingsgebied van de gemeenrechtelijke aansprakelijkheid van bestuurders voor schade als gevolg van gewone bestuursfouten is beperkt tot de organen van rechtspersonen in de zin van het WVV. Het toepassingsgebied sluit met andere woorden de maatschap¹⁹ en de feitelijke vereniging²⁰ uit.²¹

1.2.1.2. RATIONE PERSONAE

41. Evenals bij de externe bestuurdersaansprakelijkheid geldt dat de aansprakelijkheidsvordering van toepassing is op alle bestuurders *sensu lato*.²²

1.2.2. Materieel toepassingsgebied

1.2.2.1. (GEWONE) (BESTUURS-)FOUT

42. Net zoals bij de externe bestuurdersaansprakelijkheid, vereist de vaststelling van een fout dat er sprake is van een schending van de algemene zorgvuldigheidsnorm. Ook in deze context dient de rechter de beslissingen, daden of gedragingen van de bestuurder marginaal te toetsen (cf. *supra* randnr. 33 e.v.).²³

Een voorbeeld van een gewone bestuursfout die door de rechtspraak is erkend, is het nalaten om bedrijfsgebouwen te verzekeren tegen brand of het ondernemen van concurrerende activiteiten ten nadele van de vennootschap.²⁴

1.2.2.2. SCHADE

43. Voor contractuele schade dient de vennootschapsvordering te worden gebaseerd op artikel 2:56 lid 1 WVV. Hierbij heeft de vennootschap recht op volledige vergoeding van voorzienbare schade,

¹⁹ Art. 1:5 §1 WVV.

²⁰ Art. 1:6 §1 WVV.

²¹ Art. 2:49 WVV; B. TILLEMANN, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 715.

²² B. TILLEMANN, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 715.

²³ C. CLOTTENS, *et al.*, "Aansprakelijkheid van bestuurders", *TPR* 2022, 1660-1734.

²⁴ Cass. 22 december 2016, AR C.10.0210.F, *JDSC* 2018, 165; Antwerpen 9 november 2017, *TRV-RPS* 2018, 418.

inclusief gedeelde winst en geleden verlies. In geval van opzettelijke fout is de bestuurder tevens aansprakelijk voor niet-voorzienbare schade.²⁵

44. Voor buitencontractuele schade wordt de vennootschapsvordering gesteund op artikel 1382 en 1383 OBW. In deze situatie is de bestuurder aansprakelijk voor alle schade, zowel voorzienbare als niet-voorzienbare schade.²⁶

1.2.2.3. OORZAKELIJK VERBAND

45. Volgens de equivalentie leer is er een oorzakelijk verband aanwezig wanneer er een fout voorhanden is, waarbij de schade zich niet of niet op dezelfde wijze zou hebben voorgedaan indien deze fout niet had plaatsgevonden. Met andere woorden moet er sprake zijn van een causaal verband tussen de fout en de schade.²⁷

1.3. Tussenconclusie

46. Op basis van bovenstaande uiteenzetting over de gemeenrechtelijke bestuurdersaansprakelijkheid kunnen enkele belangrijke conclusies worden getrokken. Ten eerste is er een duidelijk verschil in het toepassingsgebied op basis van de *ratione societatis*. De externe bestuurdersaansprakelijkheid is van toepassing op alle vennootschappen, ongeacht hun rechtspersoonlijkheid. Het toepassingsgebied van de interne bestuurdersaansprakelijkheid is daarentegen beperkt tot rechtspersonen in de zin van het WVV, waardoor de maatschap en de feitelijke vereniging worden uitgesloten.

47. Wat betreft het materieel toepassingsgebied gelden specifieke voorwaarden voor zowel de externe als de interne bestuurdersaansprakelijkheid. Bij de externe aansprakelijkheid geniet de bestuurder de bescherming van de quasi-immuniteit, waardoor hij alleen aansprakelijk kan worden gesteld voor gemengde fouten die schade veroorzaken die niet voortkomen uit de loutere slechte uitvoering van de overeenkomst. Hetzelfde geldt voor de interne bestuurdersaansprakelijkheid omtrent de buitencontractuele fout. Hier dienen dezelfde voorwaarde voor samenloop te zijn vervuld. In het geval van interne bestuurdersaansprakelijkheid voor contractuele fout is dit niet vereist.

48. Tot slot betreft het foutcriterium een belangrijk aspect van bestuurdersaansprakelijkheid. Zowel bij interne als externe aansprakelijkheid past de rechter een marginale toetsing toe, waarbij hij terughoudend is bij het beoordelen van het handelen van de bestuurder. Dit betekent dat de rechter niet snel ingrijpt in het handelen van de bestuurder en alleen aansprakelijkheid zal vaststellen als er geen twijfel bestaat over het onjuiste gedrag van de bestuurder.

²⁵ Art. 5.86-5.87 BW.

²⁶ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 727.

²⁷ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 764.

2. Bestuurdersaansprakelijkheid wegens schending WVV en/of statuten

49. Artikel 2:56 lid 3 WVV vestigt de aansprakelijkheid van een bestuurder jegens de rechtspersoon en derden voor schendingen van de vennootschapswetgeving en de statuten, begaan tijdens de uitoefening van zijn mandaat.²⁸

Deze vorm van bestuurdersaansprakelijkheid vereist een gedetailleerde analyse van het personeel en materieel toepassingsgebied om de verschillen tussen interne en externe bestuurdersaansprakelijkheid wegens schending van het WVV en/of de statuten te verduidelijken.

2.1. Externe bestuurdersaansprakelijkheid

2.1.1. *Personeel toepassingsgebied*

2.1.1.1. *RATIONE SOCIETATIS*

50. Artikel 2:49 van het WVV bepaalt dat *“rechtspersonen handelen door hun organen wiens bevoegdheden worden vastgesteld door dit wetboek, het voorwerp en de statuten. De leden van deze organen verbinden zich niet persoonlijk voor de verbintenissen van de rechtspersoon”*²⁹.

De aansprakelijkheid van bestuurders voor schade als gevolg van het niet naleven van de bepalingen van het WVV en/of de statuten is derhalve beperkt tot de organen van rechtspersonen in de zin van het WVV. Het toepassingsgebied sluit daarom de maatschap³⁰ en de feitelijke vereniging³¹ uit.³²

2.1.1.2. *RATIONE PERSONAE*

51. Artikel 2:56 lid 3 bepaalt *“zelfs indien het bestuursorgaan geen college vormt, zijn diens leden zowel jegens de rechtspersoon als jegens derden hoofdelijk aansprakelijk voor alle schade die het gevolg is van overtredingen van de bepalingen van dit wetboek of van de statuten van de rechtspersoon.”*³³

De aansprakelijkheid van bestuurders voor schade als gevolg van het niet naleven van de bepalingen van het WVV en/of de statuten is daarom beperkt tot formeel benoemde bestuurders. Het toepassingsgebied sluit met andere woorden feitelijke bestuurders (managers) en dagelijks bestuurders die geen lid zijn van het bestuursorgaan uit. Zij kunnen alleen worden aangesproken op basis van het gemeen aansprakelijkheidsrecht (cf. *supra* nr. 30).³⁴

²⁸ Art. 2:56 lid 3 WVV.

²⁹ Art. 2:49 WVV.

³⁰ Art. 1:5 §1 WVV.

³¹ Art. 1:6 §1 WVV.

³² B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 771.

³³ Art. 2:56 lid 3 WVV.

³⁴ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 771.

2.1.2. Materieel toepassingsgebied

52. Bestuurders van vennootschappen genieten in deze context ook bescherming tegen aansprakelijkheid op basis van de quasi-immuniteit. Hierdoor kan een bestuurder alleen aansprakelijk gesteld worden als hij de algemene zorgvuldigheidsplicht schendt en niet enkel de contractuele verbintenis. Bovendien dient de fout tot schade leiden die anders is dan de schade die voortvloeit uit de slechte uitvoering van de hoofdovereenkomst.³⁵

53. Daarnaast moeten de constitutieve elementen van de onrechtmatige daad voorhanden zijn. Dit betekent dat er sprake moet zijn van een fout, een oorzakelijk verband en schade.³⁶

2.1.2.1. FOUT

54. De bestuurder draagt een resultaatsverbintenis om de statuten en wettelijke bepalingen van het WVV na te leven, voor zover deze bepalingen een specifieke gedragsnorm opleggen. Indien de bestuurder de bepalingen van het WVV of een verplichting opgenomen in de statuten niet naleeft, leidt dit automatisch tot aansprakelijkheid. De rechter heeft hierbij geen discretionaire bevoegdheid, tenzij de bepalingen van het WVV of de statuten een inspanningsverbintenis bevatten. In dat geval moet de rechter de gedraging toetsen aan de algemene zorgvuldigheidsnorm.³⁷

Zo kan een bestuurder aansprakelijk worden gesteld voor het niet tijdig voorleggen of neerleggen van de jaarrekening³⁸, het niet naleven van de alarmbelprocedure³⁹, en andere bepalingen van het WVV zoals de regeling over financiële bijstand opgenomen in artikel 5:152 (BV), 6:118 (CV) en 7:227 (NV).

55. De bestuurder moet ook de statuten na leven. Indien gedurende meerdere jaren geen raad van bestuur is gehouden, met uitzondering van de algemene vergadering voor de goedkeuring van de jaarrekening, terwijl de statuten voorschrijven dat de raad van bestuur in principe maandelijks en telkens wanneer het vennootschapsbelang dit vereist moet vergaderen, begaan de bestuurders een fout in de zin van artikel 2:56 lid 3 WVV.⁴⁰

2.1.2.2. OORZAKELIJK VERBAND

56. Volgens de equivalentieleer is er een oorzakelijk verband aanwezig wanneer er een fout voorhanden is, waarbij de schade zich niet of niet op dezelfde wijze zou hebben voorgedaan indien deze fout niet had plaatsgevonden. Met andere woorden moet er sprake zijn van een causaal verband tussen de fout en de schade.⁴¹

³⁵ C. CLOTTENS, *et al.*, "Aansprakelijkheid van bestuurders", *TPR* 2022, 1660-1734.

³⁶ C. CLOTTENS, *et al.*, "Aansprakelijkheid van bestuurders", *TPR* 2022, 1660-1734.

³⁷ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 772-773.

³⁸ art. 3.10 WVV.

³⁹ Art. 5:153, 6:119, 7:228 WVV.

⁴⁰ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 776-777.

⁴¹ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 764.

57. In principe draagt de eiser de bewijslast voor het oorzakelijk verband tussen de fout en de schade. Bij het niet-naleven van bepaalde bepalingen van het WVV geldt er echter een wettelijk vermoeden van causaliteit. Dit betekent dat het niet-naleven van deze bepalingen wordt vermoed een oorzakelijk verband te hebben met de schade, tenzij de verweerder het tegendeel kan bewijzen.⁴²

Bijvoorbeeld, artikel 3:10 WVV bepaalt dat *"indien de jaarrekening niet werd neergelegd zoals bepaald in het tweede lid, wordt de door derden geleden schade, behoudens tegenbewijs, geacht voort te vloeien uit dit verzuim"*⁴³. Dit betekent dat een derde in dit geval geen oorzakelijk verband hoeft te bewijzen.

Ook voor de alarmbelprocedure is het wettelijk vermoeden van toepassing. Het WVV schrijft voor dat indien *"de algemene vergadering niet overeenkomstig dit artikel bijeenroepen, dan wordt de door derden geleden schade, behoudens tegenbewijs, geacht uit het ontbreken van een bijeenroeping voort te vloeien"*⁴⁴, zowel voor de BV, CV en de NV.

2.2. Interne bestuurdersaansprakelijkheid

2.2.1. *Personeel toepassingsgebied*

2.2.1.1. *RATIONE SOCIETATIS*

58. De reikwijdte van de aansprakelijkheid van bestuurders voor schade als gevolg van het niet naleven van de bepalingen van het WVV en/of de statuten wordt, zoals bij de gemeenrechtelijke interne bestuurdersaansprakelijkheid, beperkt tot de organen van rechtspersonen zoals bedoeld in het WVV.⁴⁵

2.2.1.2. *RATIONE PERSONAE*

59. De interne bestuurdersaansprakelijkheid als gevolg van het niet naleven van de bepalingen van het WVV en/of de statuten is van toepassing op formeel benoemde bestuurders, vergelijkbaar met de externe aansprakelijkheid.⁴⁶

Feitelijke bestuurders en dagelijks bestuurders, ook wel managers genoemd in de praktijk, die geen lid zijn van het bestuursorgaan vallen buiten dit toepassingsgebied. Zij kunnen alleen aangesproken worden op basis van het gemeen aansprakelijkheidsrecht (cf. *supra* nr. 38 e.v.).⁴⁷

⁴² B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 777-781.

⁴³ Art. 3:10 WVV.

⁴⁴ Art. 5:153 lid 3, 6:119 lid 3, 7:228 lid 5 WVV.

⁴⁵ Art. 2:49 WVV; B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 715; C. CLOTTENS, et al., "Aansprakelijkheid van bestuurders", *TPR* 2022, 1660-1734.

⁴⁶ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 718.

⁴⁷ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 718.

2.2.2. Materieel toepassingsgebied

2.2.2.1. FOUT

60. Op de bestuurder rust een resultaatsverbintenis om de statuten en de wettelijke bepalingen van het WVV die een specifieke gedragsnorm opleggen, na te leven. Het niet naleven ervan leidt tot automatische aansprakelijkheid. Indien de bepalingen een inspanningsverbintenis voorschrijven, moet de rechter de tekortkoming toetsen aan de algemene zorgvuldigheidsnorm. Hierdoor wordt het foutbegrip op dezelfde wijze gehanteerd als bij de externe aansprakelijkheid.⁴⁸

Een bestuurder kan bijvoorbeeld aansprakelijk worden gesteld voor het niet naleven van handtekeningclausules, het niet voeren van een reglementaire boekhouding⁴⁹, en het onrechtmatig gebruik van vennootschapsmiddelen⁵⁰.

2.2.2.2. SCHADE

61. Gezien de contractuele verhouding tussen de vennootschap en de bestuurder, komt in beginsel alleen de voorzienbare schade in aanmerking voor schadeherstel. In geval van een opzettelijke fout dient de bestuurder echter ook de onvoorzienbare schade te vergoeden.⁵¹

2.2.2.3. OORZAKELIJK VERBAND

62. Volgens de equivalentieleer is er een oorzakelijk verband aanwezig wanneer er een fout voorhanden is, waarbij de schade zich niet of niet op dezelfde wijze zou hebben voorgedaan indien deze fout niet had plaatsgevonden. Met andere woorden moet er sprake zijn van een causaal verband tussen de fout en de schade.⁵²

2.3. Tussenconclusie

63. De analyse van de bestuurdersaansprakelijkheid wegens schending van het WVV en/of de statuten resulteert in verschillende belangrijke conclusies. Allereerst is het personeel toepassingsgebied zowel bij de interne als externe bestuurdersaansprakelijkheid beperkt tot organen van rechtspersonen in de zin van het WVV en geldt deze aansprakelijkheid slechts voor formeel benoemde bestuurders.

64. Ten tweede genieten bestuurders in het kader van externe aansprakelijkheid bescherming onder de quasi-immuniteit, waardoor zij alleen aansprakelijk kunnen worden gesteld bij een gemengde fout die gepaard gaat met schade die niet uitsluitend voortkomt uit de slechte uitvoering van de overeenkomst.

⁴⁸ C. CLOTTENS, *et al.*, "Aansprakelijkheid van bestuurders", *TPR* 2022, 1660-1734.

⁴⁹ Antwerpen 23 maart 2017, *TRV/RPS* 2018, afl. 8, 884, noot S. De Geyter.

⁵⁰ Kh. Tongeren 13 januari 2005, *DOAR* 2005, nr. 73, 76.

⁵¹ Art. 5.87 BW.

⁵² B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 764.

65. Tot slot is het belangrijk te benadrukken dat bestuurders automatisch aansprakelijk zijn bij schending van het WVV of de statuten wanneer de geschonden bepaling een resultaatsverbintenis inhoudt. Met andere woorden heeft de rechter in dit geval geen beoordelingsmarge. Als de schending echter een inspanningsverbintenis betreft, moet de rechter nagaan of de bestuurder daadwerkelijk de regel heeft geschonden.

3. Bestuurdersaansprakelijkheid in Nederland

66. Net als in België wordt in Nederland onderscheid gemaakt tussen interne bestuurdersaansprakelijkheid jegens de rechtspersoon en externe bestuurdersaansprakelijkheid jegens derden. Dit onderscheid is gebaseerd op specifieke wettelijke bepalingen en rechtspraak die de grondslag vormen van bestuurdersaansprakelijkheid. Dit hoofdstuk biedt een diepgaande bespreking van deze twee vormen van aansprakelijkheid, waarbij de juridische criteria en vereisten in Nederland worden toegelicht om uiteindelijk een overzicht te geven van het verschil in bestuurdersaansprakelijkheid België en Nederland.

3.1. Interne bestuurdersaansprakelijkheid

67. De interne bestuurdersaansprakelijkheid is opgenomen in artikel 2:9 van het Nederlands Burgerlijk wetboek (hierna: “**NBW**”). Dit artikel bepaalt dat wanneer er sprake is van onbehoorlijk bestuur, de bestuurder aansprakelijk is jegens de rechtspersoon voor de door haar geleden schade.

3.1.1. *Marginale toetsing*

68. Volgens artikel 2:9 eerste lid NBW heeft de bestuurder jegens de rechtspersoon de plicht om zijn taak behoorlijk te vervullen. De invulling van wat behoorlijke taakvervulling inhoudt in een specifiek geval is niet altijd eenduidig en wordt beïnvloed door diverse factoren.⁵³

De rechter houdt bij zijn beoordeling van het onbehoorlijk karakter van de taakvulling rekening met de beleidsvrijheid van het bestuur en met het feit dat de bestuurshandeling pas achteraf kan worden beoordeeld. In Nederland is daarom ook sprake van een marginale toetsing van de bestuurdersaansprakelijkheid.⁵⁴

3.1.2. *Ernstig verwijt*

69. Volgens artikel 2:9 lid 2 NBW is een bestuurder slechts aansprakelijk jegens de rechtspersoon als hem een ernstig verwijt kan worden gemaakt en hij niet nalatig is geweest in het treffen van maatregelen om de gevolgen van onbehoorlijk bestuur af te wenden.⁵⁵ Een ernstig verwijt kan worden vastgesteld wanneer er sprake is van een duidelijke onmiskenbare tekortkoming door de bestuurder.⁵⁶

Volgens het *Panmo Productie*⁵⁷ arrest is er sprake van een ernstig verwijt wanneer er duidelijk sprake is van onbehoorlijke taakvervulling, waarbij onder vergelijkbare omstandigheden geen redelijk

⁵³ D. SCHEENTJES, “Overzicht van Nederlandse rechtsontwikkelingen burgerlijk recht 2007-2011”, TPR 2013, 1121-1467.

⁵⁴ SCHEENTJES, D., “Overzicht van Nederlandse rechtsontwikkelingen burgerlijk recht 2007-2011”, TPR 2013, 1121-1467.

⁵⁵ Hoge Raad (NL) 10 januari 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZC2243, Staleman/Van de Ven.

⁵⁶ M.J. KROEZE, M.A. VERBRUGH, “De rechtspersoon – nr. 2-I”, in C. ASSER, *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2015, 199.

⁵⁷ Hoge Raad (NL) 8 juni 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB2053, Panmo Productie.

denkende bestuurder zo zou hebben gehandeld. In Nederland hanteert de rechter de "maatman"-toets om dit vast te stellen. Met de maatman-toets beoordeelt de rechter of het handelen of nalaten van de bestuurder overeenkomt met dat van een redelijk handelende bestuurder in dezelfde omstandigheden.⁵⁸

70. Volgens het *RCI*⁵⁹ en *Kameleon*⁶⁰ arrest van de Hoge Raad moet deze beoordeling plaatsvinden aan de hand van de specifieke omstandigheden van het geval. Hierbij spelen factoren zoals de aard en ernst van de normschending, de aard van de activiteiten van de rechtspersoon, de daaruit voortvloeiende risico's, de taakverdeling binnen het bestuur, geldende richtlijnen voor het bestuur, en de beschikbare informatie van belang.⁶¹

Het arrest *Berghuizer Papierfabriek*⁶² voegt daaraan toe dat handelen in strijd met statutaire bepalingen die de rechtspersoon beogen te beschermen, als een zwaarwegende omstandigheid moeten worden beschouwd. Voorbeelden van een ernstig verwijt zijn onder meer het ongeoorloofd onttrekken van middelen aan de rechtspersoon, het prevaleren van eigen belangen boven dat van de rechtspersoon, het verzaken van administratieve verplichtingen.⁶³

3.1.3. Concreet: verschillen en gelijkenissen met België

71. Vergeleken met Nederland vertoont de interne bestuurdersaansprakelijkheid in België veel overeenkomsten. Ook in België beoordeelt de rechter de gedragingen van bestuurders aan de hand van de algemene zorgvuldigheidsnorm, bij zowel de gemeenrechtelijke bestuurdersaansprakelijkheid als bij aansprakelijkheid wegens schending van het WVV en/of de statuten. Een belangrijk verschil is dat in België automatische aansprakelijkheid volgt bij overtreding van het WVV en/of de statuten met een resultaatsverbintenis, waardoor de rechter in dit geval geen beoordelingsmarge heeft.

72. Een tweede overeenkomst is de toepassing van de ernstig verwijt maatstaf. Ook in België is er een hoge drempel voor bestuurdersaansprakelijkheid voor de gemeenrechtelijke bestuurdersaansprakelijkheid. De rechter toetst marginaal en een bestuurder is alleen aansprakelijk als er geen twijfel bestaat over de onrechtmatigheid van de handeling. Voor de aansprakelijkheid wegens schending van het WVV en/of de statuten geldt in België geen vergelijkbare hoge drempel.

3.1.4. Tussenconclusie

73. In Nederland is de bestuurder aansprakelijk voor onbehoorlijk bestuur jegens de vennootschap. De rechter moet beoordelen of het handelen van de bestuurder overeenkomt met dat van een redelijk handelende bestuurder in dezelfde omstandigheden, de zogenaamde maatman-toets. Niet elke

⁵⁸ M.J. KROEZE, M.A. VERBRUGH, "De rechtspersoon – nr. 2-I", in C. ASSER, *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2015, 199.

⁵⁹ Hoge Raad (NL) 5 september 2014, ECLI:NL:HR:2014:2627, RCI.

⁶⁰ Hoge Raad (NL) 10 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:2930, Kameleon.

⁶¹ M.J. KROEZE, M.A. VERBRUGH, "De rechtspersoon – nr. 2-I", in C. ASSER, *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2015, 199.

⁶² Hoge Raad (NL) 29 november 2002, ECLI:NL:HR:2001:AB2053, Berghuizer Papierfabriek.

⁶³ M.J. KROEZE, M.A. VERBRUGH, "De rechtspersoon – nr. 2-I", in C. ASSER, *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2015, 199.

onrechtmatige handeling van de bestuurder leidt tot aansprakelijkheid. Er geldt een hoge drempel voor bestuurdersaansprakelijkheid, waarbij de bestuurder slechts aansprakelijk is bij een duidelijke en onmiskenbare tekortkoming.

3.2. Externe bestuurdersaansprakelijkheid

3.2.1. *Specifieke aansprakelijkheidsgronden van de bestuurder*

74. Net zoals in België bestaan er specifieke wetsbepalingen om de bestuurder aansprakelijk te stellen. Volgens artikel 2:248 lid 1 NBW is de bestuurder hoofdelijk aansprakelijk voor het faillissement van de vennootschap indien zijn onbehoorlijke taakvervulling een belangrijke oorzaak is van het faillissement. Daarnaast kan een bestuurders volgens artikel 2:249 NBW aansprakelijk worden gesteld als de jaarrekening, tussentijdse cijfers of het bestuursverslag een misleidende voorstelling geven van de financiële toestand van de vennootschap. Verder bepaald artikel 6:194 (a) NBW dat bestuurders aansprakelijk kunnen worden gesteld voor schade door misleidende handelspraktijken die in strijd zijn met de wet. Tot slot bepaalt artikel 36 van de Invorderingswet⁶⁴ dat bestuurders van commerciële rechtspersonen aansprakelijk kunnen zijn voor bepaalde belastingschulden van de vennootschap.⁶⁵

3.2.2. *De onrechtmatige daad*

75. Naast enkele specifieke aansprakelijkheden omvat het NBW ook een algemene grondslag voor externe aansprakelijkheid van de bestuurder, namelijk de onrechtmatige daad zoals vastgelegd in artikel 6:162 NBW.⁶⁶

76. Artikel 6:162 NBW luidt als volgt;

"1. Hij die jegens een ander een onrechtmatige daad pleegt, welke hem kan worden toegerekend, is verplicht de schade die de ander dientengevolge lijdt, te vergoeden.
2. Als onrechtmatige daad worden aangemerkt een inbreuk op een recht en een doen of nalaten in strijd met een wettelijke plicht of met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt, een en ander behoudens de aanwezigheid van een rechtvaardigingsgrond.
3. Een onrechtmatige daad kan aan de dader worden toegerekend, indien zij te wijten is aan zijn schuld of aan een oorzaak welke krachtens de wet of de in het verkeer geldende opvattingen voor zijn rekening komt."

77. De gedragsnorm zoals geformuleerd in artikel 6:162 NBW is een open norm, net als artikel 2:9 NBW. Deze open norm is, net als bij de interne aansprakelijkheid, nader ingevuld en verfijnd door de rechtspraak. In het arrest *Van der Vliet*⁶⁷ liet de Hoge Raad de mogelijkheid open dat een bestuurder persoonlijk aansprakelijk kan zijn als de vennootschap nalatig is bij het betalen van een schuld. Volgens het *Oosterhof*⁶⁸ arrest kan een bestuurder aansprakelijk zijn voor het toelaten van

⁶⁴ Art. 36 Invorderingswet 1990, nr. BWBR0004770.

⁶⁵ P. VAN SCHILFGAARDE, *Van de BV en de NV*, Deventer, Wolters Kluwer, 2022, 232.

⁶⁶ P. VAN SCHILFGAARDE, *Van de BV en de NV*, Deventer, Wolters Kluwer, 2022, 232.

⁶⁷ Hoge Raad (NL) 3 april 1992, ECLI: ECLI:NL:HR:1992:ZC0564, Van Der Vliet.

⁶⁸ Hoge Raad (NL) 18 februari 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA4873, Oosterhof.

contractbreuk door de vennootschap, wat schade veroorzaakte aan een derde. De Hoge Raad oordeelt dat persoonlijke aansprakelijkheid afhangt van de ernst van het verwijt aan de bestuurder, beoordeeld aan de hand van concrete omstandigheden.⁶⁹

78. Volgens het *Oosterhof*⁷⁰, *Roelofsen/ontvanger*⁷¹ en *Romania*⁷² arrest kan bestuurdersaansprakelijkheid worden teruggevonden in twee situaties. Ten eerste, de situatie waarbij de bestuurder betrokken is bij het niet-nakomen van contractuele verbintenissen door de vennootschap, waarbij de bestuurder weet of redelijkerwijs behoort te weten dat de vennootschap deze verbintenis niet kan nakomen en geen verhaal biedt voor de schade van de wederpartij. Ten tweede, de situatie waarbij een bestuurder aansprakelijk is voor het onrechtmatig handelen van de vennootschap. In dit geval begaat de vennootschap een onrechtmatige daad jegens een derde, maar de bestuurder kan een persoonlijk ernstig verwijt worden gemaakt omdat hij dit onrechtmatig handelen had moeten voorkomen.⁷³

3.2.3. Toepassing van de "ernstig verwijt" maatstaf

79. Net zoals bij de interne bestuurdersaansprakelijkheid geldt dat niet iedere in hoedanigheid van bestuurder gemaakte fout tot persoonlijke aansprakelijkheid leidt. Om de bestuurder aansprakelijk te kunnen stellen is er vereist dat er een voldoende ernstig verwijt kan worden gemaakt. Daarom is ook bij de externe bestuurdersaansprakelijkheid sprake van een hoge drempel van aansprakelijkheid. Bovendien is er vereist dat de vennootschap zelf aansprakelijk is, in Nederland is de externe bestuurdersaansprakelijkheid namelijk een afgeleide aansprakelijkheid.⁷⁴

80. In de arresten *Hezemans Air*⁷⁵ en *RCI*⁷⁶ benadrukt de Hoge Raad dat deze ernstige verwijt maatstaf wordt gerechtvaardigd door het feit dat de schadelijke handelingen ten opzichte van de hoofdschuldeiser primair worden verricht door de vennootschap en dat het van maatschappelijk belang is om te voorkomen dat bestuurders hun handelen te veel laten beïnvloeden door defensieve overwegingen.⁷⁷

3.2.4. Concreet: verschillen en gelijkenissen met België

81. De externe bestuurdersaansprakelijkheid in België vertoont veel overeenkomsten met Nederland. Ook voor de externe bestuurdersaansprakelijkheid beoordeelt de rechter in beide landen de gedragingen van bestuurders aan de hand van de algemene zorgvuldigheidsnorm. Een verschil is terug te vinden in het feit dat in België automatische aansprakelijkheid volgt bij overtreding van het WVV en/of de statuten wanneer een resultaatsverbintenis is opgenomen. In Nederland moet ongeacht de schending van specifieke wetsbepalingen, nog steeds worden voldaan aan de ernstige

⁶⁹ W.A. WESTENBROEK, *Bestuurdersaansprakelijkheid in theorie*, 1ste ed., Rotterdam, Wolters Kluwer, 2017, 313.

⁷⁰ Hoge Raad (NL) 18 februari 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA4873, *Oosterhof*.

⁷¹ Hoge Raad (NL) 8 december 2006, ECLI:NL:HR:2006:AZ0758, *Roelofsen/ontvanger*.

⁷² Hoge Raad (NL) 15 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1244, *Romania*.

⁷³ P. VAN SCHILFGAARDE, *Van de BV en de NV*, Deventer, Wolters Kluwer, 2022, 233-234.

⁷⁴ W.A. WESTENBROEK, *Bestuurdersaansprakelijkheid in theorie*, 1ste ed., Rotterdam, Wolters Kluwer, 2017, 313; P. VAN SCHILFGAARDE, *Van de BV en de NV*, Deventer, Wolters Kluwer, 2022, 232.

⁷⁵ Hoge Raad (NL) 5 september 2014, ECLI:NL:HR:2014:2628, *Hezemans Air*.

⁷⁶ Hoge Raad (NL) 5 september 2014, ECLI:NL:HR:2014:2627, *RCI*.

⁷⁷ W.A. WESTENBROEK, *Bestuurdersaansprakelijkheid in theorie*, 1ste ed., Rotterdam, Wolters Kluwer, 2017, 5.

verwijt maatstaf.

82. Het belangrijkste verschil tussen beide landen is dat België voorziet in de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent. Deze regel beschermt Belgische bestuurders tegen aansprakelijkheid, tenzij er aan twee voorwaarden is voldaan. Later in dit onderzoek zal worden besproken hoe Nederland omgaat met de positie van de uitvoeringsagent en of deze van toepassing is op de bestuurder (cf. *infra* nr. 178 e.v.).

3.2.5. Tussenconclusie

83. In Nederland is de bestuurder ten aanzien van derden aansprakelijk door middel van de onrechtmatige daad of door schending van een specifieke wettelijke bepaling. Net zoals bij de interne bestuurdersaansprakelijkheid dient de rechter aan de hand van de specifieke omstandigheden te oordelen of het handelen van de bestuurder onrechtmatig is. Bovendien geldt ook voor de externe aansprakelijkheid dat niet elke handeling van de bestuurder leidt tot aansprakelijkheid, de bestuurder kan slechts aansprakelijk worden gehouden indien hem een ernstig verwijt kan worden gemaakt.

4. De positie van de manager

84. Volgens de Memorie van Toelichting van het WVV bestaat er onder het huidig recht een ongerechtvaardigd onderscheid tussen de onbeperkte aansprakelijkheid van leden van een bestuursorgaan en de beperkte aansprakelijkheid van managers die geen lid zijn van dat bestuursorgaan, ondanks het feit dat de invloed van een manager op belangrijke beslissingen van de vennootschap vaak groter is dan die van een niet-uitvoerend bestuurder. Deze managers zijn doorgaans werknemers die van een gedeeltelijke immuniteit kunnen genieten, waardoor zij feitelijk beperkt zijn in hun aansprakelijkheid in tegenstelling tot bestuurders of vaste vertegenwoordigers van de vennootschap.⁷⁸

4.1. De manager (werknemer) erkend als uitvoeringsagent

85. In het Stuwadoor-arrest⁷⁹ werd erkend dat een aangestelde valt onder de definitie van een uitvoeringsagent. Een aangestelde verschilt van een zelfstandige uitvoeringsagent doordat hij een ondergeschikten is met wie vaak een arbeidsovereenkomst is gesloten, waarbij de hoofdschuldenaar leiding, gezag en toezicht uitvoert.⁸⁰

86. Wanneer er wordt gesproken over een aangestelde, verwijst dit vaak naar een werknemer, die onder leiding, gezag en toezicht van de hoofdschuldenaar werkt via een arbeidsovereenkomst. Net als de bestuurder, geniet een manager van de bescherming van de quasi-immuniteit. Daarom kan een manager slechts persoonlijk aansprakelijk worden gesteld als de aan hem verweten fout een schending is van de algemene zorgvuldigheidsplicht en als deze fout andere schade heeft veroorzaakt dan die voortvloeit uit de slechte uitvoering van de overeenkomst.⁸¹

4.2. De manager (werknemer) geniet van gedeeltelijke immuniteit

87. De quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent kan in sommige gevallen verder worden versterkt door een andere beschermingsmaatregel, met name wanneer de uitvoeringsagent een werknemer is van de hoofdschuldenaar. In dergelijke gevallen is artikel 18 van de Wet Arbeidsovereenkomsten (hierna: "**WAO**") van toepassing, naast de eerder besproken regels met betrekking tot de quasi-immuniteit.⁸²

88. Artikel 18 WAO bepaalt dat; *"ingeval de werknemer bij de uitvoering van zijn overeenkomst de werkgever of derden schade berokkent, is hij enkel aansprakelijk voor zijn bedrog en zijn zware schuld. Voor lichte schuld is hij enkel aansprakelijk als die bij hem eerder gewoonlijk dan toevallig voorkomt."*

⁷⁸ MEMORIE VAN TOELICHTING WVV, *Parl. St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/001, 63; J. VANANROYE, "Hervorming van het aansprakelijkheidsrecht. Toerekening aan rechtspersonen en aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten in het ontwerp buitencontractuele aansprakelijkheid, *TPR* 2021, 177-214.

⁷⁹ Cass. 7 december 1973, N-19731207-2, Stuwadoorsarrest.

⁸⁰ V. SAGAERT, *Beginnelen van het verbintenissenrecht*, Hoegaarden, LeA Uitgevers, 2023, 100.

⁸¹ S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 32.

⁸² S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 142; J. VANANROYE, "Hervorming van het aansprakelijkheidsrecht. Toerekening aan rechtspersonen en aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten in het ontwerp buitencontractuele aansprakelijkheid, *TPR* 2021, 177-214.

Dit betekent dat een buitencontractuele vordering van de hoofdschuldeiser tegen de manager, zelfs indien de twee voorwaarden van samenloop zijn vervuld, alleen zal slagen als de manager zich schuldig heeft gemaakt aan opzettelijke fouten, zware fouten of herhaalde lichte fouten.⁸³

4.2.1. *Ratio legis van artikel 18 WAO*

89. In 1945 werd de immuniteit van arbeiders ingevoerd als maatregel ter bescherming van de lonen binnen het kader van arbeidsaansprakelijkheid. Deze immuniteit was oorspronkelijk beperkt tot schade toegebracht aan de onderneming, waarbij de werkgever gerechtigd was een vergoeding in te houden op het loon van de arbeider.⁸⁴

De belangrijkste rechtvaardiging hiervoor was dat het risico dat een werknemer schade aan de onderneming zou veroorzaken beter door de werkgever gedragen kon worden. De werkgever kon de totale financiële last van dit risico overdragen aan de werknemers, zij het voor het optreden van het risico, door middel van overeengekomen lagere lonen, maar niet door inhoudingen nadat het risico zich heeft voorgedaan. Het aanvaarden van een forfaitair lager loon was bovendien voordeliger voor de werknemer dan het dragen van het aansprakelijkheidsrisico, dat een hogere kost met zich meebrengt.⁸⁵

90. Het concept van immuniteit ten aanzien van de aansprakelijkheid van werknemers jegens derden werd pas in 1987 gerealiseerd. Tijdens de parlementaire voorbereidingen van de wet van 21 november 1969 werd voorgesteld om werkgevers te verplichten de aansprakelijkheid van werknemers te verzekeren. Hoewel dit voorstel niet werd aangenomen, werd op aanbeveling van de nationale raad wel gekozen voor immuniteit. Dit kwam voor de werknemers op hetzelfde neer maar was kostefficiënter voor de werkgever. Hierdoor werd vermeden dat hetzelfde risico dubbel verzekerd moet worden, zowel door de verzekering van de werkgever⁸⁶ als door een aanvullende verzekering voor de aansprakelijkheid van werknemers.⁸⁷

4.2.2. *De manager als werknemer vs. de zelfstandige manager*

91. Indien een manager een werknemer is, geniet hij volgens artikel 18 WAO aanzienlijke bescherming tegen aansprakelijkheid. Een manager kan in dat geval alleen aansprakelijk worden gesteld voor opzettelijke fouten, zware fouten of herhaalde lichte fouten.⁸⁸

92. Wanneer een manager zijn functie uitoefent als zelfstandige, gebeurt dit vaak via een management vennootschap. Hoewel de management vennootschap onbeperkt aansprakelijk is, is deze vaak zelf een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid. Als enige vennoot of

⁸³ N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 676; S. TAES *et al.*, *Arbeidsrecht*, Die Keure / La Charte, 2022, 295; S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbindenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 142.

⁸⁴ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 408.

⁸⁵ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 409.

⁸⁶ Hiermee wordt de verzekering Bedrijfsaansprakelijkheid (BA verzekering) bedoeld.

⁸⁷ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 411-412; S. TAES *et al.*, *Arbeidsrecht*, Die Keure / La Charte, 2022, 296.

⁸⁸ Art. 18 WAO; MEMORIE VAN TOELICHTING WVV, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/001, 64; S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbindenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 32-33.

aandeelhouder van de management vennootschap is de manager economisch gezien dus ook beperkt aansprakelijk.⁸⁹

Opmerkelijk is dat wanneer een bestuurder zijn mandaat uitoefent via een managementvennootschap, hij verplicht is een natuurlijke persoon als vaste vertegenwoordiger aan te wijzen, die onbeperkt aansprakelijk is en dezelfde verantwoordelijkheid draagt als wanneer hij zelf als bestuurder zou handelen. Deze verplichting geldt echter niet voor een managementvennootschap die geen bestuursfunctie uitoefent, maar wel een manager is die cruciale beslissingen binnen de vennootschap neemt.⁹⁰

4.3. De bestuurder en artikel 18 WAO

4.3.1. *Personeel toepassingsgebied artikel 18 WAO*

93. Een belangrijke beperking aan het toepassingsgebied van artikel 18 WAO is dat enkel werknemers verbonden door een arbeidsovereenkomst kunnen genieten van de bescherming. Personen die onder een feitelijke band van ondergeschiktheid werken, vallen hier dus niet onder. De aanwezigheid van een arbeidsovereenkomst vormt de basis, waardoor handelsvertegenwoordigers, dienstboden, studenten, uitzendwerknemers, bepaalde sportbeoefenaars en huisarbeiders er wel onder kunnen vallen.⁹¹

94. Het decreet van 23 januari 2009 breidt het toepassingsgebied ook uit naar burgemeesters en schepenen. Indien zij schade veroorzaken aan de gemeente of aan derden tijdens de normale uitoefening van hun mandaat, zijn zij alleen persoonlijk aansprakelijk in geval van bedrog, zware schuld of lichte schuld die gewoonlijk voorkomt bij de mandataris. Met andere woorden, dit betekent dat het toepassingsgebied van artikel 18 WAO kan worden uitgebreid.⁹²

4.3.2. *Kan de bestuurder zich beroepen op art. 18 WAO?*

95. Volgens WVV⁹³ moet een bestuurder zijn mandaat principieel uitoefenen als zelfstandige en kan dit niet geschieden via een arbeidsovereenkomst met de vennootschap. Dit impliceert dat de bestuurder doorgaans niet onder de bescherming van artikel 18 WAO valt, wat specifiek gericht is op werknemers. Het feit dat bestuurders hun mandaat verplicht onder het zelfstandig statuut moeten uitoefenen, belet echter niet dat zij daarnaast nog door een arbeidsovereenkomst met dezelfde vennootschap verbonden kunnen zijn voor de uitoefening van een andere functie.⁹⁴

⁸⁹ Memorie van toelichting WVV p64; Art. 18 WAO; S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 32-33.

⁹⁰ Art. 2:54 WVV; MEMORIE VAN TOELICHTING WVV, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/001, 64.

⁹¹ S. TAES *et al.*, *Arbeidsrecht*, Die Keure / La Charte, 2022, 300-301.

⁹² Art. 72 lid 1 Gemeentedecreet; G. VAN HAEGENBORGH, J. DUJARDIN, W. SOMERS, *Burgemeester: statuut*, Brugge, Die Keure, 2012, 224.

⁹³ Art. 5.70, 6:58 en 7:58 WVV.

⁹⁴ N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 678 en 683.

96. Om deze situatie juridisch te rechtvaardigen, moeten drie cumulatieve voorwaarden worden vervuld, namelijk: een onderscheiden functie, een band van ondergeschiktheid en het ontvangen van een loon voor de arbeidsprestaties.⁹⁵

97. De eerste vereiste voor het gelijktijdig uitoefenen van een bestuursmandaat en een werknemersfunctie is dat de betrokkene een duidelijk afzonderlijke functie vervult naast het bestuursmandaat. Deze functie mag geen direct verband hebben met en moet duidelijk te onderscheiden zijn van het bestuursmandaat. Over het algemeen omvat het bestuursmandaat beleidsbeslissingen, terwijl de werknemersfunctie gericht is op uitvoerende taken van technische, commerciële, administratieve, financiële aard.⁹⁶

Het is van essentieel belang dat de werknemersfunctie niet samenvalt met de bestuursfunctie en dat deze duidelijk gescheiden blijven. Dit impliceert dat de beëindiging van het bestuursmandaat niet automatisch de beëindiging van de arbeidsovereenkomst met zich mee mag brengen, en omgekeerd. Indien dit wel het geval is, kan niet met succes worden betoogd dat de bestuurs- en werknemersfuncties van elkaar zijn onderscheiden.⁹⁷

98. Een tweede fundamentele vereiste voor het tot stand komen van een arbeidsovereenkomst is de aanwezigheid van een gezagsverhouding tussen de werkgever en de werknemer. De beoordeling van het bestaan van een gezagsverhouding tussen de vennootschap en de bestuurder-werknemer is afhankelijk van diverse feitelijke omstandigheden. Het gezag over de bestuurder-werknemer kan worden uitgeoefend door leden van de raad van bestuur, een gedelegeerd bestuurder of andere aangestelden van de vennootschap, zoals de directeur. De algemene vergadering van aandeelhouders kan daarentegen geen gezag uitoefenen, aangezien deze slechts jaarlijks bijeenkomt.⁹⁸

Bijzondere omstandigheden, zoals een dominante positie binnen de onderneming, uitgebreide bevoegdheden, familiebanden met andere bestuurders of aandeelhouders, of wanneer de bestuurder-werknemer tevens meerderheidsaandeelhouder is, kunnen het bestaan van een gezagsverhouding bemoeilijken of ontkrachten.⁹⁹

99. Naast het vervullen van een afzonderlijke functie in ondergeschikt verband, moet een bestuurder-werknemer ook een loon ontvangen als tegenprestatie voor zijn of haar werkzaamheden.

⁹⁵ N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 682; C. PRIEM, E. VERHAEGEN, "Combinatie van een bestuursmandaat en werknemersfunctie in dezelfde vennootschap", *SOCWEG* 2022, 12-17.

⁹⁶ N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 682-683; C. PRIEM, E. VERHAEGEN, "Combinatie van een bestuursmandaat en werknemersfunctie in dezelfde vennootschap", *SOCWEG* 2022, 12-17.

⁹⁷ N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 683; C. PRIEM, E. VERHAEGEN, "Combinatie van een bestuursmandaat en werknemersfunctie in dezelfde vennootschap", *SOCWEG* 2022, 12-17.

⁹⁸ N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 682; C. PRIEM, E. VERHAEGEN, "Combinatie van een bestuursmandaat en werknemersfunctie in dezelfde vennootschap", *SOCWEG* 2022, 12-17.

⁹⁹ C. PRIEM, E. VERHAEGEN, "Combinatie van een bestuursmandaat en werknemersfunctie in dezelfde vennootschap", *SOCWEG* 2022, 12-17.

Als de vennootschap de bestuurder-werknemer geen loon betaalt voor de functie die hij of zij in ondergeschikt verband uitoefent naast het bestuurdersmandaat, is er geen sprake van een arbeidsovereenkomst. De vergoeding die de vennootschap betaalt aan de bestuurder als bestuurdersbezoldiging kan niet worden beschouwd als loon voor de arbeidsovereenkomst. Deze bestuurdersbezoldiging is specifiek gerelateerd aan het bestuurdersmandaat en kan niet dienen als vergoeding voor het verrichten van werkzaamheden binnen een arbeidsovereenkomst. Er moet dus daadwerkelijk een apart loon worden betaald voor de werkzaamheden binnen de arbeidsovereenkomst. Het verdient aanbeveling om dit loon contractueel vast te leggen in de arbeidsovereenkomst voor bewijsdoeleinden.¹⁰⁰

100. Indien aan deze drie voorwaarden is voldaan, kan een bestuurdersmandaat worden gecombineerd met een arbeidsovereenkomst. Het is echter belangrijk op te merken dat in dat geval de arbeidsrechtelijke bepalingen ter bescherming van de werknemer alleen van toepassing zijn op de functie die wordt uitgeoefend binnen de arbeidsovereenkomst, en niet op het bestuursmandaat zelf. Met andere woorden kan een bestuurder die tevens werknemer is, voor bestuurdersaansprakelijkheid geen beroep doen op artikel 18 WAO.¹⁰¹

4.4. Ongerechtvaardigd onderscheid?

4.4.1. *De interne bestuurdersaansprakelijkheid*

101. Om vast te stellen of er sprake is van een ongerechtvaardigd onderscheid op basis van de interne bestuurdersaansprakelijkheid, moet worden overwogen of bestuurders, vergelijkbaar met de gemiddelde werknemer, zichzelf niet kunnen beschermen tijdens onderhandelingen, wat de noodzaak van dwingende beperking van hun aansprakelijkheid vereist om effectieve bescherming te bieden. Met andere woorden moet er worden onderzocht of de bestuurder zich in dezelfde omstandigheden bevindt als de werknemer om te kunnen spreken van een ongerechtvaardigd onderscheid.¹⁰²

102. Hoewel de memorie van toelichting bij het WVV spreekt over een mogelijk ongerechtvaardigd onderscheid in de situatie, onthult deze memorie van toelichting onbedoeld de reden waarom bestuurders geen beroep hoeven te doen op artikel 18 WAO. De memorie van toelichting benadrukt namelijk dat de beperking van de aansprakelijkheid van bestuurders zoals opgenomen in artikel 2:57 van het WVV noodzakelijk is om Belgische rechtspersonen aantrekkelijker te maken op de markt voor bestuurders. Hieruit blijkt dat Belgische vennootschappen er niet in slagen om voldoende bestuurstaalant aan te trekken, wat bestuurders een grote onderhandelingsmarge geeft. Met andere

¹⁰⁰ N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 682 en 684; C. PRIEM, E. VERHAEGEN, "Combinatie van een bestuursmandaat en werknemersfunctie in dezelfde vennootschap", *SOCWEG* 2022, 12-17.

¹⁰¹ C. PRIEM, E. VERHAEGEN, "Combinatie van een bestuursmandaat en werknemersfunctie in dezelfde vennootschap", *SOCWEG* 2022, 12-17.

¹⁰² H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 410-411; K. GEENS, V. COLAERT, M. WYCKAERT, *Vennootschaps- en financieel recht*, Brugge, Die Keure, 2014, 3-4; J. VANANROYE, "Hervorming van het aansprakelijkheidsrecht. Toerekening aan rechtspersonen en aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten in het ontwerp buitencontractuele aansprakelijkheid", *TPR* 2021, 177-214.

woorden, zijn bestuurders in staat om effectief te onderhandelen over het gewenste aansprakelijkheidsregime.¹⁰³

Kortom, om te kunnen spreken van een gelijke behandeling tussen de situatie van bestuurders en werknemers, is het niet noodzakelijk om de interne aansprakelijkheid van bestuurders dwingend te beperken via een gedeeltelijke immuniteit. Het volstaat dat bestuurders de mogelijkheid hebben om met de vennootschap een regeling te treffen met betrekking tot hun persoonlijke aansprakelijkheid.¹⁰⁴

4.4.2. De externe bestuurdersaansprakelijkheid

103. Om vast te stellen of er sprake is van een ongerechtvaardigd onderscheid op basis van de externe bestuurdersaansprakelijkheid, kan er naar twee elementen worden gekeken.

104. Vooreerst wordt er onderzocht in welke mate de vergoeding van de derde-benadeelde zich onderscheidt in de situatie van de werknemer van die van de bestuurder. De immuniteit van de werknemer jegens derden kwam tot stand in de veronderstelling dat dit geen beperking zou inhouden van de mate waarin de schade van de benadeelde wordt vergoed. Bij het geval waarin een werkgever door de verplichting de schade veroorzaakt door de werknemer te vergoeden insolvent zou worden, waardoor de immuniteit van de werknemer in feite resulteert in het niet-vergoeden van de derde-benadeelde, werd niet stilgestaan. In de praktijk zal dit weliswaar zelden gebeuren en bovendien dekt de verzekering in de meeste gevallen de schade aan derde veroorzaakt door fouten van werknemers in de uitvoering van hun opdracht.¹⁰⁵

Dit ligt anders bij schade veroorzaakt door de fout van een bestuurder. Hier is de kans dat de benadeelde geen vergoeding kan krijgen bij de mede-aansprakelijkheid van de rechtspersoon reëel. In de praktijk komt de externe bestuurdersaansprakelijkheid net ter sprake in de gevallen dat de derden geen vergoeding kunnen halen bij de rechtspersoon. Hierdoor zou het niet logisch zijn dat een bestuurder zich ook kan beroepen op artikel 18 WAO, aangezien dan de derde geen vergoeding krijgt. Langs de andere kant blijft het vreemd dat dit ook het geval is in de situatie van de werknemer, en hij wel gedeeltelijk immuun is.¹⁰⁶

105. Bovendien is het element van gedragssturing cruciaal bij het beoordelen van werknemersimmuniteit en *moral hazard*. De immuniteit van werknemers brengt geen groot risico mee voor *moral hazard*, waar gedrag kan afwijken van de gewenste normen vanwege het ontbreken van persoonlijke risico's. Werknemers zijn geneigd hun gedrag aan te passen ten gunste van hun eigen belangen vanwege deze externe bescherming. Het risico van het gedrag van werknemers voor derden wordt door het aansprakelijkheidsprincipe van de werkgever geïnternaliseerd, aangezien de werkgever het gedrag van werknemers beter kan beoordelen en optimaliseren, gezien de

¹⁰³ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 410-411; K. GEENS, V. COLAERT, M. WYCKAERT, *Vennootschaps- en financieel recht*, Brugge, Die Keure, 2014, 3-4.

¹⁰⁴ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 410-411.

¹⁰⁵ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 412-413.

¹⁰⁶ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 412-413.

opbrengsten die hij geniet. Dit systeem zorgt ervoor dat de werkgever niet wordt benadeeld door de externe immuniteit van de werknemer. De werkgever is mogelijk beter gepositioneerd dan de werknemer om risicovol gedrag te vermijden, zonder noodzaak van rechterlijke controle.¹⁰⁷

In tegenstelling tot werknemers, hebben bestuurders een specifieke rol om namens en voor rekening van de vennootschap gedrag te sturen en te controleren. Het gebrek aan controlemechanismen voor belanghebbende om het gedrag van bestuurders te beïnvloeden, ondermijnt de preventieve functie van aansprakelijkheid. Rechtspersonen zullen zelden een vordering indienen tegen bestuurders nadat zij een derde hebben vergoed voor door de bestuurder veroorzaakte schade. Als rechtspersonen beperkte middelen hebben om het gedrag van bestuurders te sturen, kan de aansprakelijkheid van de rechtspersoon leiden tot lagere zorg dan die van de bestuurder. Het argument dat managers geen echte ondergeschikten zijn, weerlegt niet het belang van toezicht en controle door bestuurders, wat de beperking van hun aansprakelijkheid minder riskant maakt dan die van bestuurders.¹⁰⁸

106. Ter conclusie kan gesteld worden dat om te spreken van gelijke behandeling tussen bestuurders en werknemers, het niet noodzakelijk is om de externe bestuurdersaansprakelijkheid dwingend te beperken. Dit standpunt wordt ondersteund door het Grondwettelijk Hof¹⁰⁹, dat stelt dat het verschil in behandeling tussen werknemers met beperkte immuniteit en bestuurders van rechtspersonen met onbeperkte aansprakelijkheid objectief en redelijk is vanwege het al dan niet bestaan van een gezagsverhouding. Het Hof concludeert dat de bewering dat beperking van bestuurdersaansprakelijkheid nodig is om ongelijke behandeling van bestuurders ten opzichte van werknemers weg te nemen, ongegrond is.¹¹⁰

4.5. Tussenconclusie

107. De analyse van de positie van managers binnen het kader van bestuurdersaansprakelijkheid werpt een schijnwerper op een belangrijk juridisch verschil tussen managers en bestuurders. Managers genieten, net als bestuurders, van de bescherming van quasi-immuniteit tegen persoonlijke aansprakelijkheid. Bovendien profiteren zij van de bescherming geboden door artikel 18 WAO, aangezien zij werken onder een arbeidsovereenkomst. Hierdoor kan een manager slechts persoonlijk aansprakelijk worden gesteld als de voorwaarden voor samenloop zijn vervuld en alleen in geval van bedrog, zware fout of herhaalde lichte fouten.

108. Deze dubbele bescherming roept vragen op over het verschil in bescherming tussen managers en bestuurders, vooral gezien de vaak grotere invloed van managers op belangrijke beslissingen dan die van bestuurders. Desalniettemin kan geconcludeerd worden dat er geen gerechtvaardigd onderscheid bestaat tussen bestuurders en managers, zowel wat betreft interne als externe aansprakelijkheid.

¹⁰⁷ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 414-416.

¹⁰⁸ Het WVV doorgelicht p414-416; LL.M. FAURE, G. MICHAEL, *Environmental Law and Economics*, Maastricht, Metro, 2006, 101-102.

¹⁰⁹ GwH. 4 maart 2008, nr. 36/2008., overw. B.14.2.

¹¹⁰ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 416-417.

5. Rechtseconomische analyse van de bestuurdersaansprakelijkheid

109. In dit hoofdstuk zal er aan de hand van de rechtseconomische analyse worden onderzocht waarom zowel een *ex post* als een *ex ante* benadering van bestuurdersaansprakelijkheid in ons rechtstelsel wordt toegepast, en hoe deze benaderingen zich verhouden tot economische efficiëntie en rechtszekerheid binnen de praktijk van bestuurdersverantwoordelijkheid.

Om deze analyse te verwezenlijken wordt in de eerste instantie de klassieke economische benadering van aansprakelijkheidsregels uitgelegd. Verder wordt er ingegaan op het verschil tussen een *rule* en een *standaard* om te kunnen beoordelen welke benadering, *ex post* of *ex ante*, door de wetgever wordt gehanteerd. Tot slot worden deze theorieën toegepast op de grondslag van de aansprakelijkheid van de bestuurder, om na te gaan of economische efficiëntie en rechtszekerheid kan worden vergroot.

5.1. Ratio van de onrechtmatige daad

110. De klassieke economische analyse van het recht veronderstelt dat partijen door aansprakelijkheidsregels worden gestimuleerd om optimale zorg te besteden teneinde aansprakelijkheid te voorkomen. Deze benadering gaat ervan uit dat rechtsregels het gedrag van partijen kunnen beïnvloeden, wat kan resulteren in een voorzichtiger en zorgvuldiger handelen in bepaalde situaties. De economische rechtsanalyse richt zich daarom met name op het afschrikkend effect van regels, met als doel ongewenste handelingen te voorkomen.¹¹¹

Het uitgangspunt van de economische rechtsanalyse is het onderzoek naar optimale zorg. Hierbij wordt optimale zorg beschouwd als het niveau waarbij de totale kosten van onrechtmatige handelingen worden geminimaliseerd, rekening houdend met zowel de kosten van preventieve maatregelen als de verwachte schadekosten. Het vinden van optimale zorg vereist dat de marginale kosten gelijk zijn aan de marginale opbrengsten. Met andere woorden, de kosten die worden besteed aan voorzorgsmaatregelen moeten in verhouding staan tot de verwachte daling in schadekosten bij een ongeval.¹¹²

5.2. Rules vs. Standard

111. De vergelijking tussen gemeenrechtelijke bestuurdersaansprakelijkheid en de bestuurdersaansprakelijkheid wegens het schenden van het WVV en/of de statuten draait feitelijk om het verschil tussen een *standard* (hierna: "**norm**") en een *rule* (hierna: "**regel**"). Dit heeft voornamelijk te maken met de vraag of een wet een *ex post* of een *ex ante* inhoud krijgt.¹¹³

Een voorbeeld van een *ex ante* benadering is een regel die aangeeft dat je niet harder dan 50 km/u mag rijden binnen de bebouwde kom. Hierbij is van tevoren bepaald welk gedrag toelaatbaar is en

¹¹¹ M. FAURE, "Behavioral Accident Law and Economics", *The Journal of Applied Economy* 2010, 16-17; T. ULEN en R. COOTER, *Law & Economics*, Boston, Addison-Wesley, 2012, 199 en 201.

¹¹² M. FAURE, "Behavioral Accident Law and Economics", *The Journal of Applied Economy* 2010, 16-17; T. ULEN en R. COOTER, *Law & Economics*, Boston, Addison-Wesley, 2012, 199 en 201.

¹¹³ L. KAPLOW, "Rules versus standards: An Economic analysis", *Duke Law Journal* 1992, 557-629.

wordt achteraf alleen vastgesteld of deze regel al dan niet is overtreden. Als je bijvoorbeeld 52 km/u rijdt, is je gedrag ontoelaatbaar en riskeer je een boete. Een norm daarentegen is minder specifiek en daarom moeilijker afdwingbaar. Een voorbeeld van een *ex post* benadering is een norm die voorschrijft dat je niet te snel mag rijden op de snelweg. Wat precies wordt beschouwd als “te snel” moet dan door de rechter worden bepaald aan de hand van de specifieke omstandigheden. De keuze tussen een regel en een norm hangt dus af van de mate waarin een bepaald aspect van tevoren juridisch wordt vastgelegd en of het oordeel wordt overgelaten aan de rechter.¹¹⁴

112. Over het algemeen wordt aangenomen dat een regel meer zekerheid en voorspelbaarheid bieden voor zowel wetshandhavers als burger die de wet moeten naleven. Desalniettemin zijn er uitzonderingen op regels, zoals wanneer iemand binnen de bebouwde kom 60 km/u rijdt om snel naar het ziekenhuis te gaan vanwege een noodgeval. In geval van overmacht of noodsituatie kunnen regels worden overtreden.¹¹⁵

Deze uitzonderingen zijn bedoeld om flexibiliteit te bieden, maar kunnen niet alle mogelijke situaties omvatten. Daarom zijn er veel normen opgenomen in ons rechtstelsel, waarbij vertrouwd wordt op de rechter om aan de hand van de specifieke omstandigheden te bepalen of een bepaald gedraging is toegestaan of niet.¹¹⁶

113. In het kader van dit onderzoek kan worden gesteld dat bestuurdersaansprakelijkheid wegens schending van het WVV en/of de statuten een *rule* is, omdat hierin concreet wordt voorgeschreven wat een bestuurder mag en niet mag doen. Als een bestuurder deze wetten overtreedt is hij aansprakelijk, met andere woorden is de bestuurdersaansprakelijkheid wegens schending van het WVV en/of de statuten een *ex ante* aanpak.

De gemeenrechtelijke bestuurdersaansprakelijkheid daarentegen is een voorbeeld van een *ex post* benadering. Om aansprakelijk gesteld te worden, moet de rechter in concreto beoordelen of de bestuurder een onrechtmatige daad heeft gepleegd. De rechter kan een bestuurder alleen aansprakelijk stellen als zijn handeling kennelijk buiten de marge valt van wat een normaal, voorzichtig en zorgvuldig bestuurder in dezelfde omstandigheden zou hebben gedaan. Ondanks de marginale toetsing blijft de rechter enige beoordelingsvrijheid hebben.¹¹⁷

114. De rechtseconomische vraag die hierbij rijst, is dan waarom beide aansprakelijkheidsstelsels naast elkaar worden toegepast, wetende dat de *ex ante* benadering meer rechtszekerheid biedt.

¹¹⁴ L. KAPLOW, “Rules versus standards: An Economic analysis”, *Duke Law Journal* 1992, 557-629.; T. ULEN en R. COOTER, *Law & Economics*, Boston, Addison-Wesley, 2012, 222.

¹¹⁵ L. KAPLOW, “Rules versus standards: An Economic analysis”, *Duke Law Journal* 1992, 557-629; T. ULEN en R. COOTER, *Law & Economics*, Boston, Addison-Wesley, 2012, 222.

¹¹⁶ L. KAPLOW, “Rules versus standards: An Economic analysis”, *Duke Law Journal* 1992, 557-629; T. ULEN en R. COOTER, *Law & Economics*, Boston, Addison-Wesley, 2012, 222.

¹¹⁷ 2:56 lid 1 WVV; C. CLOTTENS, *et al.*, “Aansprakelijkheid van bestuurders”, *TPR* 2022, 1660-1734.

5.3. Taak van het bestuur

115. Er is een onderscheid tussen de bevoegdheden van het bestuur, wat een bestuur kan en mag doen, en de taken van een bestuur, wat het moet doen. De specifieke taken van het bestuur zijn echter niet gespecificeerd in de wet. Artikel 2:51 WvV legt wel een verplichting op aan bestuursleden om hun taken behoorlijk te vervullen.¹¹⁸

116. In de literatuur en rechtspraak worden grofweg drie bijzondere taken van het bestuur onderscheiden, namelijk de bestuursplicht, de toezichtsplicht en de loyauteitsplicht. De bestuursplicht houdt in dat het bestuur de vennootschap daadwerkelijk en zorgvuldig moet besturen. De toezichtsplicht vereist dat het bestuur toezicht houdt op de gang van zaken binnen de vennootschap. De loyauteitsplicht houdt in dat het bestuur zijn eigen belangen ondergeschikt moet maken aan die van de vennootschap.¹¹⁹

Een tekortkoming in deze plichten kan leiden tot interne bestuurdersaansprakelijkheid en onder bepaalde voorwaarde zelfs tot externe bestuurdersaansprakelijkheid, met name als er sprake is van een buitencontractuele fout en de voorwaarden voor het doorbreken van de quasi-immuniteit zijn vervuld.¹²⁰

5.3.1. *De goede trouw als grondslag voor bestuurdersaansprakelijkheid*

117. De contractuele relatie tussen de bestuurder en de vennootschap wordt in eerste instantie bepaald door de statuten van de vennootschap, de specifieke voorwaarden vastgelegd in het mandaat van de bestuurder en het WvV. Desondanks blijft er veel onbepaald, aangezien noch de partijen, noch de wetgever alle mogelijk situaties, problemen en modaliteiten kunnen voorzien.¹²¹

Zoals bij alle andere overeenkomsten, speelt de goede trouw een belangrijke rol bij de invulling van deze lacunes. De goede trouw legt immers de verplichting op zich als een normale, zorgvuldige en redelijke contractspartij te gedragen, waarbij ook de legitieme belangen van de tegenpartij in acht worden genomen. De goede trouw vindt haar weerslag in het feit dat alle bevoegdheden van het bestuur doelgericht zijn en dus in lijn moeten zijn met het vennootschapsbelang.¹²²

118. Een specifieke wettelijke basis voor deze goede trouw kan worden gevonden in artikel 2:51 WvV dat voorschrijft dat de bestuurder gehouden is tot een behoorlijke vervulling van de hem opgedragen taak. Met andere woorden kan er gesteld worden dat dit artikel een wettelijke specificatie

¹¹⁸ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 295-296; R. Diliberto, L. Wetsels, N. Hallemeesch, *Bestuur*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, losbl. 9 dln., 2023, 628.

¹¹⁹ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 295-296.

¹²⁰ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 295-296; R. Diliberto, L. Wetsels, N. Hallemeesch, *Bestuur*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, losbl. 9 dln., 2023, 628.

¹²¹ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 314.

¹²² B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 314.

vormt van de algemene verplichting om de overeenkomst te goeder trouw na te leven, zoals vastgelegd in artikel 5.73 BW en artikel 1134 OBW.¹²³

5.3.2. *Draagwijdte van de goede trouw*

119. Zoals eerder benadrukt, omvat de taak van het bestuur drie verplichtingen. De bestuursplicht van een bestuurder houdt in dat hij de vennootschap daadwerkelijk en zorgvuldig moet besturen, terwijl de loyauteitsplicht vereist dat het bestuur zijn eigen belangen ondergeschikt maakt aan die van de vennootschap. Daarnaast omvat de toezichtsplicht dat het bestuur toezicht houdt op de gang van zaken binnen de vennootschap.¹²⁴

120. Deze brede verplichtingen die tot de taak van het bestuur behoren, doordringen elke beslissing van het bestuur en moeten daarom bij elke beoordeling van aansprakelijkheid concreet door de rechter worden geëvalueerd. Dit maakt het onmogelijk om vooraf een allesomvattende lijst van onrechtmatige handelingen vast te stellen. Elke situatie waarin deze plichten worden geschonden, moet worden beoordeeld op basis van de specifieke feiten en omstandigheden om te bepalen of de bestuurder aansprakelijk kan worden gesteld. Het opstellen van *ex ante* regelgeving betreffende bestuurdersaansprakelijkheid is dan ook niet mogelijk vanwege de noodzaak van een casuïstische benadering bij de beoordeling van bestuurshandelingen of gedragingen.¹²⁵

5.4. Tussenconclusie

121. Op basis van de rechtseconomische analyse van de bestuurdersaansprakelijkheid kan worden geconcludeerd dat de toepassing van zowel *ex post* als *ex ante* benaderingen in ons rechtstelsel een evenwicht probeert te vinden tussen economische efficiëntie en rechtszekerheid binnen de praktijk van bestuurdersverantwoordelijkheid.

122. De klassieke economische benadering van aansprakelijkheidsregels richt zich op het stimuleren van optimale zorg om aansprakelijkheid te voorkomen, waarbij rechtsregels het gedrag van partijen beïnvloeden om ongewenste handelingen te ontmoedigen. Dit streven naar optimale zorg impliceert een balans tussen preventieve kosten en verwachte schadekosten.

123. De keuze tussen een *rule* en een *standard* in de wetgeving, die respectievelijk een *ex ante* en *ex post* benadering vertegenwoordigen, draait om in de mate van juridische specificiteit en de rol van de rechter in het oordeel over gedragingen. Hoewel regels meer zekerheid en voorspelbaarheid bieden, zijn normen flexibeler en kunnen ze beter omgaan met uitzonderlijke situaties.

124. De bestuurdersaansprakelijkheid wegens schending van het WVV en/of de statuten wordt gekenmerkt als een *ex ante* aanpak, waarbij concrete gedragsvoorschriften voor meer

¹²³ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 314.

¹²⁴ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 295-296.

¹²⁵ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 315.

rechtszekerheid zorgen. Aan de andere kant is de gemeenrechtelijke bestuurdersaansprakelijkheid een *ex post* benadering, waarbij de rechter op basis van concrete omstandigheden beoordeelt of een bestuurder aansprakelijk is.

125. De noodzaak van een casuïstische benadering bij de beoordeling van bestuurshandelingen maakt het moeilijk om volledig over te schakelen naar een *ex ante* benadering voor bestuurdersaansprakelijkheid. De analyse toont aan dat de combinatie van *ex post* en *ex ante* benaderingen een adequaat evenwicht probeert te bieden tussen rechtszekerheid en economische efficiëntie binnen de context van bestuurdersverantwoordelijkheid.

DEEL 3. DE QUASI-IMMUNITEIT

1. Huidige positie van de bestuurder

126. De huidige positie van de bestuurder wordt binnen het vennootschapsrecht voornamelijk bepaald door twee fundamentele juridische doctrines; de orgaantheorie en de leer van de quasi-immuniteit. Deze doctrines vormen een complex juridisch kader waarbinnen de aansprakelijkheid van de bestuurder wordt beschermd. In dit gedeelte wordt de complexiteit van deze juridische doctrines en hun impact op de aansprakelijkheidspositie van bestuurders onderzocht.

1.1. De orgaantheorie

1.1.1. *Een rechtspersoon handelt via haar orgaan*

127. Net als een natuurlijk persoon heeft een rechtspersoon zijn eigen juridische entiteit, met een eigen patrimonium, rechten, belangen en verplichtingen die hem onderscheiden van anderen. Hoewel een rechtspersoon afhankelijk is van zijn aandeelhouders, heeft hij zijn eigen doelstellingen, belangen, organisatie en bedrijfsactiviteiten die losstaan van die van haar aandeelhouders. Daarom is het noodzakelijk dat de rechtspersoon als zelfstandige entiteit kan deelnemen aan het rechtsverkeer.¹²⁶

128. Om als zelfstandige entiteit in het rechtsverkeer te kunnen optreden, moet een rechtspersoon noodzakelijkerwijs een beroep doen op één of meer natuurlijke personen. Deze personen worden beschouwd als vertegenwoordigers van de rechtspersoon volgens de orgaantheorie. Zij die namens de rechtspersoon optreden, worden geacht te handelen alsof het de rechtspersoon is die zelf optreedt. Alle rechtshandelingen van het orgaan, binnen de grenzen van hun bevoegdheid, worden daarom direct toegerekend aan de rechtspersoon. Dit brengt met zich mee dat de leden van de organen niet persoonlijk gebonden zijn aan de verplichtingen van de rechtspersoon.¹²⁷

129. Het principe van de orgaantheorie bestond al in het oud Wetboek van Vennootschappen en wordt opnieuw bevestigd in artikel 2:49 WVV, dat luidt als volgt; “*De rechtspersonen handelen door hun organen wiens bevoegdheden worden vastgelegd door dit wetboek, het voorwerp en de statuten. De leden van deze organen verbinden zich niet persoonlijk voor de verbintenissen van de rechtspersoon*”.¹²⁸

¹²⁶ N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 143.

¹²⁷ N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 143; J. DEVOIE, *Orgaantheorie in rechtspersonen van privaatrecht. Kritisch onderzoek naar de orgaantheorie als juridische grondslag voor toerekening van rechtshandelingen en onrechtmatige daden naar aanleiding van bestuurdersoptreden in rechtspersonen privaatrecht*, Atwerpen, Intersentie, 2010, 319.

¹²⁸ N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 143.

1.1.2. Definitie orgaan

130. Het is belangrijk om het orgaan duidelijk te onderscheiden van de individuele personen waaruit het is samengesteld. Het orgaan kan bestaan uit één of meerdere personen. Wanneer het orgaan uit één persoon bestaat, vertegenwoordigt deze persoon de vennootschap. Als het orgaan echter uit meerdere personen bestaat, moeten zij gezamenlijk of bij meerderheid handelen en worden zij alleen als groep beschouwd als het orgaan.¹²⁹

1.1.3. Toerekenbaarheid van rechtshandelingen

131. Volgens de orgaantheorie worden de handelingen van het orgaan van de vennootschap rechtstreeks toegerekend aan de rechtspersoon, alsof de rechtspersoon zelf deze handelingen heeft verricht. Deze rechtstreekse toerekening geldt niet alleen voor rechtmatige rechtshandelingen, maar ook voor onrechtmatige daden. Hierdoor is de rechtspersoon aansprakelijk voor de fouten van haar organen, op voorwaarde dat zij hebben gehandeld binnen de grenzen van hun bestuursbevoegdheid.¹³⁰

132. Deze aansprakelijkheid van de rechtspersoon voor fouten van haar bestuursorgaan betreft een eigen aansprakelijkheid voor fouten op grond van artikel 1382 en 1383 BW, en dus niet de kwalitatieve aansprakelijkheid op basis van artikel 1384 BW.

1.1.4. Actuele ontwikkeling: Boek 6 BW schaft de orgaantheorie af

133. Zoals hierboven werd besproken wordt er in het huidige recht aangenomen dat rechtspersonen aansprakelijk zijn voor fouten van hun bestuursorganen op basis van de persoonlijke aansprakelijkheid, zoals vastgelegd in artikel 1382 en 1383 OBW, en niet op basis van de kwalitatieve aansprakelijkheid zoals bepaald in artikel 1384 OBW, vanwege de orgaantheorie.¹³¹

134. Met de invoering van boek 6 BW wordt een einde gemaakt aan de orgaantheorie, die al geruime tijd ter discussie stond in de rechtsleer. Artikel 6:16 BW stelt het volgende;

“§ 1. De rechtspersoon is foutloos aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door de persoon die een niet- ondergeschikte bestuursfunctie uitoefent, onder dezelfde voorwaarden als de aansteller aansprakelijk is voor zijn aangestelde.

§ 2. De publieke rechtspersoon is op dezelfde wijze aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door de niet- ondergeschikte vertegenwoordiger van de openbare macht, ook al is deze geen lid van zijn bestuursorganen”.

¹²⁹ N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 143-144; J. DEVOIE, *Orgaantheorie in rechtspersonen van privaatrecht. Kritisch onderzoek naar de orgaanthoeire als juridische grondslag voor toerekening van rechtshandelingen en onrechtmatige daden naar aanleiding van bestuurdersoptreden in rechtspersonen privaatrecht*, Atwerpen, Intersentie, 2010, 19.

¹³⁰ J. DEVOIE, *Orgaantheorie in rechtspersonen van privaatrecht. Kritisch onderzoek naar de orgaanthoeire als juridische grondslag voor toerekening van rechtshandelingen en onrechtmatige daden naar aanleiding van bestuurdersoptreden in rechtspersonen privaatrecht*, Atwerpen, Intersentie, 2010, 319.

¹³¹ Wetsontwerp houdende boek 6 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer 2022-23*, nr. 55-3213/001, 72-73; N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 145-146.

1.2. De quasi-immuniteit

135. Hoewel handelingen van het bestuursorgaan aan de rechtspersoon worden toegerekend, betekent dit niet dat het orgaan zelf volledig vrijgesteld wordt van zijn aansprakelijkheid jegens derden. De absorptieleer, waarbij de aansprakelijkheid van de rechtspersoon die van zijn organen opsloopt, wordt overwegend verworpen in de rechtspraak en rechtsleer. Met andere woorden kan de bestuurder ook persoonlijk aansprakelijk gesteld worden voor handelingen die hij heeft gesteld binnen de grenzen van zijn mandaat.

136. Met de leer van de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent worden echter grenzen gesteld aan de persoonlijke aansprakelijkheid van bestuurder. Voordat hier verder op ingegaan kan worden, zal kort worden besproken hoe aansprakelijkheid co-existeert, aangezien de quasi-immuniteit van toepassing is in een driepartijenverhouding. Daarnaast zal ook het begrip van de uitvoeringsagent kort worden toegelicht. Verder zal de rechtshistorische ontwikkeling van de quasi-immuniteit en het samenloopverbod worden belicht, gezien de nauwe verbondenheid tussen beide concepten en hun toepassing op de bestuurdersaansprakelijkheid.

1.2.1. *Co-existentie van aansprakelijkheden*

137. Wanneer een hoofdschuldenaar een uitvoeringsagent inschakelt voor de, gehele of gedeeltelijke, uitvoering van de hoofdovereenkomst die hij heeft gesloten met de hoofdschuldeiser en de uitvoeringsagent een fout maakt bij de uitvoering van zijn opdracht, komt de quasi-immuniteit in het spel.¹³²

138. De discussie over de aansprakelijkheid van de uitvoeringsagent begint met de vaststelling van co-existentie van aansprakelijkheden, een concept dat verschilt van samenloop omdat het betrekking heeft op een driepartijen relatie (hoofdschuldenaar, hoofdschuldeiser en uitvoeringsagent) in plaats van een tweepartijen relatie (schuldenaar en schuldeiser).¹³³

139. Deze leer van co-existentie is onderverdeeld in twee aspecten. Allereerst is er de actieve co-existentie, waarbij een benadeelde meerdere personen kan aanspreken voor eenzelfde feit op basis van hetzelfde aansprakelijkheidsregime of verschillende aansprakelijkheidsregimes. Daarnaast is er de passieve co-existentie, waarbij een dader voor eenzelfde feit door meerdere personen kan worden aangesproken op basis van hetzelfde aansprakelijkheidsregime of verschillende aansprakelijkheidsregimes.¹³⁴

140. In het kader van de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent wordt gesproken van actieve co-existentie, omdat de vraag rijst in hoeverre de hoofdschuldeiser de mogelijkheid heeft om zowel de hoofdschuldenaar als de uitvoeringsagent aansprakelijk te stellen voor hetzelfde feit.

¹³² T. VANSWEEVELT, B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 139.

¹³³ S. STIJNS en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 118.

¹³⁴ S. STIJNS en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 118.

1.2.2. Het begrip "de uitvoeringsagent"

141. In het Stuwadoorsarrest¹³⁵ van het Hof van Cassatie werd voor het eerst de bijzondere positie van de uitvoeringsagent erkend. In dit arrest definieerde het Hof een uitvoeringsagent als *"een persoon, zelfstandig of in ondergeschikt verband, op wie een contractspartij beroep doet voor de uitvoering van haar eigen contractuele verbintenissen"*. Hierdoor vallen in de eerste plaats werknemers, aangestelde en organen van een rechtspersoon onder de definitie van een uitvoeringsagent.¹³⁶

142. Ondanks dat het Hof dit begrip definieerde, bleef er een controverse bestaan in de rechtsleer over de interpretatie ervan. Sommige auteurs pleitten voor een restrictieve interpretatie, waarbij alleen personen die door de hoofdschuldenaar zijn belast met de uitvoering van bepaalde of alle verbintenissen van de hoofdovereenkomst als uitvoeringsagent worden beschouwd. Andere daarentegen pleitten voor een ruimere interpretatie, waarbij ook elke natuurlijke persoon of rechtspersoon wiens tussenkomst een materiële voorwaarde vormt voor de uitvoering van een contractuele verbintenis als uitvoeringsagent wordt beschouwd.¹³⁷

Recent heeft het Hof het begrip verder gespecificeerd in een arrest van 12 maart 2020¹³⁸. Hierin wordt gesproken van uitvoeringsagent als *"een natuurlijke persoon of rechtspersoon die door de schuldenaar van een contractuele verbintenis belast wordt met de gehele of gedeeltelijke uitvoering van deze verbintenis, ongeacht of hij deze verbintenis uitvoert voor eigen rekening en in eigen naam, dan wel voor rekening en in naam van de schuldenaar"*. Met dit arrest verwierp het Hof de ruime opvatting van het begrip uitvoeringsagent.¹³⁹

1.2.3. Historiek van de quasi-immuniteit

1.2.3.1. PERIODE VOOR 7 DECEMBER 1973

143. Tot aan het begin van de jaren 1970 was het mogelijk voor de hoofdschuldeiser om zijn hoofdschuldenaar buitencontractueel aan te spreken, zelfs indien partijen een contract hadden gesloten of indien de oorzaak van de schade lag in het niet-nakomen van het contract. Dit werd toegestaan omdat het Hof van Cassatie van oordeel was dat artikel 1382 OBW een algemene regel bevatte die te allen tijde van toepassing was. De hoofdschuldeiser had dus de keuze tussen buitencontractuele en contractuele aansprakelijkheid.¹⁴⁰

Daarnaast werd aanvaard dat de hoofdschuldeiser de uitvoeringsagent buitencontractueel kon aanspreken als diens contractuele wanprestatie ook een schending was van de algemene zorgvuldigheidsnorm. Dit was mogelijk omdat de uitvoeringsagent werd beschouwd als een

¹³⁵ Cass. 7 december 1973, N-19731207-2, Stuwadoorsarrest.

¹³⁶ Wetsontwerp houdende boek 6 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer* 2022-23, nr. 55-3213/001, 32.

¹³⁷ Cass. 7 februari 2020, *RGAR* 2020, noot C. Hélas

¹³⁸ Cass. 12 maart 2020, AR C. 190.408.N.

¹³⁹ Cass. 7 februari 2020, *RGAR* 2020, noot C. Hélas

¹⁴⁰ Cass. 13 februari 1930, *RGAR* 1930, 182; S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 126-127.

volstreekte derde ten opzichte van de hoofdschuldeiser. Met andere woorden, gedurende lange tijd werd er gebruik gemaakt van de actieve co-existentie van aansprakelijkheidsregimes.¹⁴¹

1.2.3.2. HET STUWADOORSARREST

144. Op 7 december 1973 erkende het Hof van Cassatie voor het eerst de bijzondere positie van de uitvoeringsagent met het Stuwadoorsarrest¹⁴², waarbij een einde werd gemaakt aan de opvatting dat de hoofdschuldeiser principieel de mogelijkheid heeft om een uitvoeringsagent buitencontractueel aansprakelijk te stellen.¹⁴³

In de betreffende zaak had een fabrikant van een hydraulische draaimachine een vervoersovereenkomst gesloten met een rederij, die op haar beurt de zelfstandige stuwadoorsfirma had ingehuurd voor het inladen van de machine aan boord van het schip. Door een fout bij het inladen van de machine werd het goed beschadigd. De schade die de fabrikant opliep werd vergoed door zijn verzekeraar. De verzekeraar, die gesubrogeerd was in de rechten van de fabrikant, kon de rederij niet aanspreken vanwege een exoneratieclausule in de vervoersovereenkomst. Derhalve besloot de verzekeraar de stuwadoorsfirma buitencontractueel aan te spreken wegens een fout bij het inladen van het goed. Het hof van beroep van Brussel oordeelde dat de stuwadoorsfirma als derde buitencontractueel aansprakelijk was op grond van artikel 1382 OBW, wat overeenkwam met oudere rechtspraak.¹⁴⁴

Het Hof van Cassatie vernietigde deze uitspraak echter, met de belangrijke overweging *“dat de aangestelde of de uitvoeringsagent, die optreedt om een contractuele verbintenis van een partij uit te voeren, extra-contractueel enkel aansprakelijk gesteld kan worden indien de hem verweten fout de schending uitmaakt, niet van de contractueel aangegane verbintenis doch van een iedereen opgelegde verplichting, en indien die fout een andere dan een louter uit de gebrekkige uitvoering van het contract ontstane schade heeft veroorzaakt”*¹⁴⁵.

Deze overweging legt vast dat een uitvoeringsagent slechts buitencontractueel aansprakelijk gesteld kan worden indien aan twee cumulatieve voorwaarden is voldaan. Ten eerste moet de ten laste gelegde fout een schending zijn van de algemene zorgvuldigheidsnorm, niet van een contractuele verbintenis. Daarnaast moet de veroorzaakte schade verschillen van de schade die louter voortvloeit uit de gebrekkige uitvoering van het contract. Bovendien stelde het Hof vast dat de stuwadoos een derde was bij het sluiten van de overeenkomst maar niet bij de uitvoering ervan.¹⁴⁶

145. Hoewel het Hof zich uitsprak over de actieve co-existentie van aansprakelijkheden in dit arrest, werden de bewoordingen van het Hof later overgenomen in arresten met betrekking tot

¹⁴¹ Rb. Luik, 8 maart 1973, *T. Aann.* 1976, 207, noot J.L. FAGNART.

¹⁴² Cass. 7 december 1973, N-19731207-2, Stuwadoorsarrest.

¹⁴³ S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 129.

¹⁴⁴ Cass. 7 december 1973, N-19731207-2, Stuwadoorsarrest; S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 129.

¹⁴⁵ Cass. 7 december 1973, N-19731207-2, Stuwadoorsarrest.

¹⁴⁶ Cass. 7 december 1973, N-19731207-2, Stuwadoorsarrest; S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 129.

eenvoudige samenloop van contractuele en buitencontractuele vorderingen tussen contractspartijen.¹⁴⁷

Met andere woorden werd in het Stuwadoorsarrest niet alleen de bijzondere positie van de uitvoeringsagent bepaald, maar werd ook een relatief samenloopverbod gevestigd. Vanaf 1973 werd de mogelijkheid om een contractspartij buitencontractueel aansprakelijk te stellen dan ook beperkt tot situaties waarin aan de twee genoemde cumulatieve voorwaarden was voldaan. Met andere woorden, de huidige leer van de quasi-immuniteit vindt haar oorsprong in het samenloopverbod zoals vastgesteld in het Stuwadoorsarrest^{148, 149}

1.2.3.3. VERDWIJNINGSTHEORIE EN VERFIJNINGSTHEORIE

146. Het Stuwadoorsarrest¹⁵⁰ leidde tot aanzienlijke discussie in de rechtsleer met betrekking tot de interpretatie van de twee cumulatieve voorwaarden van quasi-immuniteit en samenloop. Hierbij ontstonden twee kampen; de voorstanders van de verdwijningstheorie en de aanhangers van de verfijningstheorie.¹⁵¹

147. De aanhangers van de verdwijningstheorie waren van mening dat de twee cumulatieve voorwaarden een einde maakte aan de samenloop van buitencontractuele en contractuele aansprakelijkheid. Zij betoogden dat fouten die leiden tot contractuele aansprakelijkheid doorgaans niet ook tot buitencontractuele aansprakelijkheid kunnen leiden. Dit omdat buitencontractuele aansprakelijkheid wordt uitgesloten zodra de fout een contractuele wanprestatie vormt, en ook wanneer de schade verband houdt met de uitvoering van de overeenkomst. Volgens hen was het daarom vrijwel onmogelijk om een uitvoeringsagent buitencontractuele aansprakelijk te stellen.¹⁵²

148. Aan de andere kant, de voorstanders van de verfijningstheorie, beschouwden het Stuwadoorsarrest¹⁵³ als een verfijning van de oude regelgeving omtrent samenloop. Zij stelden dat een buitencontractuele vordering niet wordt uitgesloten als de fout zowel een contractuele wanprestatie als een onrechtmatige daad omvat, en als de schade meer omvat dan alleen het verlies van een contractueel voordeel. Volgens hen moet het arrest zo worden geïnterpreteerd dat een buitencontractuele vordering alleen is uitgesloten als de fout en de schade uitsluitend van contractuele aard zijn.¹⁵⁴

149. Deze tegenstrijdige opvattingen hebben een significante invloed gehad op de verdere ontwikkeling van de rechtspraak met betrekking tot samenloop van aansprakelijkheden en de aansprakelijkheid van de uitvoeringsagent.

¹⁴⁷ S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 129.

¹⁴⁸ Cass. 7 december 1973, N-19731207-2, Stuwadoorsarrest.

¹⁴⁹ Cass. 7 december 1973, Arr.Cass. 1974, 395; S. SAMOY, S. VAN EEKERT, "De terechte afschaffing van het samenloopverbod en de leer van de quasi-immuniteit van de hulppersoon: ander en beter", *RW* 2023-24, 437-440; S. STIJNS en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 128-130.

¹⁵⁰ Cass. 7 december 1973, N-19731207-2, Stuwadoorsarrest.

¹⁵¹ S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 130.

¹⁵² T. VANSWEEVELT, B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 100; S. STIJNS en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 130.

¹⁵³ Cass. 7 december 1973, N-19731207-2, Stuwadoorsarrest.

¹⁵⁴ S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 130-131.

1.2.3.4. TIERCÉ FRANCO BELGE

150. Op 29 september 2006 heeft het Hof van Cassatie de voorwaarden van samenloop gewijzigd. Aangezien de huidige leer van de quasi-immuniteit voortvloeit uit de leer van samenloop en beide theorieën dezelfde voorwaarden hanteren, is deze wijziging toepasbaar op beide leerstukken.¹⁵⁵

In de betreffende zaak had een man, verweerder in cassatie, een weddenschap op paardenraces geplaatst bij een turfkantoor. Door een windvlaag achter de kassa vergat de uitbaatster van het turfkantoor het formulier te valideren. Ondanks deze vergissing bleek de weddenschap een prijs te hebben gewonnen. NV Tiercé Franco Belge weigerde echter de weddenschap als geldig te beschouwen en de winst werd niet uitbetaald. In beroep werd NV Tiercé Franco Belge, de werkgever van de uitbaatster van het turfkantoor, veroordeeld tot het betalen van een schadevergoeding op grond van artikel 1384, lid 3 OBW.¹⁵⁶

151. Het Hof van Cassatie vernietigde deze beslissing omdat, hoewel de beroepsrechters hadden vastgesteld dat er een contractuele band bestond tussen de benadeelde en de werkgever, zij de vordering hadden toegewezen op buitencontractuele grondslag zonder de gevolgen van een mogelijke samenloop te onderzoeken.¹⁵⁷

In dit arrest herinnert het Hof eerst aan de regel van de contractuele aansprakelijkheid van de schuldenaar voor fouten van zijn hulppersoon. Vervolgens preciseert het Hof onder welke voorwaarden een contractspartij buitencontractueel kan worden aansprakelijk gesteld. Het Hof formuleerde de voorwaarden als volgt: *“Hij kan slechts quasi-delictueel aansprakelijk worden gesteld indien de hem ten laste gelegde fout een tekortkoming uitmaakt niet alleen aan de contractuele verbintenis maar ook aan de algemene zorgvuldigheidsplicht die op hem rust en indien deze fout andere dan aan de slechte uitvoering te wijten schade heeft veroorzaakt”*^{158, 159}

Met het gebruik van de woorden “niet alleen” aanvaardt het Hof uitdrukkelijk dat een buitencontractuele vordering voor gemengde fouten mogelijk is en bevestigt zij de verfijningstheorie. Door deze wijziging worden de aansprakelijkheidsmogelijkheden van de hoofdschuldeiser ten aanzien van de uitvoeringsagent versoepeld, waardoor de reikwijdte van de aansprakelijkheid wordt uitgebreid.¹⁶⁰

¹⁵⁵ Cass. 29 september 2006, AR C.03.0502.N, NJW 2006, 946; S. SAMOY, S. VAN EEKERT, “De terechte afschaffing van het samenloopverbod en de leer van de quasi-immuniteit van de hulppersoon: ander en beter”, RW 2023-24, 437-440.

¹⁵⁶ Cass. 29 september 2006, AR C.03.0502.N, NJW 2006, 946; S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 131.

¹⁵⁷ Cass. 29 september 2006, AR C.03.0502.N, NJW 2006, 946; S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 131.

¹⁵⁸ Cass. 29 RW 2006-07, 1717, noot A. VAN OEVELEN, TBO 2007, 66, noot K. VANHOVE. september 2006, AR C.03.0502.N, NJW 2006, 946, noot I. BOONE.

¹⁵⁹ S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 131.

¹⁶⁰ S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 131.

1.2.4. Concreet: de quasi-immuniteit van de bestuurder

152. Er was een lange tijd discussie onder juristen over de vraag of een bestuurder zich als orgaan van een vennootschap kon beroepen op de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent. Het Hof van Cassatie bevestigde dit in haar arrest van 7 november 1997, waarin zij oordeelde dat ook een bestuurder beroep kan doen op de bescherming van de quasi-immuniteit.¹⁶¹

In de betreffende zaak uit september 1991 veroorzaakten relletjes in Kinshasa aanzienlijke schade aan de drukkerij bvba Samkha. De drukkerij meende verzekerd te zijn, maar door een professionele fout van zijn verzekeringskantoor bvba Dehasse kwam er geen verzekeringspolis tot stand, ondanks een aanbod en akkoord met de verzekeraar. De zaakvoerder van bvba Dehasse stuurde bovendien een brief naar de lasthebber van bvba Samkha waarin werd beweerd dat Samkha tegen het risico verzekerd was, hoewel dit niet waar was. Het Hof van Beroep te Brussel oordeelde dat bvba Dehasse en haar zaakvoerder *in solidum* aansprakelijk waren voor de geleden schade door Samkha, omdat de zaakvoerder met de leugenachtige brief een quasi-delictuele fout beging die resulteerde in buitencontractuele schade. Het Hof van Cassatie bevestigde in haar arrest dat een zaakvoerder of een bestuurder beroep kan doen op de quasi-immuniteit.¹⁶²

153. Sinds dit arrest van het Hof van Cassatie kan een bestuurder van een vennootschap uitsluitend aansprakelijk worden gesteld door een contractspartij van de vennootschap op voorwaarde dat deze kan bewijzen dat de bestuurder een buitencontractuele fout beging en hierdoor buitencontractuele schade werd veroorzaakt.¹⁶³

1.2.4.1. BESTAANSREDEN

154. Zoals eerder werd besproken, verduidelijkt het Hof van Cassatie op 26 september 2006 dat de bestuurder ook aansprakelijk gesteld kan worden bij een gemengde fout (cf. *supra* nr. 150). Het is daarbij niet noodzakelijk dat de fout louter van contractuele aard is, maar wel dat deze een schending van de algemene zorgvuldigheidsnorm inhoudt. Met deze beslissing gaf het Hof van Cassatie meer prioriteit aan de economische belangen van de overeenkomst tussen de vennootschap en haar medecontractant dan aan de preventieve functie van de aansprakelijkheid van de bestuurder.¹⁶⁴

155. De reden achter de quasi-immuniteit van de bestuurder is dan ook het behoud van de economische balans in de hoofdovereenkomst. Het toestaan van een al te gemakkelijke

¹⁶¹ N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 210.

¹⁶² N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 211.

¹⁶³ N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 211.

¹⁶⁴ N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 211.

buitencontractuele vordering tegen de uitvoeringsagent zou kunnen leiden tot ontduiking van exoneratiebedingen of andere contractuele risico's zoals opgenomen in de hoofdovereenkomst.¹⁶⁵

156. De keerzijde hiervan is evenwel dat de preventieve functie van de bestuurdersaansprakelijkheid wordt aangetast. Door de toepassing van de leer van de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent wordt het moeilijker voor derden om de bestuurder direct aan te spreken. De bestuurder blijft intern natuurlijk wel aansprakelijk voor fouten die hij begaat in de uitoefening van zijn mandaat. Het feit dat de bestuurder vaak ook de meerderheidsaandeelhouder is, kan echter de effectieve aansprakelijkheid in de praktijk beperken, aangezien hij mogelijk een grote invloed heeft op de beslissingen en de gevolgen daarvan voor de vennootschap.¹⁶⁶

1.2.4.2. GRENZEN AAN DE BESCHERMING

157. De bescherming van de quasi-immuniteit kent weliswaar beperkingen. Ten eerste kan de uitvoeringsagent alleen een beroep doen op deze bescherming ten opzichte van "contractuele derden" en niet ten opzichte van "gewone derden". Contractuele derden zijn derden die een overeenkomst hebben gesloten met de vennootschap. Hoewel de bestuurder zijn quasi-immuniteit kan inroepen tegenover deze contractuele derden, geldt deze bescherming niet in geval van een misdrijf.¹⁶⁷

In tegenstelling tot contractuele derden kan de bestuurder niet profiteren van de quasi-immuniteit ten opzichte van gewone derden, die geen overeenkomst hebben met de vennootschap. Als gewone derden schade lijden door een fout van een bestuurder, kunnen zij hem dus buitencontractueel aansprakelijk stellen zonder dat aan de twee cumulatieve voorwaarden hoeft te worden voldaan.¹⁶⁸

158. Bovendien vormt de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent geen belemmering voor de precontractuele aansprakelijkheid van de bestuurder, zelfs als later blijkt dat er toch een overeenkomst is gesloten tussen de derde en de vennootschap.¹⁶⁹

¹⁶⁵ N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 212.

¹⁶⁶ N. BEELEN, D. COECKELBERGH, *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 212.

¹⁶⁷ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 708-709; J. VANANROYE, "Hervorming van het aansprakelijkheidsrecht. Toerekening aan rechtspersonen en aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten in het ontwerp buitencontractuele aansprakelijkheid, *TPR* 2021, 177-214.

¹⁶⁸ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 708-709; J. VANANROYE, "Hervorming van het aansprakelijkheidsrecht. Toerekening aan rechtspersonen en aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten in het ontwerp buitencontractuele aansprakelijkheid, *TPR* 2021, 177-214.

¹⁶⁹ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 708-709; J. VANANROYE, "Hervorming van het aansprakelijkheidsrecht. Toerekening aan rechtspersonen en aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten in het ontwerp buitencontractuele aansprakelijkheid, *TPR* 2021, 177-214.

159. Ten slotte is het toepassingsgebied van de quasi-immuniteit beperkt tot fouten die zijn begaan tijdens de uitvoering van de overeenkomst. De bescherming geldt niet voor fouten die buiten het mandaat van de bestuurder vallen.¹⁷⁰

1.3. Tussenconclusie

160. De huidige positie van een bestuurder in het vennootschapsrecht wordt gekenmerkt door een complex samenspel van specifieke juridische doctrines.

161. Volgens de orgaantheorie handelt een rechtspersoon via haar organen, waarbij alle handelingen van deze organen rechtstreeks aan de rechtspersoon worden toegerekend. Dit betekent dat bestuurders, als orgaan van de rechtspersoon, niet persoonlijk gebonden zijn aan de verplichtingen van de rechtspersoon voor zover zij binnen hun bevoegdheid handelen. Desondanks deze theorie blijft persoonlijke aansprakelijkheid van de bestuurder mogelijk voor handelingen gesteld binnen zijn mandaat.

162. De leer van de quasi-immuniteit stelt grenzen aan de persoonlijke aansprakelijkheid van bestuurders. Hierbij wordt gekeken naar de co-existentie van aansprakelijkheden in een driepartijenverhouding tussen de hoofdschuldenaar, de hoofdschuldeiser en de bestuurder. De bestuurder kan een beroep doen op de quasi-immuniteit tegenover contractuele derden om aansprakelijkheid te ontlopen, maar niet tegenover gewone derden. Met andere woorden worden bestuurders slechts in bepaalde situaties beschermd.

De ontwikkeling van de quasi-immuniteit heeft geleid tot discussies over samenloop van aansprakelijkheden en de interpretatie van de verfijningstheorie versus de verdwijningstheorie. Hierdoor heeft het Hof van Cassatie richtlijnen vastgesteld om de toepassingsvoorwaarden van de quasi-immuniteit te verduidelijken. Volgens het Hof van Cassatie kan een bestuurder slechts aansprakelijk worden gesteld indien er sprake is van een gemengde fout én indien de schade niet louter voortvloeit uit de slechte uitvoering van de overeenkomst.

Hoewel de quasi-immuniteit bescherming biedt aan bestuurders tegenover contractuele derden zijn er ook andere beperkingen van toepassing. Bestuurders blijven intern aansprakelijk voor fouten binnen hun mandaat, hoewel dit vaak relatief is vanwege hun rol als meerderheidsaandeelhouder. Bovendien geldt de bescherming niet voor misdrijven of fouten begaan buiten het mandaat, waardoor de preventieve functie van bestuurdersaansprakelijkheid deels wordt aangetast.

163. Daarom kan er ter conclusie gesteld worden dat de positie van bestuurders op het huidige recht sterk worden beïnvloed door de orgaantheorie en de leer van de quasi-immuniteit, die samen een juridisch kader vormen dat de persoonlijke aansprakelijkheid van bestuurders afbakt maar niet uitsluit.

¹⁷⁰ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 708-709; J. VANANROYE, "Hervorming van het aansprakelijkheidsrecht. Toerekening aan rechtspersonen en aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten in het ontwerp buitencontractuele aansprakelijkheid, *TPR* 2021, 177-214.

2. Actuele ontwikkeling: boek 6 BW schaft de quasi-immuniteit af

164. Het wetsontwerp van boek 6 BW dat beoogt de quasi-immuniteit van uitvoeringsagent af te schaffen, heeft recent belangrijke vooruitgang geboekt. Op 1 februari 2024 heeft de plenaire commissie van de Kamer het wetsvoorstel "boek 6 BW" aangenomen. Dit wetsvoorstel zal naar verwachting op 1 januari 2025 van kracht gaan.¹⁷¹

165. Deze ontwikkeling werpt nieuw licht op de juridische verhoudingen rond uitvoeringsagenten binnen het Belgisch rechtssysteem, met potentieel ingrijpende gevolgen voor hun aansprakelijkheid. In dit hoofdstuk zal worden besproken waarom werd besloten de quasi-immuniteit af te schaffen, waarbij wordt gekeken naar de kritiek in de rechtsleer en de bestaande beschermingsmechanismen die al van toepassing waren langs de regeling van de quasi-immuniteit. Ook wordt gekeken naar hoe Nederland de positie van de uitvoeringsagent benadert, om tot slot te eindigen met de verwachten impact van de nieuwe situatie op de aansprakelijkheid van de uitvoeringsagent.

2.1. Kritiek op de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent

166. De positie van de uitvoeringsagent wordt beheerst door complexe juridische doctrines en aansprakelijkheidsregimes. Het Stuwadoorsarrest¹⁷² van het Hof van Cassatie markeert een cruciale uitspraak over de status van uitvoeringsagenten binnen contractuele verhoudingen, wat heeft geleid tot discussie over de technische en beleidsmatige aspecten van de quasi-immuniteit en de impact daarvan op hoofdschuldeisers. In dit deel worden deze discussiepunten nader uiteengezet.

2.1.1. *Technisch juridisch zwak onderbouwd*

167. De quasi-immuniteit wordt betwist vanuit een technisch-juridisch perspectief. Volgens het Stuwadoorsarrest stelt het Hof van Cassatie dat de uitvoeringsagent bij het sluiten van de overeenkomst tussen de hoofdschuldeiser en de hoofdschuldenaar wordt beschouwd als een "echte derde". Hierdoor is het voor de hoofdschuldeiser onmogelijk om de uitvoeringsagent contractueel aan te spreken. Tijdens de uitvoering van de overeenkomst verandert de positie van de uitvoeringsagent echter. Op dat moment neemt de uitvoeringsagent een gelijke positie in als de hoofdschuldenaar. Waardoor de hoofdschuldeiser de uitvoeringsagent alleen buitencontractueel aansprakelijk stellen indien aan de cumulatieve voorwaarden van samenloop is voldaan.¹⁷³

168. In tegenstelling tot wat werd bepaald bij het Stuwadoorsarrest, wordt in de rechtsleer soms beweert dat de hulppersoon een feitelijke vertegenwoordiger is van de hoofdschuldenaar, maar deze stelling kan juridisch niet worden onderbouwd. Indien de uitvoeringsagent namelijk zou optreden als een vertegenwoordiger van de hoofdschuldenaar, zou deze zich moeten kunnen beroepen op de

¹⁷¹ Wetsontwerp houdende boek 6 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer* 2022-23, nr. 55-3213/001.

¹⁷² Cass. 7 december 1973, N-19731207-2, Stuwadoorsarrest.

¹⁷³ Wetsontwerp houdende boek 6 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer* 2022-23, nr. 55-3213/001, 32-33; SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de "koninklijke weg" is (deel 1)*, 15 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-1/>.

beperkingen van de aansprakelijkheid zoals overeengekomen tussen de hoofdschuldenaar en de hoofdschuldeiser, wat niet het geval is momenteel. Ook zou er een derdenbeding ten gunste van de uitvoeringsagent moeten zijn opgenomen in dit hoofdcontract om te kunnen spreken van vertegenwoordiging.¹⁷⁴

2.1.2. Beleidsmatige kritiek

169. Beleidsmatig wordt de quasi-immuniteit van de hulppersoon gerechtvaardigd door de noodzaak te voorkomen dat benadeelden het verbod op samenloop kunnen omzeilen door zich te richten tegen de uitvoeringsagent van de hoofdschuldenaar. Dit ontzegt echter de hoofdschuldeiser de bescherming die de wet biedt, zonder dat hiervoor overtuigende redenen zijn, anders dan het verbod op samenloop te eerbiedigen.¹⁷⁵

2.1.3. Onredelijk nadelig voor de hoofdschuldeiser

170. Tot slot is het is van cruciaal te onderstrepen dat de toepassing van de quasi-immuniteit in veel gevallen aanzienlijk nadelig is voor de hoofdschuldeiser. Dit wordt met name duidelijk wanneer de hoofdschuldenaar failliet gaat. Het faillissement resulteert niet alleen in een beperkte tot geen verhaalsmogelijkheden voor de hoofdschuldeiser, maar betekent ook dat de uitvoeringsagent alleen buitencontractueel aansprakelijk gesteld kan worden wanneer aan de voorwaarden van samenloop is voldaan, of wanneer de uitvoeringsagent een misdrijf heeft gepleegd. De hoofdschuldeiser heeft met andere woorden bijna tot geen actiemogelijkheden in dit geval.¹⁷⁶

171. De nadelen van de quasi-immuniteit komen bovendien het sterkt tot uiting in situaties waarbij schade optreedt bij de uitvoering van accessoire verbintenissen, zoals het verrichten van een geldovermaking ter nakoming van een contractuele verbintenis of het vervoeren van verkochte goederen voor levering. Bijvoorbeeld, een Nederlandse verkoper betaalt een Belgische leverancier via een bankoverschrijving, maar er doet zich een fout voor bij de uitvoering van de betalingsoverdracht waardoor het geld niet op de rekening van de verkoper belandt. Tegelijkertijd gaat de koper failliet. De buitencontractuele vordering van de verkoper tegen zijn bank, die medeverantwoordelijk was voor de overschrijving, wordt verworpen. Een uitvoeringsagent (in dit geval de bank) kan alleen buitencontractueel aansprakelijk worden gesteld door de hoofdschuldeiser (verkoper) als zijn fout heeft geleid tot schade die niet uitsluitend het gevolg is van een gebrekkige uitvoering van het contract.¹⁷⁷

¹⁷⁴ Wetsontwerp houdende boek 6 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer* 2022-23, nr. 55-3213/001, 32-33.

¹⁷⁵ Wetsontwerp houdende boek 6 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer* 2022-23, nr. 55-3213/001, 33; J. VANANROYE, "Hervorming van het aansprakelijkheidsrecht. Toerekening aan rechtspersonen en aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten in het ontwerp buitencontractuele aansprakelijkheid, *TPR* 2021, 177-214.

¹⁷⁶ Wetsontwerp houdende boek 6 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer* 2022-23, nr. 55-3213/001, 33.

¹⁷⁷ Wetsontwerp houdende boek 6 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer* 2022-23, nr. 55-3213/001, 33-34; Cass. 24 maart 2016, AR C.140.329.N.

2.2. Reeds bestaande beschermingsmechanismes

172. De discussie omtrent de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent wordt verder geïllustreerd door reeds geldende beschermingsmechanismes die van toepassing zijn op de uitvoeringsagent. Ondanks de brede bescherming die uitvoeringsagenten genieten door de quasi-immuniteit, zijn er specifieke wettelijke regels die bepaalde categorieën van uitvoeringsagenten aanvullende bescherming bieden. Daarnaast zijn er ook regels vastgelegd met betrekking tot de tegenwerpelijheid van bevrijdingsbedingen, die de aansprakelijkheid van de uitvoeringsagent verder kunnen beïnvloeden.

In dit deel worden deze reeds geldende beschermingsmechanismes uiteengezet om aan te tonen dat, ondanks het vervallen van de quasi-immuniteit, uitvoeringsagenten toch nog worden beschermd tegen aansprakelijkheid.

2.2.1. *Specifieke beschermingsregels voor bepaalde categorieën van uitvoeringsagenten*

173. Bepaalde categorieën van uitvoeringsagenten kunnen gebruikmaken van specifieke beschermingsregels die hen gedeeltelijke immuniteit verlenen voor niet-herhaalde lichte fouten. Vanwege de bestaande quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent in het huidige recht, worden deze gedeeltelijke immuniteiten momenteel vaak niet toegepast.¹⁷⁸

174. Zo genieten bijvoorbeeld werknemers die onderworpen zijn aan een arbeidsovereenkomst van een gedeeltelijke maar uitgebreide immuniteit. Volgens artikel 18 WAO is een werknemer “*zowel jegens zijn werkgever als jegens derden slechts persoonlijk aansprakelijk voor zijn bedrog, zware fout of herhaalde lichte fout*”. Bovendien is ook artikel 46 §1 Arbeidsongevallenwet van toepassing op de werknemer, wat betekend dat hij ook is beschermd tegen aansprakelijkheid voor arbeidsongevallen. Het slachtoffer of zijn rechthebbende kan alleen een vordering tot schadevergoeding instellen voor specifiek in dit artikel genoemde gevallen.¹⁷⁹

175. Ook statutair overheidspersoneel geniet van dezelfde gedeeltelijke immuniteit als werknemers. Conform artikel 2 van de wet van 10 februari 2003 zijn personeelsleden in dienst van openbare rechtspersonen, waarvan de situatie statutair is geregeld, alleen aansprakelijk voor bedrog en zware fout bij de uitoefening van hun dienst. Voor lichte schuld zijn zij alleen aansprakelijk als deze bij hen eerder gewoonlijk dan toevallig voorkomt.¹⁸⁰

¹⁷⁸ Wetsontwerp houdende boek 6 ‘Buitencontractuele aansprakelijkheid’ van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer* 2022-23, nr. 55-3213/001, 22; S. SAMOY, S. VAN EEKERT, “De terechte afschaffing van het samenloopverbod en de leer van de quasi-immuniteit van de hulppersoon: ander en beter”, *RW* 2023-24, 437-440; S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 32.

¹⁷⁹ Wetsontwerp houdende boek 6 ‘Buitencontractuele aansprakelijkheid’ van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer* 2022-23, nr. 55-3213/001, 22; S. SAMOY, S. VAN EEKERT, “De terechte afschaffing van het samenloopverbod en de leer van de quasi-immuniteit van de hulppersoon: ander en beter”, *RW* 2023-24, 437-440; S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 32.

¹⁸⁰ Art. 2 Wet 10 februari 2003; Wetsontwerp houdende boek 6 ‘Buitencontractuele aansprakelijkheid’ van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer* 2022-23, nr. 55-3213/001, 22; S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 32; S. SAMOY, S. VAN EEKERT, “De terechte afschaffing van het samenloopverbod en de leer van de quasi-immuniteit van de hulppersoon: ander en beter”, *RW* 2023-24, 437-440.

Deze gedeeltelijke immuniteit is ook van toepassing op bepaalde vrijwilligers op grond van artikel 5 van de Vrijwilligerswet van 3 juli 2005, evenals op bepaalde stagiairs op grond van artikel 123/20, lid 3 Codex Secundair Onderwijs en artikel II.355/1 Codex Hoger Onderwijs.¹⁸¹

2.2.2. De tegenwerpelijheid van bevrijdingsbedingen

176. Onder het geldend recht bestaat er geen algemene regel die hulppersonen in staat stelt zich te beroepen op bedingen uit het hoofdcontract of het ondercontract. Deze afwezigheid is te verklaren doordat de uitvoeringsagent zelden buitencontractueel aansprakelijk kan worden gesteld, gezien de leer van de quasi-immuniteit.¹⁸²

Niettemin voorziet boek 5 BW in een mogelijkheid voor de uitvoeringsagent om zich te beroepen op bevrijdingsbedingen die zijn overeengekomen tussen de hoofdschuldeiser en de hoofdschuldenaar in hun overeenkomst. Deze bepaling zal echter worden ingetrokken met de inwerkingtreding van boek 6 BW aangezien deze regel dan overbodig wordt geacht (cf. *infra* nr. 196 e.v.).¹⁸³

177. Naast deze recente regel met algemene strekking bestond er reeds bijzondere wetgeving die bepaalde categorieën van uitvoeringsagenten toestaat om zich te beroepen op de beperkingen van aansprakelijkheid die zijn opgenomen in het hoofdcontract.¹⁸⁴

Zo bepaalt artikel 28 en 29 van het CMR-verdrag van 19 mei 1856 dat ondergeschikten en andere personen die meewerken aan nationaal en internationaal vervoer van goederen over de weg zich kunnen beroepen op dezelfde beperkingen als de vervoerder zelf, behalve in gevallen waarin de schade voortvloeit uit opzet. Ook in het Scheepsvaartwetboek van 4 april 2019 is een soortgelijke regeling opgenomen die ten gunste komt van personen voor wiens handelingen, onachtzaamheid en nalatigheid de scheepseigenaar aansprakelijk is.¹⁸⁵

¹⁸¹ Art. 5 Vrijwilligerswet; Art. 123/20 lid 3 Codex Secundair Onderwijs; Art. II.355/1 Codex hoger onderwijs; Wetsontwerp houdende boek 6 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer* 2022-23, nr. 55-3213/001, 22; S. STIJNS. en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 32; S. SAMOY, S. VAN EEKERT, "De terechte afschaffing van het samenloopverbod en de leer van de quasi-immuniteit van de hulppersoon: ander en beter", *RW* 2023-24, 437-440.

¹⁸² SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de "koninklijke weg" is (deel 1)*, 15 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-1/>.

¹⁸³ Wetsontwerp houdende boek 6 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer* 2022-23, nr. 55-3213/001, 31; SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de "koninklijke weg" is (deel 1)*, 15 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-1/>.

¹⁸⁴ SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de "koninklijke weg" is (deel 1)*, 15 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-1/>.

¹⁸⁵ Wetsontwerp houdende boek 6 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer* 2022-23, nr. 55-3213/001, 31; art. 28-29 CMR verdrag; art. 2.3.2.34 §2 en 2.3.2.38 Scheepsvaartwetboek.

2.3. De positie van de uitvoeringsagent in Nederland

178. De leerstukken in Nederlands recht met betrekking tot samenloop en derdenwerking werpen een interessant licht op de positie van uitvoeringsagenten, vooral in vergelijking met de Belgische benadering. De Nederlandse wet legt meer nadruk op de cumulatie van regels wat belangrijke implicaties heeft voor de aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten op verschillende gronden. Daarnaast bieden diverse wettelijke uitzonderingen op het relativiteitsbeginsel gunstige voorwaarden voor specifieke uitvoeringsagenten. Ook de Hoge Raad kan onder bepaalde omstandigheden beslissen dat uitvoeringsagenten zich kunnen beroepen op derdenwerking. Deze complexe dynamiek van de juridische principes verdient nader inzicht om de positie van uitvoeringsagenten en in het concreet van bestuurders adequaat te begrijpen binnen het Nederlandse rechtstelsel.

2.3.1. *Samenloop*

179. Het huidig recht in België sluit de samenloop van buitencontractuele en contractuele aansprakelijkheid uit. Alleen wanneer de voorwaarden van samenloop zijn vervuld is het mogelijk om samenloop toe te passen.¹⁸⁶

In Nederland verschilt de benadering van samenloop aanzienlijk van die van België. Hier ligt de nadruk voornamelijk op de samenloop van materieel privaatrechtelijke normen van gelijk niveau, waarbij samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid slechts een voorbeeld is van mogelijke toepassing binnen dit breder kader.¹⁸⁷

180. Het fundamentele uitgangspunt van samenloop in Nederland is cumulatie. Wettelijke bepalingen zijn van toepassing zodra aan hun voorwaarden is voldaan, met als doel elke rechtsregel zo effectief mogelijk te kunnen toepassen. Bijvoorbeeld, wanneer er sprake is van bedrog bij het sluiten van een contract, is het mogelijk zowel ontbinding van het contract te vragen als schadevergoeding op basis van onrechtmatige daad.¹⁸⁸

181. Hoewel cumulatie het uitgangspunt is, is dit niet altijd van toepassing. Cumulatie wordt uitgesloten als dit resulteert in uitkomsten die in strijd zijn met de bewoordingen of doelen van de wet, of als ze logisch onaanvaardbaar zijn. Bij wanprestatie kan een schuldeiser bijvoorbeeld niet tegelijkertijd nakoming van de verbintenissen én ontbinding van de overeenkomst eisen. Ook is het niet mogelijk om op verschillende gronden vergoeding te krijgen voor eenzelfde schade. Dit concept noemt men in Nederland alternativiteit.¹⁸⁹

¹⁸⁶ S. STIJNS, I. SAMOY, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 124.

¹⁸⁷ Wetsontwerp houdende boek 6 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer* 2022-23, nr. 55-3213/001, 34; Bocken, H., « Samenloop, anders bekeken » in Carette, N. en Weyts, B. (ed.), *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, 1e editie, Bruxelles, Intersentia, 2017, 43.

¹⁸⁸ Wetsontwerp houdende boek 6 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer* 2022-23, nr. 55-3213/001, 35; Bocken, H., « Samenloop, anders bekeken » in Carette, N. en Weyts, B. (ed.), *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, 1e editie, Bruxelles, Intersentia, 2017, 43-44.

¹⁸⁹ Wetsontwerp houdende boek 6 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer* 2022-23, nr. 55-3213/001, 35; Bocken, H., « Samenloop, anders bekeken » in Carette, N. en Weyts, B. (ed.), *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, 1e editie, Bruxelles, Intersentia, 2017, 44.

182. Bovendien is er in uitzonderlijke gevallen sprake van exclusiviteit. Indien de wet uitdrukkelijk voorschrijft dat een regel exclusief van toepassing is, zijn cumulatie en alternativiteit uitgesloten. Exclusiviteit leidt ertoe dat een andere rechtsregel wordt uitgesloten of dat een regel voorrang heeft boven een andere. Zo beperkt artikel 8:362 NBW de aansprakelijkheid voor schade door vervoer van zaken of personen met een schip tot hetgeen is overeengekomen bij het contract.¹⁹⁰

2.3.2. Beginsel van relativiteit

183. In het NBW is het beginsel van relativiteit niet meer expliciet opgenomen, niet alleen omdat het vanzelfsprekend wordt beschouwd, maar ook om de rechtspraak ruimte te geven voor mogelijke uitzonderingen. Het NBW bevat bovendien ook al specifieke bepalingen voor bepaalde bijzondere overeenkomsten die voorzien in doorwerking van contractuele bedingen jegens derde.¹⁹¹

2.3.2.1. WETTELIJKE UITZONDERINGEN VAN DERDENWERKING

184. Ondanks specifieke bepalingen, is er geen algemene regel van derdenwerking opgenomen in het NBW. De wetgever heeft enkel voor specifieke overeenkomsten bepaald dat zij ook voor derden bepaalde rechtsgevolgen teweegbrengen.¹⁹²

Voor vervoersovereenkomsten bijvoorbeeld, stelt de wet; *“Indien een partij bij een exploitatie-overeenkomst terzake van een bij de exploitatie van het schip ontstane schade buiten overeenkomst wordt aangesproken door een andere partij bij een dusdanige overeenkomst, dan is zij tegenover deze niet verder aansprakelijk dan zij dit zou zijn als ware zij wederpartij bij de exploitatie-overeenkomst, die is aangegaan door degeen die haar aanspreekt en die in de keten der exploitatie-overeenkomsten tussen haar en deze laatste ligt”*¹⁹³.

Ook voor exploitatieovereenkomsten wordt derdenwerking verleend als uitzondering op het relativiteitsbeginsel. Artikel 8:365 NBW bepaalt namelijk dat; *“wordt een vordering als genoemd in de artikelen 362 tot en met 364 buiten overeenkomst ingesteld tegen een ondergeschikte van een partij bij een exploitatieovereenkomst en kan die partij ter afwering van haar aansprakelijkheid voor de gedraging van de ondergeschikte een verweermiddel jegens de eiser ontlenen aan de overeenkomst waardoor haar aansprakelijkheid in gevolge die artikelen wordt beheerst, dan kan ook de ondergeschikte dit verweermiddel inroepen, als ware hijzelf bij de overeenkomst partij”*¹⁹⁴.

Dit is ook het geval voor bewaargevingsovereenkomsten, artikel 7:608 NBW bepaalt dat *“indien een onderbewaarnemer door een bewaargever buiten overeenkomst voor met betrekking tot de zaak*

¹⁹⁰ Bocken, H., « Samenloop, anders bekeken » in Carette, N. en Weyts, B. (ed.), *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, 1e editie, Bruxelles, Intersentia, 2017, 45.

¹⁹¹ I. CLAES, *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid: de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 549-550; M. MASELIS, *Vorderingsmogelijkheden bij samenhangende overeenkomsten. Rechtsvergelijkende analyse met inbegrip van exoneratiebedingen*, Brussel, Larcier, 2012, 21-22.

¹⁹² J. HIJMA, *Rechtshandeling en Overeenkomst*, Deventer, Wolters Kluwer, 2022, 338.

¹⁹³ Art. 8:363 NBW

¹⁹⁴ Art. 8:365 NBW.

*geleden schade wordt aangesproken, is hij jegens deze niet verder aansprakelijk dan hij zou zijn als wederpartij bij de overeenkomst, waarbij de bewaargever de zaak in bewaring gegeven heeft”.*¹⁹⁵

Tot slot voorziet het NBW ook voor ondergeschikten derdenwerking. Artikel 6:257 NBW stelt dat een ondergeschikte zich kunnen beroepen op de contractuele bedingen uit de hoofdovereenkomst ter verdediging van zijn aansprakelijkheid, ook al is hij zelf geen partij bij die overeenkomst. Belangrijk hierbij te benadrukken is dat de bestuurder uitgesloten is van het toepassingsgebied van dit artikel aangezien hij zich niet in een ondergeschikte positie bevindt.¹⁹⁶

2.3.2.2. DERDENWERKING BUITEN DE IN DE WET GEREDELDE GEVALLEN

185. In de rechtspraak wordt derdenwerking herhaaldelijk aanvaard in situaties die niet expliciet zijn opgenomen in de wet. Vooral met betrekking tot exoneratiebedingen rijst vaak de vraag of deze ook tegen derden kunnen worden ingeroepen.¹⁹⁷

186. Het uitgangspunt dat contractuele bedingen alleen gelden tussen de betrokken partijen blijft van kracht, uitzonderingen zijn slechts mogelijk indien zij kunnen worden gerechtvaardigd door *‘de aard van het desbetreffende geval’*. In het *Citronas*¹⁹⁸ arrest formuleerde de Hoge Raad drie elementen die van belang zijn bij de vraag of derdenwerking van exoneratiebedingen wordt toegestaan. Deze elementen zijn; (1) *“op gedragingen van de derde terug te voeren vertrouwen van degene die zich op het beding beroept dat hij dit beding zal kunnen inroepen ter zake van hem door zijn wederpartij toevertrouwende goederen”*, (2). *“de aard van de overeenkomst en van het betreffende beding in verband met de bijzondere relatie waarin de derde staat tot degene die zich op het beding beroept”* en (3) *“het stelsel der wet, in het bijzonder indien de wet aan bepaalde daarin geregelde overeenkomsten binnen zekere grenzen werking jegens derden toekent en het betreffende geval in dit stelsel moet worden ingepast”*.¹⁹⁹

187. Ook in de gevallen van samenhangende overeenkomsten wordt in de rechtspraak veel gesproken over derdenwerking. In deze situaties gaat het niet alleen om de doorwerking van een enkel verweermiddel uit de ene contractuele verhouding in de andere. Bij samenhangende overeenkomsten wordt het lot van de ene overeenkomst bepalen voor dat van de andere overeenkomst, wat betekent dat tekortkoming in het kader van één overeenkomst ook gevolgen kan hebben voor de samenhangende overeenkomst.²⁰⁰

2.3.3. Tussenconclusie

188. De leerstukken uit het Nederlands recht met betrekking tot samenloop en derdenwerking werpen een interessant licht op de positie van de uitvoeringsagent en op de specifieke positie van

¹⁹⁵ Art. 7:608 NBW.

¹⁹⁶ E. DE CLERCQ, *De quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent. Een rechtsvergelijkende analyse*, masterproef UGent, 105.

¹⁹⁷ J. HIJMA, *Rechtshandeling en Overeenkomst*, Deventer, Wolters Kluwer, 2022, 339-340.

¹⁹⁸ Hoge Raad (NL) 20 juni 1986, ECLI:NL:HR:1986:AD5694, *Citronas*.

¹⁹⁹ J. HIJMA, *Rechtshandeling en Overeenkomst*, Deventer, Wolters Kluwer, 2022, 339-340.

²⁰⁰ J. HIJMA, *Rechtshandeling en Overeenkomst*, Deventer, Wolters Kluwer, 2022, 341-342.

de bestuurder. Vooreerst is te bemerken dat de benadering van samenloop in Nederland aanzienlijk verschilt van die in België. De Nederlandse wet legt meer nadruk op cumulatie van rechtsregels met als doel maximale effectiviteit, terwijl er in België een striktere scheiding bestaat tussen contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid. Dit verschil in benadering heeft belangrijke implicaties voor de positie van de uitvoeringsagent in Nederland, aangezien deze daardoor aansprakelijk kan worden gesteld op basis van verschillende juridische gronden, wat een bredere bescherming biedt aan de hoofdschuldeiser.

Daarnaast zijn er diverse wettelijke uitzonderingen op het relativiteitsbeginsel die ten gunste zijn van specifieke categorieën van uitvoeringsagenten. Met betrekking tot bestuurders van vennootschappen is het belangrijk op te merken dat zij zijn uitgesloten van deze specifieke wettelijke bepalingen voor derdenwerking. Desalniettemin kan de Hoge Raad in concrete omstandigheden bepalen dat zij zich kunnen beroepen op exoneratiebedingen van de hoofdovereenkomst indien zij kunnen worden gerechtvaardigd door de aard van het desbetreffende geval. Bovendien is het ook mogelijk dat een bestuurder doorwerking verkrijgt van alle verweermiddelen uit de hoofdovereenkomst, aangezien deze samen met het ondercontract worden aanzien als samenhangende overeenkomsten.

2.4. De toekomstige positie van de hulppersoon

189. Met de afschaffing van het samenloopverbod neemt het BW afstand van de leer van de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent. Vanaf de inwerkingtreding van boek 6 BW wordt het mogelijk voor de hoofdschuldenaar om de uitvoeringsagent buitencontractueel aansprakelijk te stellen zonder te hoeven voldoen aan de twee cumulatieve voorwaarden van samenloop.²⁰¹

190. Deze wijziging volgt duidelijk het Nederlandse voorbeeld. In tegenstelling tot Nederland heeft de Belgische wetgever getracht de verbonden risico's voor de uitvoeringsagent en de contractuele economie grotendeels weg te werken in artikel 6.3 en 6.4 van het BW. Dit artikel omvat uitzonderingen, correcties ter bescherming van de uitvoeringsagent, alsook uitzonderingen op deze correcties.²⁰²

2.4.1. *Basisregels*

191. In artikel 6.3 §1 BW wordt bepaald dat *"tenzij de wet of het contract anders bepaalt, vinden de wetbepalingen inzake buitencontractuele aansprakelijkheid toepassing tussen de benadeelde en*

²⁰¹ S. SAMOY, S. VAN EEKERT, "De terechte afschaffing van het samenloopverbod en de leer van de quasi-immuniteit van de hulppersoon: ander en beter", *RW* 2023-24, 437-440; SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de "koninklijke weg" is (slot)*, 19 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-deel-3/>.

²⁰² S. SAMOY, S. VAN EEKERT, "De terechte afschaffing van het samenloopverbod en de leer van de quasi-immuniteit van de hulppersoon: ander en beter", *RW* 2023-24, 437-440; SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de "koninklijke weg" is (slot)*, 19 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-deel-3/>.

de hulppersoon van zijn medecontractanten.” Met deze bepaling doorbreekt de wetgever volledig de oude leer van de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent.²⁰³

Ten eerste wordt de uitvoeringsagent nu volledig beschouwd als een “echte” derde. Dit staat haaks op het Stuwadoorsarrest²⁰⁴, waarin werd geoordeeld dat de uitvoeringsagent een “echte derde” was bij het sluiten van de overeenkomst tussen de hoofschuldeiser en de hoofdschuldenaar, maar niet bij de uitvoering ervan. Deze verandering houdt in dat de hoofdschuldeiser voortaan de uitvoeringsagent buitencontractueel aansprakelijk kan stellen zonder te hoeven voldoen aan de twee cumulatieve voorwaarden van samenloop. Voor de contractuele vordering blijft de situatie ongewijzigd, deze blijft niet mogelijk.²⁰⁵

Ten tweede wordt er in de amendementen verduidelijkt dat het begrip “uitvoeringsagent” elke uitvoeringsagent in de gehele contractsketen omvat. Dit is ook een wijziging van de oude leer met betrekking tot het begrip “uitvoeringsagent”, aangezien het Hof van Cassatie op 12 maart 2020 nog de ruime interpretatie van het begrip “uitvoeringsagent” heeft verworpen.²⁰⁶

2.4.2. Uitzonderingen

192. In artikel 6.3 §2 BW wordt bepaald dat *“tenzij de wet of het contract anders bepaalt, belet de toepassing van een bepaling van dit boek niet de toepassing van andere bepalingen van dit Wetboek of van andere wetten.”* Deze bepaling biedt de mogelijkheid voor contractuele of wettelijke afwijkingen van de buitencontractuele aansprakelijkheid van de uitvoeringsagent.²⁰⁷

2.4.2.1. “TENZIJ DE WET ANDERS BEPAALT”

193. De zin “tenzij de wet anders bepaalt” benadrukt dat een bijzondere wet een rechtstreekse vordering kan toekennen tegen de uitvoeringsagent en tevens kan voorschrijven dat een buitencontractuele vordering niet mogelijk is in een specifiek geval.²⁰⁸

²⁰³ SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de “koninklijke weg” is (slot)*, 19 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-deel-3/>.

²⁰⁴ Cass. 7 december 1973, N-19731207-2, Stuwadoorsarrest.

²⁰⁵ SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de “koninklijke weg” is (slot)*, 19 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-deel-3/>.

²⁰⁶ Cass. 7 februari 2020, RGAR 2020, noot C. Hélas; SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de “koninklijke weg” is (slot)*, 19 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-deel-3/>.

²⁰⁷ Cass. 7 februari 2020, RGAR 2020, noot C. Hélas; SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de “koninklijke weg” is (slot)*, 19 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-deel-3/>.

²⁰⁸ Cass. 7 februari 2020, RGAR 2020, noot C. Hélas; SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de “koninklijke weg” is (slot)*, 19 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-deel-3/>.

Deze bepaling is van essentieel belang voor het handhaven van de geldigheid van bestaande bijzondere wetten, zoals de gedeeltelijke immuniteit van werknemers²⁰⁹ en vrachtwagenchauffeurs²¹⁰ die zich kunnen beroepen op aansprakelijkheidsbeperkingen in het hoofdcontract.²¹¹

Tevens biedt deze bepaling de mogelijkheid voor sectoren om de wetgever te overtuigen een uitzondering in te voeren indien zij van mening zijn dat het nieuw BW de regels in hun sector kan ontwrichten.²¹²

2.4.2.2. "TENZIJ HET CONTRACT ANDERS BEPAALT"

194. Ook op contractuele basis is het mogelijk om af te wijken van de basisregel. Deze afwijking is niet alleen mogelijk in het hoofdcontract, maar ook in het ondercontract tussen de hoofdschuldenaar en de uitvoeringsagent.²¹³

195. Hoewel het niet mogelijk is om de volledige aansprakelijkheid van de uitvoeringsagent ten opzichte van de hoofdschuldeiser uit te sluiten, omdat dit een onmogelijke derdenbinding zou betekenen, kan men wel bedingen dat de hoofdschuldenaar de uitvoeringsagent alleen contractueel kan aanspreken in geval van niet-uitvoering van de verbintenissen.²¹⁴

Deze bedingen zijn toegestaan ondanks het verbod op uitholling, aangezien de uitsluiting van buitencontractuele aansprakelijkheid de mogelijkheid van contractuele aansprakelijkheid onverlet laat.²¹⁵

2.4.3. Correcties ter bescherming van de hulppersoon

2.4.3.1. ALGEMEEN

196. Naast de uitzonderingen geniet de uitvoeringsagent van een dubbele bescherming opgenomen in artikel 6.3 BW;

²⁰⁹ Art. 18 WAO.

²¹⁰ Art. 28-29 CMR-verdrag.

²¹¹ Cass. 7 februari 2020, RGAR 2020, noot C. Hélas; SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de "koninklijke weg" is (slot)*, 19 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-deel-3/>.

²¹² SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de "koninklijke weg" is (slot)*, 19 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-deel-3/>.

²¹³ SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de "koninklijke weg" is (slot)*, 19 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-deel-3/>.

²¹⁴ SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de "koninklijke weg" is (slot)*, 19 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-deel-3/>.

²¹⁵ SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de "koninklijke weg" is (slot)*, 19 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-deel-3/>.

§1. *“indien de benadeelde op grond van de buitencontractuele aansprakelijkheid van zijn medecontractant schadeloosstelling vordert voor schade als gevolg van de niet-nakoming van een contractuele verbintenis, kan deze medecontractant de verweermiddelen inroepen voortvloeiend uit de wetgeving inzake bijzondere contracten, uit de contractuele bedingen en uit de bijzondere verjaringsregels van toepassing op het contract.”*

§2. *“Indien de benadeelde schadeloosstelling voor schade als gevolg van de niet-nakoming van een contractuele verbintenis vordert van een hulppersoon van zijn medecontractant, kan deze hulppersoon dezelfde verweermiddelen inroepen als de medecontractant op grond van paragraaf 1.”*

197. In het eerste lid verleent het artikel derdenwerking aan de interne gevolgen van het hoofdcontract ten voordele van de uitvoeringsagent. De uitvoeringsagent kan tegen de hoofdschuldeiser dezelfde verweermiddelen aanwenden als de hoofdschuldenaar. Hiermee wordt de relativiteit van aansprakelijkheidsbedingen in het hoofdcontract doorbroken en wordt de uitvoeringsagent in staat gesteld om op alle bevrijdingsbedingen van het hoofdcontract beroep te doen.²¹⁶

Voorheen was het al mogelijk voor de uitvoeringsagent om zich te beroepen op bevrijdigingsbedingen van de hoofdschuldenaar via artikel 5.89 §1 BW, maar nu wordt dit veralgemeend door te stellen dat de uitvoeringsagent zich op alle bevrijdingsbedingen van het hoofdcontract mag beroepen. Bij de inwerkingtreding van boek 6 BW zal dit artikel overbodig worden en worden opgeheven.²¹⁷

198. In het tweede lid verleent het artikel tevens derdenwerking aan de interne gevolgen van het ondercontract. Hierdoor kan de uitvoeringsagent tegen de hoofdschuldeiser dezelfde verweermiddelen inroepen als hijzelf kan opwerpen tegen de hoofdschuldenaar. Ook in dit geval wordt dus de relativiteit van aansprakelijkheidsbedingen doorbroken. Deze tweede beschermingsmaatregel is ingevoerd omdat de hulppersoon verwacht dat zijn ondercontract de basis zal vormen voor zijn aansprakelijkheid.²¹⁸

²¹⁶ Art. 5.89 §2 BW; S. SAMOY, S. VAN EEKERT, “De terechte afschaffing van het samenloopverbod en de leer van de quasi-immuniteit van de hulppersoon: ander en beter”, *RW* 2023-24, 437-440; SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de “koninklijke weg” is (slot)*, 19 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-deel-3/>.

²¹⁷ Art. 5.89 §2 BW; S. SAMOY, S. VAN EEKERT, “De terechte afschaffing van het samenloopverbod en de leer van de quasi-immuniteit van de hulppersoon: ander en beter”, *RW* 2023-24, 437-440; SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de “koninklijke weg” is (slot)*, 19 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-deel-3/>.

²¹⁸ Art. 5.89 §2 BW; Art. 5.89 §2 BW; S. SAMOY, S. VAN EEKERT, “De terechte afschaffing van het samenloopverbod en de leer van de quasi-immuniteit van de hulppersoon: ander en beter”, *RW* 2023-24, 437-440; SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de “koninklijke weg” is (slot)*, 19 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-deel-3/>.

2.4.3.2. UITZONDERINGEN

199. Er moet worden opgemerkt dat deze correcties ter bescherming van de hulppersoon niet van toepassing zijn in gevallen waarbij schade wordt gevorderd als gevolg van aantasting van de fysieke integriteit of in geval van opzet. Deze dwingende²¹⁹ uitzondering is in lijn met eerdere regelgeving waarbij de quasi-immuniteit werd uitgesloten bij misdrijven.²²⁰

Deze keuze werd gemaakt vanwege de groeiende hoeveelheid aan strafrechtelijke bepalingen in diverse rechtsgebieden, die het samenloopverbod ondermijnen. De nieuwe regels beperken de uitzondering tot schade aan fysieke of psychische integriteit of schade door opzet, waardoor de contractuele economie effectiever wordt beschermd dan bij de quasi-immuniteit. Enkel in deze specifieke gevallen is het niet mogelijk voor de uitvoeringsagent om zich te beroepen op de contractuele verweermiddelen.²²¹

2.5. Tussenconclusie

200. Boek 6 BW markeert een significante verschuiving in de wettelijke benadering van de aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten. Met de invoering van boek 6 BW wordt de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent afgeschaft, waardoor hoofdschuldeisers in staat zullen zijn om buitencontractuele aansprakelijkheid vast te stellen zonder te moeten voldoen aan de vroegere cumulatieve voorwaarden van samenloop.

201. De kritiek op de quasi-immuniteit, met name vanuit technisch-juridisch en beleidsmatig perspectief, heeft geleid tot deze wetswijziging. De complexiteit van deze juridische doctrine en de onredelijke nadelen voor hoofdschuldeisers, vooral bij faillissementssituaties, zijn belangrijke overwegingen geweest bij deze verandering.

202. De toekomstige wetgeving beoogt de rechtszekerheid te vergroten door heldere regels voor buitencontractuele aansprakelijkheid vast te stellen. Dit biedt hoofdschuldeisers een bredere bescherming en geeft uitvoeringsagenten duidelijkheid over hun verantwoordelijkheden.

203. De reeds bestaande alternatieve beschermingsmechanismen zorgen ervoor dat de bescherming van bepaalde hulppersonen niet volledig verdwijnt. Deze beschermingsregimes illustreren bovendien dat het mogelijk en wenselijk is om voor bepaalde categorieën van uitvoeringsagenten een aparte beschermingsregeling uit te werken, wat een gerichtere aanpak is dan een algemene quasi-immuniteit.

²¹⁹ Art. 5.89, §1, 1-2° BW.

²²⁰ Art. 6.3 §1 BW.

²²¹ SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de "koninklijke weg" is (slot)*, 19 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-deel-3/>.

3. Rechtseconomische analyse: regulering vs. aansprakelijkheid

204. In het rechtsgebied van de onrechtmatige daad speelt de economische analyse van het recht een cruciale rol, waarbij aansprakelijkheidsregels worden gezien als stimulans voor partijen om optimale zorg te betrachten en ongewenste handelingen te voorkomen. Professor Shavell's werk biedt een kader om te beslissen tussen regulering en aansprakelijkheidssystemen, waarbij vier criteria de keuze tussen deze benaderingen beïnvloeden. In dit hoofdstuk zal deze analyse worden toegepast op de quasi-immuniteit, waar regulering wordt geassocieerd met *ex post* bescherming en aansprakelijkheid met een *ex ante* systeem, om de onthulling van de complexiteit tussen het balanceren van sociaal welzijn en efficiëntie in ons recht aan te tonen.

3.1. Ratio van de onrechtmatige daad

205. Zoals reeds werd uitgelegd in randnummer X, gaat de economische analyse van het recht ervan uit dat aansprakelijkheidsregels partijen stimuleren om optimale zorg te besteden om aansprakelijkheid te voorkomen, wat resulteert in voorzichtiger gedrag in bepaalde situaties. Deze benadering richt zich op het afschrikkend effect van regels om ongewenste handelingen te voorkomen door het minimaliseren van de totale kosten van onrechtmatige handelingen, waarbij optimale zorg wordt bereikt wanneer de marginale kosten van preventieve maatregelen gelijk zijn aan de verwachte daling in schadekosten bij het maken van een fout.²²²

3.2. Shavell's criteria om te reguleren

206. Professor Shavell, een vooraanstaand expert in rechtseconomie aan de universiteit van Harvard, heeft zich gedurende zijn carrière gericht op de economische analyse van verschillende rechtsgebieden. In zijn werk onderzoekt hij de effectiviteit van twee benaderingen om gedrag te beïnvloeden, namelijk het opleggen van specifieke regels en het opzetten van een aansprakelijkheidssysteem op basis van de onrechtmatige daad. In één van zijn bekende paper identificeerde Shavell enkele criteria die de keuze tussen deze benaderingen vergemakkelijken. Hij richtte zich op aspecten zoals informatieasymmetrie, risico op insolventie, dreiging van rechtszaken en administratieve kosten.²²³

207. Om de wenselijkheid van aansprakelijkheid en regulering (specifieke regels) te bepalen, is het cruciaal om een maatstaf voor sociale welvaart vast te stellen. Deze maatstaf wordt gedefinieerd als de voordelen die partijen halen uit het uitoefenen van hun activiteiten, verminderd met de kosten van sociale controle. Dit biedt een basis om de vier criteria te onderzoeken die de oplossing van dit probleem beïnvloeden.²²⁴

Daarom wordt Shavell's theoretisch kader toegepast op de quasi-immuniteit, waarbij regulering wordt geassocieerd met *ex post* bescherming, terwijl aansprakelijkheid als *ex ante* systeem fungeert.

²²² M. FAURE, "Behavioral Accident Law and Economics", *The Journal of Applied Economy* 2010, 16-17; T. ULEN en R. COOTER, *Law & Economics*, Boston, Addison-Wesley, 2012, 199 en 201.

²²³ S. CLAUS, *Achterstelling van aandeelhoudersleningen bij insolventie*, masterproef U Hasselt, 92.

²²⁴ S. SHAVELL, "Liability for Harm versus Regulation of Safety", *The Journal of Legal Studies* 1984, 358-359.

De quasi-immuniteit vertegenwoordigt een vorm van regulering aangezien dit een beschermingsmaatregel is, terwijl bestuurdersaansprakelijkheid valt onder het aansprakelijkheidssysteem.

3.2.1. Informatieassymetrie

208. Het eerste criterium betreft het verschil in informatie en kennis tussen private partijen en de wetgever, met betrekking tot de baten van activiteiten, de kosten van risicovermindering en de waarschijnlijkheid of ernst van risico's. Wanneer private partijen meer inzicht hebben in risico's zijn zij mogelijk beter in staat om de kosten van risicobeperkende maatregelen te beoordelen. Dit suggereert dat delegeren van beslissingsbevoegdheid aan private partijen voordelen kan bieden, omdat zij beter geïnformeerde beslissingen kunnen nemen.²²⁵

209. Daarnaast bestaat het risico op fouten wanneer de wetgever de potentiële schade overschat of de waarde van de activiteit en de kosten voor risicobeperking onderschat. In een systeem van risicoaansprakelijkheid worden partijen gestimuleerd om de werkelijke kosten van risicobeperking af te wegen tegen de verwachte besparingen in schadekosten, wat effectiever kan zijn dan het opleggen van te strenge of te lakse regels door de wetgever.²²⁶

210. Volgens Shavell is het van belang dat er een duidelijke regel voor aansprakelijkheid wordt vastgelegd. De specifieke vorm van de aansprakelijkheid is echter niet altijd cruciaal; het belangrijkste is dat de rechter kan vaststellen wat de optimale zorg is. Als de uitkomst beter is dan wat de wetgever *ex ante* zou hebben beslist, is gemeenrechtelijke aansprakelijkheid te verkiezen op basis van het informatievoordeel. Omgekeerd geldt dit ook, als de wetgever over betere kennis beschikt dan private partijen, moet er gekozen worden voor de *ex ante* benadering.²²⁷

211. Over het algemeen wordt erkend dat private partijen doorgaans over meer informatie beschikken dan de overheid, omdat zij direct betrokken zijn bij en voordeel halen uit hun activiteiten. Dit betekent echter niet dat de overheid nooit de overhand kan hebben. Soms kan bepaalde risicogerelateerde informatie gemakkelijker door de overheid worden verkregen, omdat dit voor particulieren te duur of te complex kan zijn. Het is echter van essentieel belang dat de wetgever deze informatie kan omzetten in effectieve richtlijnen en deze kan communiceren naar particuliere partijen. Dit kan soms moeilijk zijn vanwege de technische aard van de informatie of omdat de partijen moeilijk te identificeren zijn en in grote aantallen voorkomen.²²⁸

212. De invoering van de quasi-immuniteit als vorm van beschermingsmaatregel suggereert dat de wetgever over meer informatie beschikt dan de partijen zelf en impliceert daarmee dat regulering beter zou zijn dan de toepassing van aansprakelijkheid. In werkelijkheid blijkt echter het

²²⁵ S. SHAVELL, "Liability for Harm versus Regulation of Safety", *The Journal of Legal Studies* 1984, 358-360; T. ULEN en R. COOTER, *Law & Economics*, Boston, Addison-Wesley, 2012, 74.

²²⁶ S. SHAVELL, "Liability for Harm versus Regulation of Safety", *The Journal of Legal Studies* 1984, 358-360.

²²⁷ S. SHAVELL, "Liability for Harm versus Regulation of Safety", *The Journal of Legal Studies* 1984, 358-360.

²²⁸ S. SHAVELL, "Liability for Harm versus Regulation of Safety", *The Journal of Legal Studies* 1984, 358-360; T. ULEN en R. COOTER, *Law & Economics*, Boston, Addison-Wesley, 2012, 74.

tegenovergestelde waar te zijn. Bij gemeenrechtelijke bestuurdersaansprakelijkheid heeft de rechter een marginale toetsingsbevoegdheid, waarbij hij concreet moet beoordelen of een bestuurder kennelijk anders heeft gehandeld dan een normaal voorzichtige en redelijke bestuurder in dezelfde omstandigheden. Dit gebrek aan informatie bij de wetgever om een *ex ante* regel toe te passen wordt verder geïllustreerd bij bestuurdersaansprakelijkheid wegens schending van het WVV en/of de statuten, waar de rechter moet vaststellen of het gaat om een inspanningsverbintenis dan wel een resultaatsverbintenis. Alleen in het geval van een resultaatsverbintenis is de bestuurder automatisch aansprakelijk, wat aantoont dat de wetgever slechts in dat geval over meer informatie beschikt, aangezien de rechter geen enkele beoordelingsmarge heeft ingeval van schending van een resultaatsverbintenis.

3.2.2. *Insolventierisico*

213. Als tweede criterium haalt Shavell het vermogen van private partijen aan om de volledige omvang van aangerichte schade te vergoeden. Onder aansprakelijkheid kunnen private partijen de veroorzaakte verliezen behandelen als verplichtingen die beperkt zijn tot hun activa, wat mogelijk geen adequate prikkel vormt om risico's te beheersen. In contrast, bij regulering zou het onvermogen om schade te betalen irrelevant zijn, omdat partijen verplicht zouden zijn om stappen te nemen om risico's te beperken voordat ze hun activiteiten kunnen uitvoeren. De aantrekkingskracht van regulering neemt toe naarmate de kans op schade groter is dan de activa van de partijen toeneemt.²²⁹

214. Een relevante overweging hierbij is het effect van aansprakelijkheidsverzekeringen. Als een partij een verzekering kan afsluiten voor schade die zijn vermogen overstijgt, kan dit leiden tot verminderde prikkels om voorzichtig te zijn. Een partij met een vermogen van 20.000 euro zal wellicht terughoudend zijn om een premie te betalen voor potentiële aansprakelijkheid van 100.000 euro, aangezien een groot deel van de premie zou dienen ter dekking van het bedrag dat hij anders niet zou hoeven te dragen. Als verzekeraars niet kunnen beoordelen of verzekerden risicobeperkende maatregelen nemen, kunnen de prikkels om voorzichtig te zijn ontoereikend zijn.²³⁰

Als een partij ervoor kiest om een verzekering af te sluiten voor potentiële aansprakelijkheid die zijn vermogen overstijgt, hangt de prikkel om voorzichtig te zijn af van de mogelijkheid van verzekeraars om risicobeperkende maatregelen te beoordelen en de premie daarop af te stemmen. Als verzekeraar deze koppeling niet kunnen maken, kunnen de prikkels om voorzichtig te zijn minder effectief zijn dan zonder verzekering. Dit illustreert het belang van de relatie tussen verzekeraars en verzekerden bij het stimuleren van voorzichtig gedrag.²³¹

215. Artikel 2:57 WVV voorziet in een beperking van de bestuurdersaansprakelijkheid (cf. *infra* nr. 248 e.v.). Deze beperking varieert afhankelijk van de omzet van de rechtspersoon, waardoor er zelfden een risico op insolventie bestaat. Bovendien sluit de vennootschap doorgaans een verzekering

²²⁹ S. SHAVELL, "Liability for Harm versus Regulation of Safety", *The Journal of Legal Studies* 1984, 360-363.

²³⁰ S. SHAVELL, "Liability for Harm versus Regulation of Safety", *The Journal of Legal Studies* 1984, 360-363.

²³¹ S. SHAVELL, "Liability for Harm versus Regulation of Safety", *The Journal of Legal Studies* 1984, 360-363.

voor bestuurdersaansprakelijkheid af ten gunste van de bestuurder (cf. *infra* nr. 241 e.v.). Hieruit kan worden geconcludeerd dat het aansprakelijkheidsrisico als criterium niet leunt ten voordele van regulering met dat de kans op schade niet groter is dan de activa van de partijen.

3.2.3. De kans op een rechtszaak

216. Het derde criterium om te overwegen is de kans dat partijen niet geconfronteerd worden met de dreiging van een rechtszaak voor geleden schade. Dit scenario ondermijnt de stimulans voor risicobeheer die aansprakelijkheid normaal gesproken creëert, terwijl dit geen rol speelt bij regulering. De impact van deze factor hangt deels af van waarom er geen rechtszaak wordt aangespannen. Shavell geeft in zijn paper drie redenen die ervoor kunnen zorgen dat een partij niet zal worden gedagvaard.²³²

Één van de meest cruciale redenen voor dit onderzoek is de moeilijkheid om schade toe te schrijven aan verantwoordelijke partijen, vooral bij grote bedrijven waar dergelijke complicaties veelvoorkomend zijn. Het is soms moeilijk vast te stellen welke partij precies verantwoordelijk is voor de schade, of zelfs of de schade door menselijke activiteiten is veroorzaakt. Dit probleem wordt verergerd wanneer de tijd verstrijkt en het lastig wordt om de verantwoordelijke individuen binnen een bedrijf te identificeren.²³³

In grote bedrijven kunnen de besluitvormers zich mogelijk buiten de dreiging van een rechtszaak bevinden, vooral als het lastig is om individuele verantwoordelijkheden vast te stellen of als de relevante personen niet langer bij het bedrijf werken. Deze situaties verminderen de effectiviteit van aansprakelijkheid als stimulans voor voorzichtig gedrag.²³⁴

217. Zoals eerder werd besproken, leidt de toepassing van de quasi-immuniteit in veel gevallen tot aanzienlijke nadelige gevolgen voor de hoofdschuldeiser, vooral wanneer de vennootschap failliet gaat en dit resulteert in beperkte verhaalsmogelijkheden voor de hoofdschuldeiser. Ondanks de mogelijke moeilijkheid om de juiste bestuurder aan te duiden, zal er dus wel degelijk een rechtszaak volgen indien men zich niet kan verhalen op de vennootschap zelf.

3.2.4. Administratieve kost

218. De laatste factor die de relatieve voorkeur voor aansprakelijkheid versus regulering bepaalt, betreft de omvang van de administratieve kosten voor zowel private partijen als het publiek om gebruik te maken van respectievelijk het systeem van onrechtmatige daad en directe regulering. Deze kosten omvatten niet alleen de tijd, inspanning en juridische uitgaven die partijen moeten dragen tijdens rechtszaken of schikkingen, maar ook de overheidsuitgaven voor gerechtelijke procedures en het inzetten van rechters. In het geval van aansprakelijkheid lijkt er een inherent voordeel te zijn, aangezien de meeste administratieve kosten alleen optreden bij daadwerkelijke

²³² S. SHAVELL, "Liability for Harm versus Regulation of Safety", *The Journal of Legal Studies* 1984, 363.

²³³ S. SHAVELL, "Liability for Harm versus Regulation of Safety", *The Journal of Legal Studies* 1984, 363.

²³⁴ S. SHAVELL, "Liability for Harm versus Regulation of Safety", *The Journal of Legal Studies* 1984, 363.

schadegevallen. Als de dreiging van aansprakelijkheid voldoende is om partijen voorzichtig te laten zijn en schade te voorkomen, kunnen deze kosten zelfs totaal worden vermeden.²³⁵

Zelfs als er schade optreedt, zouden de administratieve kosten onder een goed functionerende nalatigheidsregel over het algemeen niet hoog moeten zijn. Gedaagden zouden gemotiveerd zijn om voorzichtigheid te betrachten om rechtszaken te voorkomen, terwijl benadeelden dit begrijpen en mogelijk afzien van rechtszaken. Bovendien kunnen rechtszaken doorgaans efficiënt en goedkoop worden afgehandeld in vergelijking met de kosten van een volledige procedure. Een ander voordeel van het aansprakelijkheidsstelsel is dat het van nature gericht is op het controleren van het gedrag van de partijen die het meest waarschijnlijk schade veroorzaken, aangezien zij het meest vatbaar zijn voor rechtszaken.²³⁶

219. In tegenstelling hiermee dragen reguleringssystemen administratieve kosten ongeacht of schade zich voordoet. Zelfs als het risico op schade wordt geëlimineerd door regulering, blijven deze kosten bestaan. Zonder specifieke kennis over risicocategorieën, is er geen neiging om administratieve kosten te richten op de meest risicovolle partijen. Hoewel problematisch handhaving kosten kan besparen, bestaat er een minimumfrequentie van controle om naleving te waarborgen, wat een grens stelt aan de potentiële besparingen.²³⁷

220. Dit criterium is moeilijk toe te passen op de situatie van de quasi-immuniteit om verschillende redenen. Allereerst bestaan de regels van de quasi-immuniteit al, waardoor er geen extra kosten zijn verbonden aan het toepassen van deze leer. Daarnaast zijn deze regels voortgekomen uit de rechtspraak, wat betekent dat er nooit kosten zijn gemaakt om ze toe te passen. Bovendien moest het BW toch al worden herschreven, dus de administratieve kosten die daarmee gepaard gaan waren sowieso al van toepassing op de overheid. Met andere woorden kan het standpunt van Shavell niet worden gevolgd om te zeggen dat aansprakelijkheid beter is dan regulering omdat dit goedkoper is.

3.3. Tussenconclusie

221. De rechtseconomische analyse van regulering versus aansprakelijkheid, toegepast op de context van de quasi-immuniteit binnen het rechtsgebied van de bestuurdersaansprakelijkheid, onderstreept het belang van aansprakelijkheid als een effectief middel om gedrag te sturen en schade te voorkomen.

222. Aan de hand van de vier criteria van Shavell wordt duidelijk aangetoond dat de keuze voor aansprakelijkheid de bovenhand neemt op de toepassing van de quasi-immuniteit. Volgens het eerste criterium van Shavell kan er worden bepaald dat aansprakelijkheid de bovenhand neemt gezien het feit dat de wetgever met invoering van de bestuurdersaansprakelijkheid feitelijk toegeeft over minder informatie te beschikken dan de partijen zelf. De rechter moet namelijk, buiten het geval van

²³⁵ S. SHAVELL, "Liability for Harm versus Regulation of Safety", *The Journal of Legal Studies* 1984, 363-364.

²³⁶ S. SHAVELL, "Liability for Harm versus Regulation of Safety", *The Journal of Legal Studies* 1984, 363-364.

²³⁷ S. SHAVELL, "Liability for Harm versus Regulation of Safety", *The Journal of Legal Studies* 1984, 363-364.

schending van een resultaatsverbintenis, in concreto nagaan of de bestuurder onrechtmatig heeft gehandeld.

Ook bij het tweede criterium, kans op faillissement, regulering niet de bovenhand verkrijgt. Normaliter gaat men ervan uit indien de kans op schade groter is dan de activa van de partijen er regulering aantrekkelijker is. In het geval van de bestuurder is dit niet van toepassing gezien de wettelijke beperking van de bestuurdersaansprakelijkheid en de verzekering voor bestuurdersaansprakelijkheid doorgaans wordt afgesloten voor de bestuurder.

Het derde criterium, de kans op een rechtszaak, bepaalt dat indien partijen niet worden geconfronteerd met de dreiging van een rechtszaak voor de geleden schade, de stimulans van risicobeheer wordt ondermijnt. Ook dit criterium leunt in het voordeel van de toepassing van bestuurdersaansprakelijkheid aangezien de quasi-immuniteit in veel gevallen tot aanzienlijke nadelige gevolgen voor de hoofdschuldeiser creëert.

223. Deze rechtseconomische analyse toont duidelijk aan dat bestuurdersaansprakelijkheid de bovenhand neemt op de toepassing van de quasi-immuniteit. Het individuele verantwoordelijkheidsprincipe van aansprakelijkheid dient als krachtige motivator die effectiever is dan de toepassing van regulering.

3.4. Aanbeveling

224. Naar aanleiding van de rechtseconomische analyse van de quasi-immuniteit binnen de bestuurdersaansprakelijkheid blijkt dat het systeem van aansprakelijkheid effectiever is in het sturen van gedrag en het voorkomen van schade dan regulering. Het is dan ook positief dat bij de invoering van Boek 6 BW de quasi-immuniteit wordt afgeschaft.

225. Desalniettemin is het belangrijk te erkennen dat regulering, als *ex ante* benadering, vaak meer rechtszekerheid biedt en een sterke prikkel kan vormen om het gedrag van bestuurders te sturen en schade te voorkomen. Daarom wordt aanbevolen om de wetgeving omtrent bestuurdersaansprakelijkheid meer *ex ante* te maken, ondanks de vaststelling in randnummer 119-120 dat een volledige *ex ante* benadering niet mogelijk is voor de bestuurdersaansprakelijkheid.

226. In concreto kan de overheid richtlijnen en beleidsadviezen uitvaardigen om organisaties aan te moedigen om strikte en duidelijke statutaire verplichtingen vast te leggen. Dit is een passende taak voor de overheid, aangezien zij doorgaans over meer informatie beschikt dan private partijen, en het voor private partijen te kostbaar zou zijn om deze resultaatsverbintenissen zelf te achterhalen.

227. Het gebruik van resultaatsverbintenissen in de statuten heeft meerdere voordelen. Ten eerste kan een bestuurder sneller aansprakelijk worden gesteld bij onrechtmatig handelen, omdat de rechter dan niet in concreto hoeft te beoordelen of het gedrag van de bestuurder onrechtmatig was. Met andere woorden, dit zou een verstrenging van de bestuurdersaansprakelijkheid met zich meebrengen. Ten twee zorgt het introduceren van resultaatsverbintenissen in de statuten voor

duidelijkheid en legt een heldere maatstaf vast voor de bestuurder om aan te voldoen. Dit bevordert niet alleen de transparantie en governance binnen organisaties, maar versterkt ook het verantwoordelijkheidsgevoel van bestuurders.

228. Het streven naar een ex ante systeem van bestuurdersaansprakelijkheid, zoals voorgesteld, zal ten slot leiden tot een grotere naleving van zorgplichten door bestuurders, aangezien zij zich bewust zijn van de directe gevolgen van hun handelingen. Dit zal dus resulteren in een effectievere preventie van schade en ongewenste handelingen, wat de algehele efficiëntie en sociale welvaart ten

DEEL 4. ALTERNATIEVE BESCHERMINGSMECHANISMEN VOOR BESTUURDERS

229. Met de implementatie van boek 6 BW komt de quasi-immuniteit te vervallen, wat een aanzienlijke impact heeft op de persoonlijke aansprakelijkheid van een bestuurder. Ondanks het wegvallen van deze quasi-immuniteit kan een bestuurder nog steeds beroep doen op alternatieve beschermingsmechanismen. Deze mechanismen kunnen een bestuurder helpen om zichzelf te beschermen tegen overmatige persoonlijke aansprakelijkheid tijdens de uitoefening van zijn mandaat. Het is van essentieel belang dat bestuurders zich bewust zijn van de specifieke regels en voorzorgsmaatregelen die van kracht zijn in het vennootschapsrecht, zodat zij deskundig juridisch advies kunnen inwinnen voordat boek 6 BW in werking treedt. Deze alternatieve beschermingsmechanismen worden uitgebreid behandeld in dit deel.

1. Verjaring

230. Artikel 2:143 WvV legt een vijfjarige verjaringstermijn op voor vennootschappen, verenigingen en stichtingen ten aanzien van *“alle rechtsvorderingen tegen leden van het bestuursorgaan, dagelijks bestuurders, commissarissen, vereffenaars, tegen de vaste vertegenwoordigers van rechtspersonen die één van de voornoemde functies bekleden, of tegen alle andere personen die ten aanzien van de vennootschap werkelijke bestuursbevoegdheid hebben gehad wegens verrichtingen in verband met hun taak”*²³⁸.

231. Deze korte verjaringstermijn, die afwijkt van het gemeen recht in artikel 2262bis OBW, is van toepassing op elke aansprakelijkheidsvordering tegen een bestuurder ongeacht de grondslag van de vordering. Met andere woorden is deze verjaringstermijn van toepassing op de aansprakelijkheid wegens gewone bestuursfout, de aansprakelijkheid wegens overtreding van het WvV of de statuten, als de aansprakelijkheid wegens onrechtmatige daad in de zin van artikel 1382 en 1383 OBW.²³⁹

Dit kan worden afgeleid uit het arrest van Het Hof van Cassatie van 27 mei 1994, waarin het hof heeft bepaald dat *“de wetgever, door een van het gemene recht afwijkende verjaringstermijn op te leggen in een algemene en imperatieve bepaling die wordt geacht te voldoen in alle gevallen, de privébelangen van de schuldeisers ondergeschikt heeft gemaakt aan de hogere belangen van het handelsverkeer”*²⁴⁰. Met andere woorden kan deze korte verjaringstermijn ook worden doorgetrokken voor de aansprakelijkheid wegens kennelijke grove fout.²⁴¹

1.1. Berekening van de aanvang van de verjaringstermijn

232. Over het algemeen geldt dat bij het berekenen van de verjaringstermijn de dag waarop de verjaring begint te lopen niet wordt meegeteld. De laatste dag van de verjaringstermijn wordt wel

²³⁸ Art. 2:143 WvV.

²³⁹ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 850; C. CLOTTENS, *et al.*, “Aansprakelijkheid van bestuurders”, *TPR* 2022, 1660-1734.

²⁴⁰ Cass. 27 mei 1994, TRV 1995, 54 noot M. Wyckaert.

²⁴¹ C. CLOTTENS, *et al.*, “Aansprakelijkheid van bestuurders”, *TPR* 2022, 1660-1734.

meegeteld. Niettemin zijn er uitzonderingen op deze regel van toepassing, deze worden hieronder kort toegelicht.²⁴²

1.1.1. Verrichting van een positieve handeling

233. Artikel 2:143 WVV bepaalt dat de verjaringstermijn begint te lopen vanaf het moment van de onrechtmatige handeling. Deze regeling staat in contrast met het gemeenrecht²⁴³, waarbij de verjaringstermijn aanvangt op het moment dat de feiten schadelijke gevolgen veroorzaken of wanneer de benadeelde kennis heeft gekregen van de schade en de identiteit van de aansprakelijke persoon.²⁴⁴

Daarnaast voorziet het WVV in een specifieke regeling voor gevallen van opzettelijke verberging van onrechtmatige handelingen. In deze situatie begint de verjaringstermijn pas te lopen op het moment van ontdekking van deze handelingen.²⁴⁵

1.1.2. Verrichting is een verzuim

234. In het geval van verzuim, zoals het niet nakomen van de fiscale en boekhoudkundige verplichtingen of het nalaten van het opstarten van de alarmbelprocedure, vangt de verjaringstermijn aan op de dag volgend op de laatste dag waarop de verzuimde handeling tijdig had kunnen worden verricht.²⁴⁶

In dit verband begint de verjaringstermijn bijvoorbeeld te lopen wanneer de alarmbelprocedure niet wordt nageleefd bij het verstrijken van de termijn van twee maanden voor de bijeenroeping van de algemene vergadering.²⁴⁷

1.1.3. Ondeelbaar geheel van opeenvolgende feiten

235. Het Hof van Cassatie²⁴⁸ heeft in 1935 geoordeeld dat indien een aansprakelijkheidsvordering tegen bestuurders is gebaseerd op een ondeelbaar geheel van feiten, de verjaringstermijn pas aanvangt op het moment dat de fout is voltrokken door het laatste van die ondeelbare feiten.

Het Grondwettelijk Hof²⁴⁹ bevestigt hierbij dat de rechter soeverein is in zijn bevoegd om het ondeelbare karakter van dergelijke feiten vast te stellen. Voor het vaststellen van ondeelbare feiten dient er te worden onderzocht of deze fouten voortkomen uit eenzelfde opzet en eenzelfde foutieve gedraging.

²⁴² B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 750-753.

²⁴³ Art. 2262bis OBW

²⁴⁴ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 750-753.

²⁴⁵ Art. 2:143 WVV

²⁴⁶ Luik 17 januari 2016, *DAOR* 2016, nr. 119, 87; M. VANDENBOGAERDE, *Aansprakelijkheid van vennootschapsbestuurders*, Antwerpen, Intersentie, 44.

²⁴⁷ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 851.

²⁴⁸ Cass. 14 februari 1935.

²⁴⁹ GwH. 21 maart 2007, nr. 2007/47.

1.1.4. Voortdurende verplichting

236. Bij een voortdurende verplichting die niet vanzelf uitdooft, begint de verjaringstermijn te lopen van zodra de bestuurder zijn mandaat niet langer uitoefent, zoals bij ontslag of overlijden van de bestuurder. Een voorbeeld van een voortdurende verplichting is de niet-naleving van de alarmbelprocedure, waarbij de verplichting om de algemene vergadering bijeen te roepen blijft bestaan zolang aan de vereisten daarvoor is voldaan.²⁵⁰

1.2. Stuiting van de verjaring

237. De hoofdelijke aansprakelijkheidsregeling heeft als gevolg dat een ingebrekestelling van één van de hoofdelijke schuldenaars de verjaring stuit voor alle hoofdelijke medeschuldenaars²⁵¹. Voor een dergelijke stuiting is wel vereist dat de deze voldoet aan de voorwaarden zoals vastgelegd in artikel 5.231 BW.²⁵²

1.3. Burgerlijke vordering kan niet verjaren voor strafvordering

238. Conform artikel 26 van het Voorafgaandelijk Titel Strafvordering verjaart de burgerlijke rechtsvordering die voortvloeit uit een misdrijf niet voor de strafrechtelijke vervolging.²⁵³

1.4. Impact van de verjaringstermijn (eigen mening auteur)

239. De verjaringstermijn zoals vastgelegd in artikel 2:143 WvV heeft een aanzienlijke impact op de aansprakelijkheidsvorderingen tegen bestuurders. Een belangrijk effect van deze regelgeving is dat de verjaringstermijn slechts vijf jaar bedraagt, wat korter is dan de algemene verjaringstermijn zoals vastgelegd in artikel 2262bis OBW. Dit betekent dat vorderingen tegen bestuurders sneller kunnen verjaren, waardoor schuldeisers een beperktere periode hebben om aansprakelijkheidsvorderingen in te stellen.

240. Daarnaast is de verjaringstermijn van toepassing op verschillende gronden van aansprakelijkheid, zoals gewone bestuursfouten, overtreding van het WvV of de statuten, en onrechtmatige daden volgens OBW. Deze brede toepassing betekent dat bestuurders slechts gedurende een korte termijn blootgesteld kunnen worden aan claims op basis van diverse juridische grondslagen. De regelgeving weerspiegelt een duidelijke belangenafweging waarbij de wetgever de privébelangen van schuldeisers ondergeschikt heeft gemaakt aan de hogere belangen van het handelsverkeer, met implicaties voor zowel de bescherming van schuldeisers als het stimuleren van ondernemerschap.

²⁵⁰ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 853.

²⁵¹ Art. 5.163, lid 2 BW

²⁵² B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 853-854.

²⁵³ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 854.

2. Verzekering bestuurdersaansprakelijkheid

241. Het is mogelijk om een verzekering af te sluiten voor bestuurdersaansprakelijkheid. Dit wordt doorgaans gedaan door de vennootschap zelf, ten gunste van bestuurders, als een verzekering ten behoeve van derden. In dit geval is de bestuurder dan ook de verzekerde en is de vennootschap de verzekeringnemer.²⁵⁴

2.1. Dekking in de tijd van de verzekering

242. Het verzekerd risico in deze zaak betreft de bestuurdersaansprakelijkheid. Een schadegeval doet zich voor wanneer dit risico zich materialiseert. De vraag is dan wanneer dit gebeurt; is dit het moment van het schadeveroorzakend feit, de manifestatie van de schade, of wanneer de hoofdschuldeiser de aansprakelijkheidsvordering instelt.²⁵⁵

2.1.1. *Wettelijke oplossing: artikel 142 lid 1 verzekeringswet*

243. Artikel 142 lid 1 van de Verzekeringswet bepaalt dat de verzekeringsdekking geldt voor schade die zich voordoet tijdens de looptijd van de overeenkomst en strekt zich uit tot vorderingen die na afloop van de overeenkomst worden ingediend. Met andere woorden, de verzekering houdt rekening met het risico van posterioriteit, waarbij een slachtoffer een vordering kan instellen nadat de dekkingsperiode is verstreken, terwijl het schadeverwekkend feit en/of de schade plaatsvond tijdens de dekkingsperiode. Dit posterioriteitsrisico is echter beperkt tot de verjaringstermijn van de aansprakelijkheidsvordering. Hierdoor voorziet het systeem in dekking wanneer zowel het schadeverwekkend feit als de schade zich heeft voorgedaan binnen de duur van de verzekeringsovereenkomst.²⁵⁶

2.1.2. *Uitzonderingsregime*

244. Partijen kunnen echter afwijken van dit standaardregime via artikel 142 lid 2 Verzekeringswet. Zij kunnen overeenkomen dat de verzekeringsdekking alleen geldt voor schriftelijk ingestelde vorderingen tegen de verzekerde of verzekeraar tijdens de looptijd van de overeenkomst voor schade die ook tijdens diezelfde periode is ontstaan. In dit geval biedt de verzekeringsovereenkomst alleen dekking als zowel de schriftelijke vordering als de schade zich heeft voorgedaan binnen de duur van de verzekeringsovereenkomst.²⁵⁷

245. Ook het uitzonderingsregime houdt rekening met het posterioriteitsrisico. Aansprakelijkheidsvorderingen kunnen onder de verzekeringsdekking vallen, op voorwaarde dat ze schriftelijk worden ingesteld tegen de verzekerde of verzekeraar binnen zesendertig maanden na het

²⁵⁴ B. TILLEMANN, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 865.

²⁵⁵ B. TILLEMANN, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 865.

²⁵⁶ B. TILLEMANN, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 866.

²⁵⁷ B. TILLEMANN, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 866.

einde van de overeenkomst. Deze vorderingen betreffen schade die zich heeft voorgedaan tijdens de looptijd van de overeenkomst. Hierbij is het ook essentieel dat het risico niet al door een andere verzekeraar is gedekt en dat de relevante feiten of daden zich hebben voorgedaan en zijn gemeld aan de verzekeraar tijdens de looptijd van de overeenkomst.²⁵⁸

2.2. Impact bestuurdersverzekering (eigen mening auteur)

246. De regelgeving met betrekking tot verzekeringen voor bestuurdersaansprakelijkheid heeft een significante impact op de aansprakelijkheid van bestuurders. Door een dergelijke verzekering af te sluiten, wordt de persoonlijke aansprakelijkheid van bestuurders deels afgedekt, waardoor zij minder risico lopen om zelf financieel op te draaien voor schadeclaims die voortvloeien uit hun bestuursfunctie.

Het hebben van een verzekering voor bestuurdersaansprakelijkheid vermindert de financiële druk op bestuurders, aangezien de verzekering de kosten kan dekken van juridische verdediging en eventuele schadevergoedingen die worden toegekend aan derden. Dit kan bestuurders in staat stellen om hun mandaat met meer vertrouwen en minder persoonlijke risico's uit te voeren, waardoor zij zich kunnen concentreren op het nemen van zakelijke beslissingen zonder voortdurende bezorgdheid over persoonlijke financiële gevolgen in geval van aansprakelijkheid.

247. Daarnaast kan de beschikbaarheid van een verzekering voor bestuurdersaansprakelijkheid ook gunstig zijn voor het bedrijf zelf, omdat het een aantrekkelijke voorwaarde kan zijn om bestuurders aan te trekken en te behouden. Bestuurders zullen eerder geneigd zijn om een bestuursfunctie te aanvaarden als zij weten dat zij voldoende beschermd zijn door een passende verzekering. Dit kan de stabiliteit en effectiviteit van het bestuur van een organisatie ten goede komen.

²⁵⁸ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 866-867.

3. Wettelijke cap

248. Het WVV voert met artikel 2:57 een beperking in van de bestuurdersaansprakelijkheid tot een specifiek bedrag, bekend als de “cap”. Deze cap is van toepassing op de interne aansprakelijkheid zoals bedoeld in artikel 2:56 WVV, alsook op elke andere schadeaansprakelijkheid die voortvloeit uit het WVV. Bovendien geldt de beperking zowel tegenover de rechtspersoon als tegenover derden, ongeacht de contractuele of buitencontractuele basis van de vordering.²⁵⁹

3.1. Toepassingsgebied

3.1.1. *Personeel toepassingsgebied*

3.1.1.1. *RATIONE SOCIETATIS*

249. De aansprakelijkheidsbeperking, bekend als de cap, is opgenomen onder boek 2 van het WVV met als titel “bepalingen gemeenschappelijk aan rechtspersonen geregeld in dit wetboek”. Bijgevolg is deze beperking niet van toepassing op buitenlandse rechtspersonen die actief zijn in België maar onderworpen zijn aan een andere *lex societatis*, of op rechtspersonen die worden geregeld door andere organiek wetgeving. Evenmin geldt de beperking voor maatschappen en feitelijke verenigingen die geen rechtspersoonlijkheid bezitten.²⁶⁰

3.1.1.2. *RATIONE PERSONAE*

250. Bovendien geldt de aansprakelijkheidsbeperking enkel voor bestuurders als lid van een bestuursorgaan of leden van het dagelijks bestuur aangezien artikel 2:57 lid 1 WVV het heeft over de aansprakelijkheid ten laste van personen bedoeld in artikel 2:51 lid 1 WVV.²⁶¹

3.1.2. *Materieel toepassingsgebied*

3.1.2.1. *TOEVALLIGE LICHT FOUT*

251. Conform artikel 2:57 lid 3 WVV geldt de aansprakelijkheidsbeperking niet in de volgende vier gevallen;

“ 1° in geval van lichte fout die eerder gewoonlijk dan toevallig voorkomt, van zware fout, van bedrieglijk opzet of oogmerk om te schaden in hoofde van de persoon die aansprakelijk wordt gesteld;

2° voor de in de artikelen 5:138, 1° tot 3°, 6:111, 1° tot 3°, en 7:205, 1° tot 3° bedoelde verplichtingen;

3° voor de hoofdelijke aansprakelijkheid als bedoeld in de artikelen 442quater en 458 van het Wetboek van inkomstenbelastingen 1992 [2, de artikelen 73sexies en 93undeciesC van het Wetboek

²⁵⁹ S. COOLS (ed.), *Lessen na twee jaar WVV*, Roeselare, Roularta Media Group, 2022, 441; R. Diliberto, L. Wetsels, N. Hallemeesch, *Bestuur*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, losbl. 9 dln., 2023, 628

²⁶⁰ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 854-855; S. COOLS (ed.), *Lessen na twee jaar WVV*, Roeselare, Roularta Media Group, 2022, 407.

²⁶¹ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 855; S. COOLS (ed.), *Lessen na twee jaar WVV*, Roeselare, Roularta Media Group, 2022, 407.

van de belasting over de toegevoegde waarde en de artikelen 51 en 93 van het Wetboek van de minnelijke en gedwongen invordering van fiscale en niet-fiscale schuldvorderingen]2;

4° voor de hoofdelijke aansprakelijkheid als bedoeld in artikel XX.226 van het Wetboek van economisch recht.”

252. De eerste uitsluiting betreft herhaalde lichte fouten, zware fout, bedrieglijk opzet of het oogmerk om schade te veroorzaken. Dit brengt met zich mee dat de cap alleen van toepassing is op de toevallige lichte fout.

De term “toevallige lichte fout” is oorspronkelijk afkomstig uit het arbeidsrecht. In het arbeidsrecht wordt dit begrip gedefinieerd als “een gewoonte die blijkt uit een herhaling van foutieve handelingen die wijzen op een zekere geestesgesteldheid van de werknemer. Het is niet noodzakelijk dat het dezelfde fout is die zich vaak voordoet. Verschillende fouten kunnen ook een gewoonte vormen, op voorwaarde dat zij niet al te zeer van elkaar verschillen²⁶²”,²⁶³

3.1.2.2. GEREALISEERDE OMZET

253. De mate van de aansprakelijkheidsbeperking varieert afhankelijk van de omzet²⁶⁴ van de rechtspersoon.²⁶⁵

Artikel 2:57 §1 lid 1 WVV specificeert het volgende:

“§ 1. De aansprakelijkheid bedoeld in artikel 2:56, elke andere schadeaansprakelijkheid die voortvloeit uit dit wetboek of andere wetten of reglementen ten laste van de personen vermeld in artikel 2:51, evenals de aansprakelijkheid voor de schulden van de rechtspersoon bedoeld [1 in artikel XX.227]1 van het Wetboek van economisch recht is beperkt tot de volgende bedragen:

1° 125 000 euro, in rechtspersonen die in de drie boekjaren voorafgaand aan de instelling van de aansprakelijkheidsvordering of over de periode sinds de oprichting indien er sindsdien minder dan drie boekjaren zijn verlopen, een gemiddelde omzet op jaarbasis van minder dan 350 000 EUR, exclusief de belasting over de toegevoegde waarde, hebben verwezenlijkt, en waarvan het gemiddelde balanstotaal over diezelfde periode niet hoger was dan 175 000 euro;

2° 250 000 euro, in rechtspersonen die niet onder het 1° vallen en die in de drie boekjaren voorafgaand aan de instelling van de aansprakelijkheidsvordering of over de periode sinds de oprichting indien er sindsdien minder dan drie boekjaren zijn verlopen een gemiddelde omzet op jaarbasis van minder dan 700 000 euro, exclusief de belasting over de toegevoegde waarde, hebben

²⁶² W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal Compendium Arbeidsrecht 2018-2019*, Mechelen, Kluwer, 2018, 902.

²⁶³ B. TILLEMANN, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 856.

²⁶⁴ Voor rechtspersonen die onderworpen zijn aan de vereenvoudigde boekhouding volgens artikel III.85 van het Wetboek Economisch Recht, wordt “omzet” gedefinieerd als het bedrag van de andere dan niet-recurrente ontvangsten, en wordt “balanstotaal” gedefinieerd als het grootste bedrag van de bezittingen en de schulden (art. 2:57 §1 lid 2 WVV).

²⁶⁵ art. 2:57, § 1, lid 1 WVV; B. TILLEMANN, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 857-858; S. COOLS (ed.), *Lessen na twee jaar WVV*, Roeselare, Roularta Media Group, 2022, 446-447; H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 357.

verwezenlijkt, en waarvan het gemiddelde balanstotaal over dezelfde periode niet hoger was dan 350 000 euro;

3° 1 miljoen euro, in rechtspersonen die niet onder het 1° en 2°, vallen en die in de drie boekjaren voorafgaand aan de instelling van de aansprakelijkheidsvordering of over de periode sinds de oprichting indien er sindsdien minder dan drie boekjaren zijn verlopen, niet meer dan één van de volgende criteria hebben overschreden:

- gemiddelde omzet exclusief de belasting over de toegevoegde waarde op jaarbasis: 9 000 000 euro;

- gemiddeld balanstotaal: 4 500 000 euro;

4° 3 miljoen euro, in rechtspersonen die niet onder het 1°, 2° en 3°, vallen en die in de drie boekjaren voorafgaand aan de instelling van de aansprakelijkheidsvordering of over de periode sinds de oprichting indien er sindsdien minder dan drie boekjaren zijn verlopen de grenzen vermeld in het 3°, overschreden hebben, maar geen enkele van de grenzen vermeld in het 5°, hebben bereikt of overschreden;

5° 12 miljoen euro, in organisaties van openbaar belang en in rechtspersonen die niet onder het 1°, 2°, 3° en 4°, vallen en die in de drie boekjaren voorafgaand aan de instelling van de aansprakelijkheidsvordering of over de periode sinds de oprichting indien er sindsdien minder dan drie boekjaren zijn verlopen minstens één van volgende grenzen bereikt of overschreden hebben:

- gemiddeld balanstotaal van 43 miljoen euro;

- gemiddelde omzet exclusief de belasting over de toegevoegde waarde op jaarbasis van 50 miljoen euro.”

3.2. Ratio legis

3.2.1. *De begrenzing als maatregel van industrial policy*

254. De invoering van de aansprakelijkheidsbeperking voor bestuurders, zoals bepaald in artikel 2:57 WVV, wordt uitdrukkelijk in de memorie van toelichting van het WVV verantwoord als een maatregel om Belgische rechtspersonen aantrekkelijker te maken in de internationaliserende markt voor bestuurders.²⁶⁶

Deze maatregel sluit nauw aan bij het algemene doel van de hervorming van het vennootschapsrecht, waarbij ondernemingen een modern, aangepast en efficiënt wettelijk kader wordt geboden, waardoor België een aantrekkelijkere en competitieve vestigingsplaats voor ondernemingen wordt. De invoering van de cap voor bestuurders is dan ook bedoeld om het bestuurderschap te bevorderen en kan worden beschouwd als een maatregel van *industrial policy*.²⁶⁷

255. Onderzoek naar de markt van revisorale diensten heeft echter aangetoond dat verschillen in aansprakelijkheidsregimes geen invloed hebben op de geografische spreiding van revisoren. Er is dan ook geen duidelijke reden waarom dit voor de markt van bestuurders anders zou zijn. Bovendien wordt er in de memorie van toelichting zelf opgemerkt dat managers die hun functie uitoefenen als

²⁶⁶ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 385.

²⁶⁷ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 385.

werknemer kunnen profiteren van de immuniteit voorzien in artikel 18 WAO. Indien de veronderstelling waarop deze motivering is gebaseerd correct is, zouden Belgische bedrijven een aantrekkelijkere positie moeten innemen op de internationale markt voor bestuurders aangezien in andere landen geen soortgelijke immuniteit voor werknemers bestaat.²⁶⁸

3.2.2. *De begrenzing als gedragsturende werking van aansprakelijkheid*

256. De wetgever beweert dat de grenzen opgenomen in artikel 2:57 WVV zo zijn gekozen dat de resterende bestuurdersaansprakelijkheid zijn vergoedende en afschrikwekkende functie kan waarmaken. Voor wat betreft de vergoedende functie kan echter worden gesteld dat dit niet het geval is vanwege het bestaan van aansprakelijkheidsverzekeringen voor bestuurders (cf. *supra* nr. 241 e.v.). Daarnaast kunnen ook vraagtekens worden geplaatst bij de resterende gedragsturende werking van de bestuurdersaansprakelijkheid.²⁶⁹

257. Het WVV heeft expliciet gekozen voor depenalisatie door talrijke strafrechtelijke bepalingen van het voormalige Wetboek van Vennootschappen af te schaffen. Deze keuze werd gemaakt vanwege de beperkte toepassing in de praktijk en het argument dat civielrechtelijke aansprakelijkheid een passender middel is om het gedrag van bestuurders te sturen. Met andere woorden kunnen bestuurders tegenwoordig in beginsel niet langer strafrechtelijk worden vervolgd, in plaats daarvan kan alleen een burgerlijke sanctie worden opgelegd door de rechter. Deze depenalisatie resulteert op zichzelf leidt al tot een beperking van de aansprakelijkheid van bestuurders.²⁷⁰

258. Bovendien bestaat er discussie over de effectiviteit van aansprakelijkheid als afschrikmiddel en of het daadwerkelijk geschikt is om het gedrag te sturen. Er is wel empirisch onderbouwd bewijs²⁷¹ dat het invoeren van aansprakelijkheidsbeperkingen kan leiden tot een verlaging van het zorgniveau. Dit effect wordt versterkt doordat de omvang van de aansprakelijkheid wordt begrensd tot een bedrag dat naar verwachting door een verzekering zal worden gedekt. Met andere woorden kan worden gesteld dat de gedragsturende werking van de bestuurdersaansprakelijkheid hierdoor ook kan worden betwist.²⁷²

3.2.3. *De begrenzing als maatregel van social policy*

259. De begrenzing wordt tevens gerechtvaardigd als een sociale maatregel, waarbij individuele bestuurders en hun gezin bescherming verdienen. Volgens mediaberichten heeft de Minister met deze maatregel beoogd te voorkomen dat loutere beoordelingsfouten bestuurders persoonlijk zouden ruïneren.²⁷³

²⁶⁸ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 386.

²⁶⁹ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 436.

²⁷⁰ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 437.

²⁷¹ Z. ZABINSKI, "The Deterrent Effect of Tort Law: Evidence from Medical Malpractice Reform", *Northwestern Law & Econ Research Paper* 2021, 1-47.

²⁷² H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 437-438.

²⁷³ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 439-440.

In dit verband moet er worden opgemerkt dat een bestuurder die zijn mandaat uitoefent als zelfstandige tevens als een onderneming wordt beschouwd. Als zodanig valt hij onder het faillissementsrecht. Dit houdt in dat een bestuurder, als natuurlijk persoon, in principe in aanmerking kan komen voor de kwijtschelding van resterende schulden indien zijn onbeperkte aansprakelijkheid tot zijn faillissement zou leiden. De omvang van zijn daadwerkelijke blootstelling aan het aansprakelijkheidsrisico wordt dus in feite beperkt tot zijn voor beslag vatbare bezittingen op het moment van het faillissement. Dit vertegenwoordigt reeds een grotere beperking van de feitelijke aansprakelijkheid dan natuurlijke personen genieten voor andere vormen van aansprakelijkheid.²⁷⁴

3.2.4. *De begrenzing als maatregel gericht op de bescherming van benadeelden*

260. De memorie van toelichting wijst op problemen met betrekking tot de verzekeraarbaarheid van bestuurdersaansprakelijkheid als motivatie voor het invoeren van beperkingen. Door de bestuurdersaansprakelijkheid te begrenzen, zou de daadwerkelijke dekking door verzekeringen kunnen toenemen, wat resulteert in een effectievere vergoeding van schade.²⁷⁵

Veel verzekeringspolissen sluiten echter materiële en persoonlijke schade uit, waardoor ze in feite alleen vermogensschade dekken. Dit komt doordat schade veroorzaakt door een bestuurder in uitoefening van zijn mandaat vaak ook de aansprakelijkheid van de rechtspersoon omvat, die gedekt wordt door diens verzekering. Daarom worden dergelijke vorderingen uitgesloten om dubbele dekking te voorkomen. Bovendien wordt er in de praktijk enkel beroep gedaan op de externe bestuurdersaansprakelijkheid indien de rechtspersoon geen verzekering heeft afgesloten of als deze de schade niet dekt en de rechtspersoon niet in staat is de volledige schade te vergoeden. Dit externe aansprakelijkheidsmechanisme biedt dan een manier voor derden om toch compensatie te verkrijgen. Met andere woorden kan de begrenzing van de bestuurdersaansprakelijkheid in de praktijk niet leiden tot een toename van de daadwerkelijke vergoede schade.²⁷⁶

3.3. Tussenconclusie

261. De invoering van de aansprakelijkheidsbeperking, bekend als de "cap", voor bestuurders onder het WVV heeft belangrijke implicaties voor de verantwoordelijkheid en blootstelling van bestuurders aan schadeclaims. De cap, zoals gespecificeerd in artikel 2:57 WVV, beperkt de aansprakelijkheid van bestuurders tot vastgestelde bedragen, afhankelijk van de omzet van de rechtspersoon. Deze beperking is bedoeld als een maatregel van *industrial policy* om Belgische rechtspersonen aantrekkelijker te maken op de internationale markt voor bestuurders.

262. Hoewel de cap bestuurders beschermt tegen buitensporige aansprakelijkheid, roept het ook vragen op over de effectiviteit van aansprakelijkheid als stuurmiddel voor gedrag. Bovendien blijkt uit onderzoek dat de daadwerkelijke vergoeding van schade niet significant toeneemt door deze beperking, aangezien veel verzekeringspolissen materiële en persoonlijke schade uitsluiten.

²⁷⁴ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 440.

²⁷⁵ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 418-419.

²⁷⁶ H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 423-424.

263. De invoering van de cap moet dus zorgvuldig worden overwogen in het bredere kader van bestuurdersaansprakelijkheid en de impact op de bescherming van benadeelden. Het is van belang om de balans te vinden tussen het beschermen van bestuurders en het waarborgen van een passend niveau van verantwoordelijkheid en compensatie voor derden die schade ondervinden als gevolg van onrechtmatige bestuurshandelingen.

4. Conventionele beperking van de aansprakelijkheid

4.1. Grondslag en begripsomschrijving

4.1.1. Conventionele en statutaire beperkingen van bestuurdersaansprakelijkheid

264. Artikel 2:58 lid 1 WVV bepaalt dat “*de aansprakelijkheid van een lid van een bestuursorgaan of dagelijks bestuurder kan niet verder worden beperkt dan vermeld in artikel 2:57*”. Het betreft een verbod op bevrijding of vrijwaring in de statuten, bij overeenkomst of bij eenzijdige wilsuiking tegenover de rechtspersoon of tegenover derden.²⁷⁷

Het tweede lid van artikel 2:58 WVV bepaalt verder dat; “*de rechtspersoon, zijn dochtervennootschappen of de door hem gecontroleerde entiteiten mogen de in het eerste lid vermelde personen niet vooraf exonereren of vrijwaren voor hun aansprakelijkheid jegens de rechtspersoon of jegens derden*”. Deze regels is van dwingend recht en kan pas geldig worden afgeweken nadat de aansprakelijkheid is ontstaan. Niet belet echter conventionele bedingen die de aansprakelijkheid van bestuurders bezwaren tot bedragen die hoger zijn dan de wettelijke plafonds.²⁷⁸

265. De memorie van toelichting benadrukt dat het principe achter deze regel dubbel is. Bestuurders moeten, net als onder het oude recht, kwijting kunnen krijgen van de rechtspersoon middels een besluit van de algemene vergadering nadat de fout is begaan. Echter, het blijft toegestaan dat de rechtspersoon zijn bestuurders op zijn kosten verzekert bij een verzekeringsonderneming alvorens er fouten worden begaan.²⁷⁹

4.1.2. Bevrijdingsbedingen en vrijwaringsbedingen

266. Een bevrijdingsbeding, zoals een exoneratiebeding of een vrijwaringsbeding, wordt gedefinieerd in artikel 5:89 §1 lid 1 BW als “*een contractueel beding dat de schuldenaar volledig of gedeeltelijk bevrijdt van zijn contractuele of buitencontractuele aansprakelijkheid*”. Dit betreft specifiek een vrijstelling met betrekking tot schadeherstel en niet tot rechtsherstel. Indien de verbintenis door de contractspartij nog steeds kan worden nagekomen, dient deze te worden uitgevoerd. Dergerlijke bedingen kunnen door de bestuurder worden ingeroepen tegen de vennootschap.²⁸⁰

267. Een vrijwaringsbeding kan worden gedefinieerd als een beding waarbij één van de partijen zich jegens de andere verbindt om de vermogensrechtelijke gevolgen van aansprakelijkheid ten opzichte van derden te dragen. Deze bedingen worden vaak opgenomen in overeenkomsten tussen

²⁷⁷ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 864; H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 374-376.

²⁷⁸ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 864; H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 375.

²⁷⁹ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 864; H. DE WULF, M. WYCKAERT (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, 376.

²⁸⁰ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 864.

vennootschappen en bestuurders, waarbij wordt bepaald dat de vennootschap instaat voor de aansprakelijkheid ten aanzien van derde.²⁸¹

268. Op basis van het beginsel van de contractrelativiteit zijn derden echter niet gebonden aan dergelijke afspraken tussen partijen en kunnen zij nog steeds de bestuurder aansprakelijk stellen. De bestuurder kan in dit geval zijn recht op vrijwaring inroepen tegenover de vennootschap, om zo niet te hoeven instaan voor schadeherstel.²⁸²

269. Belangrijk is dat een bevrijdingsbeding niet wordt vermoed. Bovendien wordt een bevrijdingsbeding als niet-geschreven beschouwd indien het de schuldenaar bevrijdt van aansprakelijkheid voor opzettelijke fouten, fouten die het leven of de fysieke integriteit van een persoon aantasten, of bedingen die de overeenkomst uithollen.²⁸³

4.2. Toepassingsgebied van bevrijding- en vrijwaringsverbod

4.2.1. *Personeel toepassingsgebied*

270. Het bevrijdingsverbod is alleen van toepassing op bestuurders die deel uitmaken van een bestuursorgaan en op dagelijks bestuurders. Het is niet van toepassing op feitelijke bestuurders (managers) voor wie de wettelijke aansprakelijkheidsbeperking niet geldt. Bovendien geldt dit verbod uitsluitend voor bestuurders van rechtspersonen, wat betekent dat maatschappen en feitelijke verenigingen niet binnen het toepassingsgebied vallen.²⁸⁴

4.2.2. *Materieel toepassingsgebied*

271. Het bevrijdingsverbod is alleen van toepassing voor zover de vrijstelling verder gaat dan de aansprakelijkheidsbeperking zoals bepaald in artikel 2:57 WvV. Om het materiële toepassingsgebied van het bevrijdingsverbod te bepalen, moet daarom gekeken worden naar het materiële toepassingsgebied van de aansprakelijkheidsbeperking (cf. *supra* nr. 251 e.v.).

4.3. Impact van conventionele beperkingen (eigen mening auteur)

272. De effectieve impact van conventionele beperkingen van aansprakelijkheid van bestuurders, nu de quasi-immuniteit wordt afgeschaft, kan aanzienlijk zijn en heeft diverse implicaties. Met het verbod op bevrijdings- en vrijwaringsbedingen zoals vastgelegd in artikel 2:58 WvV kunnen bestuurders niet vooraf worden vrijgesteld of gevrijwaard van hun aansprakelijkheid jegens de rechtspersoon of jegens derden. Dit verbod is van dwingend recht en kan hier pas worden afgeweken nadat de aansprakelijkheid is ontstaan, waardoor bestuurders meer verantwoordelijkheid dragen voor hun handelingen.

²⁸¹ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 864.

²⁸² B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 864.

²⁸³ Art. 5:89 BW.

²⁸⁴ B. TILLEMANS, K. DEWAELE., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, 865.

273. Hoewel bestuurders niet vooraf kunnen worden vrijgesteld van aansprakelijkheid, staat het de rechtspersoon wel vrij om bestuurders te verzekeren tegen eventuele aansprakelijkheidsclaims. Dit kan een essentiële rol spelen in het beschermen van bestuurders tegen onvoorziene financiële risico's en kan een belangrijk vangnet bieden in het uitoefenen van hun functie.

274. In essentie zal het afschaffen van quasi-immuniteit en het verbod op bevrijdings- en vrijwaringsbedingen de verantwoordelijkheid van bestuurders vergroten en de focus verleggen naar een meer proactieve benadering van aansprakelijkheidskwesties binnen het domein van *corporate governance*. Dit kan een belangrijke stap zijn in het bevorderen van goed bestuur en versterkte juridische integriteit binnen Belgische rechtspersonen.

5. Tussenconclusie

275. Met de inwerkingtreding van boek 6 BW zal de quasi-immuniteit van bestuurders vervallen, wat de persoonlijke aansprakelijkheid aanzienlijk beïnvloedt. Desondanks kunnen bestuurders nog steeds gebruikmaken van alternatieve beschermingsmechanismen om zichzelf te beschermen tegen overmatige persoonlijke aansprakelijkheid tijdens de uitoefening van hun mandaat.

276. Een belangrijk beschermingsmechanisme dat wordt behandeld, is de verjaringstermijn zoals vastgelegd in artikel 2:143 WvV. Deze termijn van vijf jaar is van toepassing op verschillende gronden van aansprakelijkheid, waardoor vorderingen tegen bestuurders sneller zullen verjaren. Het is van essentieel belang dat bestuurders zich bewust zijn van deze termijn en de specifieke regels die hierbij gelden, zodat zij tijdig juridisch advies kunnen inwinnen en zich kunnen beschermen tegen langdurige aansprakelijkheidsvorderingen.

277. Een ander belangrijk beschermingsmechanisme is de mogelijkheid om een verzekering af te sluiten voor bestuurdersaansprakelijkheid. Door een dergelijke verzekering af te sluiten, kunnen bestuurders hun persoonlijke aansprakelijkheid deels afdekken, waardoor zij minder risico lopen om zelf financieel op te draaien voor schadeclaims die voortvloeien uit hun bestuurdersmandaat. Deze verzekering kan niet alleen de financiële druk op bestuurders verminderen, maar ook gunstig zijn voor het bedrijf zelf door het aantrekken en behouden van gekwalificeerde bestuurders.

278. Tot slot is er de wettelijke cap zoals vastgelegd in artikel 2:57 WvV, die een beperking oplegt aan de bestuurdersaansprakelijkheid tot een specifiek bedrag, afhankelijk van de omzet van de rechtspersoon. Deze cap is bedoeld als maatregel van *industrial policy* om Belgische rechtspersonen aantrekkelijker te maken in een internationaliserende markt voor bestuurders.

279. Samengevat tonen deze alternatieve beschermingsmechanismen aan dat bestuurders verschillende juridische instrumenten tot hun beschikking hebben om hun persoonlijke aansprakelijkheid te beperken en zich te beschermen tijdens de uitoefening van hun bestuursfunctie, ondanks het wegvallen van de quasi-immuniteit.

DEEL 5. CONCLUSIE

280. Om de centrale onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden werden verschillende subonderzoeksvragen opgesteld. Deze vragen werden doorheen deze thesis al chronologisch opgelost, maar worden hier kort opnieuw uiteengezet om op de centrale onderzoeksvraag, “*vereist het wegvallen van de quasi-immuniteit in boek 6 BW alternatieve beschermingsmechanismes voor bestuurders?*”, te beantwoorden

281. De eerste subonderzoeksvraag vereiste een gedetailleerde uiteenzetting van de bestuurdersaansprakelijkheid in België. Daarom werden zowel het gemeen bestuurdersaansprakelijkheidsrecht als de aansprakelijkheid op basis van schending van het WVV en/of de statuten besproken. Hieruit volgt dat een bestuurder zowel ten opzichte van de vennootschap als ten opzichte van derden aansprakelijk kan worden gesteld. De quasi-immuniteit is echter alleen van toepassing ten opzichte van derden.

Bij de gemeenrechtelijke aansprakelijkheid valt het op dat de rechter slechts beschikt over een marginale toetsingsbevoegdheid, waarbij hij terughoudend is bij het beoordelen van het handelen van de bestuurder. Dit benadrukt de noodzaak van een evenwichtige benadering om bestuurders verantwoordelijk te houden voor hun daden zonder hen bloot te stellen aan buitensporige aansprakelijkheid. Bovendien blijkt dat bestuurdersaansprakelijkheid wegens schending van het WVV en/of de statuten slechts leidt tot automatische aansprakelijkheid als de geschonden bepaling een resultaatsverbintenis inhoudt. Met andere woorden wordt de aansprakelijkheid van de bestuurder bijna altijd getoetst aan de algemene zorgvuldigheidsnorm.

De rechtseconomische analyse illustreert verder dat de Belgische wetgever streeft naar een evenwicht tussen economische efficiëntie en rechtszekerheid door de toepassing van zowel *ex post* als *ex ante* aansprakelijkheidsregimes naast elkaar te laten bestaan. Bovendien wordt vastgesteld dat de noodzaak om de rechter aan de hand van de specifieke omstandigheden te laten beoordelen, het onmogelijk maakt om een limitatieve lijst van onrechtmatige bestuurshandelingen op te stellen.

282. De tweede subonderzoeksvraag tracht de verschillen en gelijkenissen tussen het Belgische en Nederlandse rechtsstelsel met betrekking tot bestuurdersaansprakelijkheid te belichten. Uit het onderzoek blijkt dat beide rechtsstelsels de interne bestuurdersaansprakelijkheid toetsen aan de algemene zorgvuldigheidsnorm. Een opmerkelijk verschil is echter dat in België automatische aansprakelijkheid volgt bij overtreding van het WVV en/of de statuten indien een resultaatsverbintenis niet wordt nageleefd. Een tweede overeenkomst betreffende interne bestuurdersaansprakelijkheid is dat beide rechtsstelsels een hoge drempel hanteren voor aansprakelijkheid; ook in Nederland heeft de rechter een marginale toetsingsbevoegdheid. Het is echter belangrijk op te merken dat België slechts een marginale toets hanteert voor gemeenrechtelijke bestuurdersaansprakelijkheid.

Uit het onderzoek blijkt verder dat er ook veel overeenkomsten zijn wat betreft externe bestuurdersaansprakelijkheid. Net zoals in België heeft Nederland specifieke juridische gronden die

tot aansprakelijkheid kunnen leiden. Het voornaamste verschil tussen de twee landen ligt echter in de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent in België, die een bestuurder beschermt tegen aansprakelijkheid.

283. Vervolgens wordt met de derde subonderzoeksvraag onderzocht of er sprake is van een ongerechtvaardigd onderscheid tussen de positie van de bestuurder en die van de manager, zoals gesteld in de Memorie van Toelichting bij het WVV. Op basis van de interne aansprakelijkheid kan worden geconcludeerd dat er geen sprake is van een ongerechtvaardigd onderscheid, omdat bestuurders een aanzienlijke onderhandelingsmarge hebben met de vennootschap wat betreft het gewenste aansprakelijkheidsregime. Daarnaast kan ook voor externe aansprakelijkheid worden geconcludeerd dat er geen ongerechtvaardigd onderscheid is, aangezien externe bestuurdersaansprakelijkheid specifiek tot doel heeft hoofdschuldeisers te compenseren wanneer de vennootschap hiertoe niet in staat is. Bovendien is externe bestuurdersaansprakelijkheid de enige manier om het gedrag van bestuurders te reguleren.

284. De vierde subonderzoeksvraag vergelijkt de huidige positie van de bestuurder met zijn toekomstige positie. Hieruit kan worden geconcludeerd dat met de invoering van boek 6 BW een significante verschuiving plaatsvindt in de wettelijke benadering van de aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten. De afschaffing van de quasi-immuniteit en de orgaantheorie betekent dat hoofdschuldeisers in staat zullen zijn om de bestuurder buitencontractueel aansprakelijk te stellen zonder te moeten voldoen aan de vroegere cumulatieve voorwaarden van samenloop.

Deze wetswijziging wordt toegepast vanwege technisch-juridische en beleidsmatige kritiek in de rechtsleer. Bovendien is vastgesteld dat de complexiteit van de quasi-immuniteit onredelijke nadelige gevolgen voor hoofdschuldeisers met zich meebracht. Daarom beoogt de toekomstige wetswijziging de rechtszekerheid te vergroten door heldere regels vast te stellen. Dit biedt hoofdschuldeisers betere bescherming en geeft de bestuurder duidelijkheid over hun aansprakelijkheid.

Tevens worden er in boek 6 BW correcties en uitzonderingen opgenomen die gunstig zijn voor uitvoeringsagenten, wat aantoont dat zij niet volledig aan hun lot worden overgelaten. Daarnaast blijven de bestaande alternatieve beschermingsmechanismen, die niet van toepassing zijn op bestuurders, geldig. Dit onderstreept dat het mogelijk en wenselijk is om voor bestuurders een aparte beschermingsregeling uit te werken, wat een gerichtere aanpak biedt dan een algemene quasi-immuniteit.

285. Met de vijfde subonderzoeksvraag wordt geprobeerd de positie van de uitvoeringsagent in België te vergelijken met die in Nederland. De leerstukken uit het Nederlands recht met betrekking tot samenloop en derdenwerking werpen een interessant licht op de positie van de uitvoeringsagent en de specifieke positie van de bestuurder.

Een opvallend verschil is dat de Nederlandse wet meer nadruk legt op de cumulatie van rechtsregels met als doel maximale effectiviteit, terwijl er in België een striktere scheiding bestaat tussen contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid. Dit verschil in benadering heeft belangrijke

implicaties voor de positie van de uitvoeringsagent in Nederland, aangezien deze daardoor aansprakelijk kan worden gesteld op basis van verschillende juridische gronden, wat een bredere bescherming biedt aan de hoofdschuldeiser.

Daarnaast zijn er diverse wettelijke uitzonderingen op het relativiteitsbeginsel die specifieke categorieën van uitvoeringsagenten ten goede komen. Met betrekking tot bestuurders van vennootschappen is het belangrijk op te merken dat zij zijn uitgesloten van deze specifieke wettelijke bepalingen voor derdenwerking. Desalniettemin kan de Hoge Raad in concrete omstandigheden bepalen dat zij zich kunnen beroepen op exonatiebedingen van de hoofdovereenkomst indien deze kunnen worden gerechtvaardigd door de aard van het desbetreffende geval. Bovendien is het ook mogelijk dat een bestuurder doorwerking verkrijgt van alle verweermiddelen uit de hoofdovereenkomst, aangezien deze samen met het ondercontract worden beschouwd als samenhangende overeenkomsten.

Hoewel een bestuurder als uitvoeringsagent beperkte bescherming geniet, wordt de bestuurder via de regels van de bestuurdersaansprakelijkheid wel beschermd. Door middel van de toepassing van de ernstige verwijtmaatstaf kan een bestuurder slechts in bepaalde gevallen aansprakelijk worden gesteld. Met andere woorden geldt er een hoge drempel voor bestuurdersaansprakelijkheid.

286. Met de zesde subonderzoeksvraag wordt geëvalueerd of de reeds bestaande alternatieve beschermingsmechanismen voldoende bescherming bieden aan bestuurders, nu de quasi-immuniteit met de inwerkingtreding van boek 6 BW vervalt.

Een belangrijk beschermingsmechanisme dat wordt behandeld, is de verjaringstermijn zoals vastgelegd in artikel 2:143 Wv. Deze termijn van vijf jaar is van toepassing op verschillende gronden van aansprakelijkheid, waardoor vorderingen tegen bestuurders sneller zullen verjaren. Het is van essentieel belang dat bestuurders zich bewust zijn van deze termijn en de specifieke regels die hierbij gelden, zodat zij tijdig juridisch advies kunnen inwinnen en zich kunnen beschermen tegen langdurige aansprakelijkheidsvorderingen.

Een ander belangrijk beschermingsmechanisme is de mogelijkheid om een verzekering af te sluiten voor bestuurdersaansprakelijkheid. Door een dergelijke verzekering af te sluiten, kunnen bestuurders hun persoonlijke aansprakelijkheid deels afdekken, waardoor zij minder risico lopen om zelf financieel op te draaien voor schadeclaims die voortvloeien uit hun bestuurdersmandaat. Deze verzekering kan niet alleen de financiële druk op bestuurders verminderen, maar ook gunstig zijn voor het bedrijf zelf door het aantrekken en behouden van gekwalificeerde bestuurders.

Tot slot is er de wettelijke cap zoals vastgelegd in artikel 2:57 Wv, die een beperking oplegt aan de bestuurdersaansprakelijkheid tot een specifiek bedrag, afhankelijk van de omzet van de rechtspersoon. Deze cap is bedoeld als maatregel van industriebeleid om Belgische rechtspersonen aantrekkelijker te maken in een internationaliserende markt voor bestuurders.

287. Samengevat tonen deze alternatieve beschermingsmechanismen aan dat bestuurders verschillende juridische instrumenten tot hun beschikking hebben om hun persoonlijke aansprakelijkheid te beperken en zich te beschermen tijdens de uitoefening van hun bestuursfunctie, ondanks het wegvallen van de quasi-immuniteit.

BIBLIOGRAFIE

1. Wetgeving

1.1. België

Verdrag betreffende de overeenkomst tot internationaal vervoer van goederen of de weg, 19 mei 1956.

Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, BS 24.04.1971.

Arbeidsovereenkomstenwet van 3 juli 1978, BS 22.08.1978.

Burgerlijk Wetboek van 21 maart 1804, BS 3 september 1807.

Wet 28 april 2022 houdende boek 5 "Verbintenissen" van het Burgerlijk Wetboek, BS 01.07.2022.

Gecodificeerd Decreet van 11 november 2013 betreffende het hoger onderwijs, BS 27.02.2014.

Gecodificeerd Decreet van 17 december 2010 betreffende het secundair onderwijs, BS 24.06.2011.

Belgisch scheepsvaartwetboek van 8 mei 2019, BS 01.08.2019.

Wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen, BS 30.04.2014.

Wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers, BS 29.08.2005.

Wet van 10 februari 2003 betreffende de aansprakelijkheid van en voor personeelsleden in dienst van openbare rechtspersonen, BS 27.02.2003.

Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen van 23 maart 2019, BS 4 april 2019.

Wetsontwerp houdende boek 6 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' van het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer* 2022-23, nr. 55-3213/001.

Wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl. St. Kamer* 2017-18, nr. 54-3119/001.

1.2. Nederland

Invorderingswet 1990, nr. BWBR0004770.

Burgerlijk Wetboek, nr. BWBR0002656.

2. Rechtspraak

2.1. België

GwH. 21 maart 2007, nr. 2007/47.

GwH. 4 maart 2008, nr. 36/2008.

Cass. 29 september 6apr. J.-C., AR C.03.0502.N, *NJW* 2006, 946.

Cass. 13 februari 1930, *RGAR* 1930, 182.

Cass. 14 februari 1935.

Cass. 7 december 1973, *Arr.Cass.* 1974, 395.

Cass. 7 december 1973, N-19731207-2.

Cass. 27 mei 1994, *TRV* 1995.

Cass. 24 maart 2016, AR C.140.329.N.

Cass. 22 december 2016, AR C.10.0210.F, *JDSC* 2018, 165.

Cass. 7 februari 2020, *RGAR* 2020, 15.719.

Cass. 12 maart 2020, AR C. 190.408.N.

Rb. Luik 8 maart 1973, *T. Aann.* 1976, p. 207.

Kh. Tongeren 13 januari 2005, *DOAR* 2005, nr. 73, 76.

Luik 17 januari 2016, *DAOR* 2016, nr. 119, 87.

Antwerpen 23 maart 2017, *TRV/RPS* 2018, afl. 8, 884.

Antwerpen 9 november 2017, *TRV-RPS* 2018, 418.

2.2. Nederland

Hoge Raad (NL) 20 juni 1986, ECLI:NL:HR:1986:AD5694, *Citronas*.

Hoge Raad (NL) 3 april 1992, ECLI:NL:HR:1992:ZC0564, *Van Der Vliet*.

Hoge Raad (NL) 10 januari 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZC2243, *Staleman/Van de Ven*.

Hoge Raad (NL) 18 februari 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA4873, *Oosterhof*.

Hoge Raad (NL) 8 juni 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB2053, *Panmo Productie*.

Hoge Raad (NL) 29 november 2002, ECLI:NL:HR:2001:AB2053, Berghuizer Papierfabriek.

Hoge Raad (NL) 8 december 2006, ECLI:NL:HR:2006:AZ0758, Roelofsen/ontvanger.

Hoge Raad (NL) 15 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1244, Romania.

Hoge Raad (NL) 5 september 2014, ECLI:NL:HR:2014:2628, Hezemans Air.

Hoge Raad (NL) 5 september 2014, ECLI:NL:HR:2014:2627, RCI.

Hoge Raad (NL) 10 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:2930, Kameleon.

3. Rechtsleer

3.1. Boeken

BEELEN, N, COECKELBERGH, D., *Praktijkboek aansprakelijkheid en ondernemingen na het WVV*, Gent, Story Publishers, 2021, 1369 p.

CLAES, I., *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid: de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 713 p.

CLAES, I., TANGHE, T., *Nieuw algemeen contractenrecht*, Mortsel, Intersentia, 2023, xxxvi + 966 p.

COOLS, S. (ed.), *Lessen na twee jaar WVV*, Roeselare, Roularta Media Group, 2022, 549 p.

DE WULF, H. ET WYCKAERT, M. (eds.), *Het WVV doorgelicht*, Brussel, Intersentia, 2021, xxvii + 786 p.

DEVOIE, J., *Orgaantheorie in rechtspersonen van privaatrecht. Kritisch onderzoek naar de orgaanthoeire als juridische grondslag voor toerekening van rechtshandelingen en onrechtmatige daden naar aanleiding van bestuurdersoptreden in rechtspersonen privaatrecht*, Atwerpen, Intersentie, 2010, xxviii + 590 p.

FAURE, LL.M., MICHAEL, G. *Environmental Law and Economics*, Maastricht, Metro, 2001, v + 146 p.

GEENS, K., COLAERT, V. en WYCKAERT, M., *Vennootschaps- en financieel recht*, Brugge, Die Keure, 2014, 160 p.

MASELIS, M., *Vorderingsmogelijkheden bij samenhangende overeenkomsten. Rechtsvergelijkende analyse met inbegrip van exoneratiebedingen*, Brussel, Larcier, 2012, vii + 202 p.

SAGAERT, V., *Beginnels van het verbintenissenrecht*, Hoegaarden, LeA Uitgevers, 2023, 326 p.

TAES, S. *et al.*, *Arbeidsrecht*, Die Keure / La Charte, 2022, 705 p.

TILLEMAN, B., DEWAELE, K., *Bestuur van vennootschappen*, Recht en onderneming, n° 57, Brugge, Die Keure, 2022, xxiii + 934 p.

ULEN, T., COOTER, R., *Law & Economics*, Boston, Addison-Wesley, 2012, xii + 555 p.

VAN EECKHOUTTE, W., *Sociaal Compendium Arbeidsrecht 2018-2019*, Mechelen, Kluwer, 2018, 902.

VAN HAEGENBORGH, G., DUJARDIN, J., SOMERS, W., *Burgemeester: statuut*, Brugge, Die Keure, 2012, 324 p.

VAN SCHILFGAARDE, P., *Van de BV en de NV*, Deventer, Wolters Kluwer, 2022, 504 p.

VANDEBOGAERDE, M., *Aansprakelijkheid van vennootschapsbestuurders*, Antwerpen, Intersentie, 2009, xii + 209 p.

VANSWEEVELT, T., WEYTS, B., *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, xxxi + 935 p.

WESTENBROEK, W.A., *Bestuurdersaansprakelijkheid in theorie*, 1ste editie, Rotterdam, Wolters Kluwer, 2017, 712 p.

3.2. Tijdschriften

CLOTTENS, C. *et al.*, "Aansprakelijkheid van bestuurders", *TPR* 2022, 1660-1734.

FAURE, M., "Behavioral Accident Law and Economics", *The Journal of Applied Economy* 2010, 1-63.

KAPLOW, L., "Rules versus standards: An Economic analysis", *Duke Law Journal* 1992, 557-629.

PRIEM, C., VERHAEGEN, E., "Combinatie van een bestuursmandaat en werknemersfunctie in dezelfde vennootschap", *SOCWEG* 2022, 12-17.

SAMOY, S., VAN EEKERT, S., "De terechte afschaffing van het samenloopverbod en de leer van de quasi-immuniteit van de hulppersoon: ander en beter", *RW* 2023-24, 437-440.

SCHEENTJES, D., "Overzicht van Nederlandse rechtsontwikkelingen burgerlijk recht 2007-2011", *TPR* 2013, 1121-1467.

SHAVELL, S., "Liability for Harm versus Regulation of Safety", *The Journal of Legal Studies* 1984, 357-374.

VANANROYE, J., "Hervorming van het aansprakelijkheidsrecht. Toerekening aan rechtspersonen en aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten in het ontwerp buitencontractuele aansprakelijkheid", *TPR* 2021, 177-214.

ZABINSKI, Z., "The Deterrent Effect of Tort Law: Evidence from Medical Malpractice Reform", *Northwestern Law & Econ Research Paper* 2021, 1-47.

3.3. Verzamelwerken en reeksen

Bocken, H., "Samenloop anders bekeken", in CARETTE, N., WEYTS, B., *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Brussel, Intersentia, 2017, xxxii + 672 p.

DILIBERTO, R., WETSELS, L., HALLEMEESCH N., *Bestuur*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, losbl. 9 dln., 2023, 162 p.

HIJMA, J., *Rechtshandeling en Overeenkomst*, Deventer, Wolters Kluwer, 2022, 424 p.

KROEZE, M.J., VERBRUGH, M.A., "De rechtspersoon – nr. 2-I", in ASSER, C. *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2015, 1231 p.

STIJNS, S., SAMOY, I., *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, Die Keure, 2020, 146 p.

STIJNS, S., *Verbintenissenrecht. Boek 1*, Brugge, Die Keure, 2015, 284 p.

VAN GERVEN, D., *Handboek vennootschappen. Algemeen deel*, Gent, Larcier, 2016, 1300 p.

3.4. Masterproeven

CLAUS, S., *Achterstelling van aandeelhoudersleningen bij insolventie*, masterproef U Hasselt, 74.

DE CLERCQ, E., *De quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent. Een rechtsvergelijkende analyse*, masterproef UGent, 161.

3.5. Internetbronnen

SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de "koninklijke weg" is (deel 1)*, 15 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-1/>.

SAMOY, I., *De opheffing van het samenloopverbod en de quasi-immuniteit van de hulppersoon in boek 6 BW: waarom dit de "koninklijke weg" is (slot)*, 19 februari 2024, <https://www.privaatrecht.com/verbintenissen/de-opheffing-van-het-samenloopverbod-en-de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-in-boek-6-bw-waarom-dit-de-koninklijke-weg-is-deel-3/>.